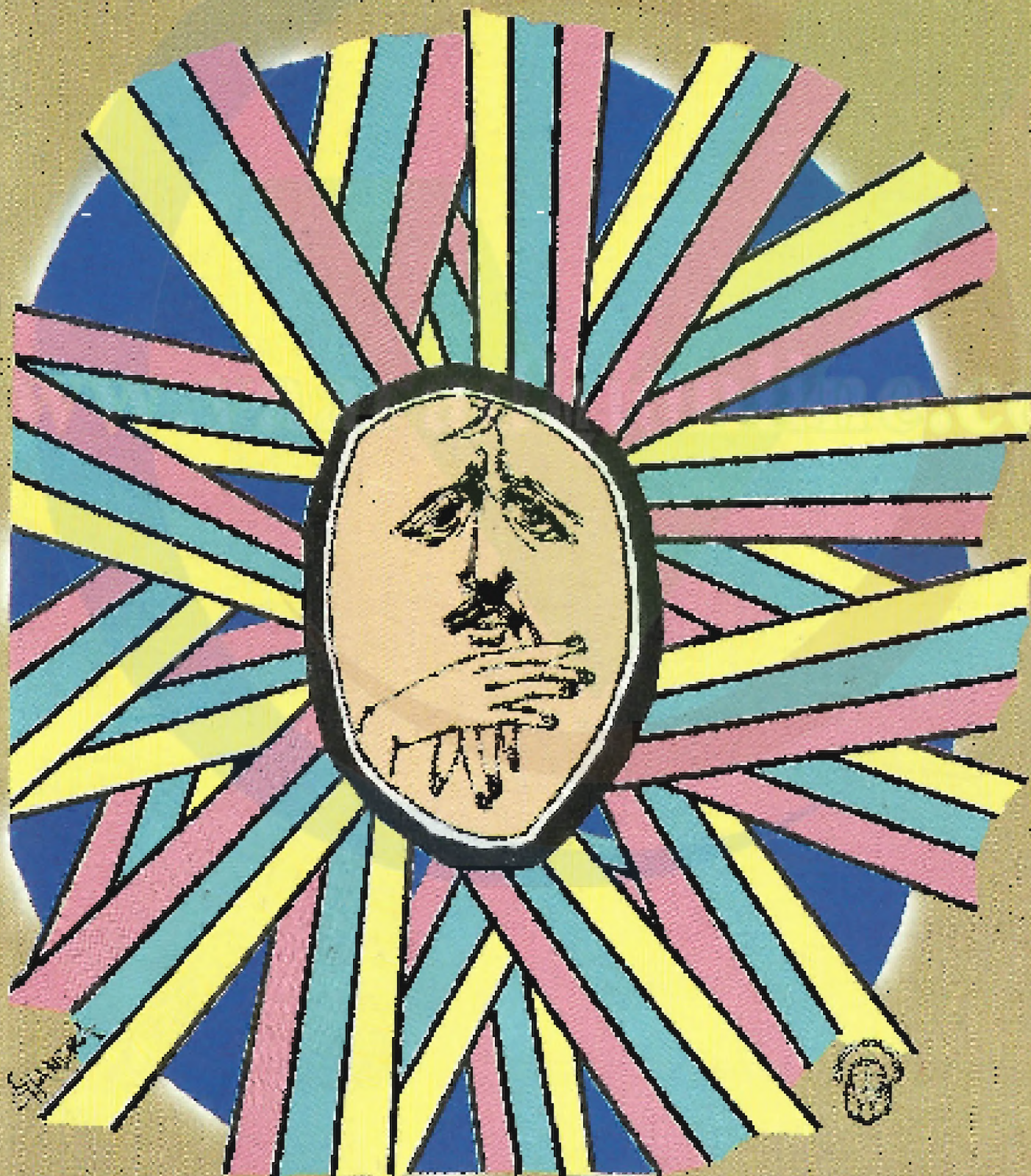

స్వామి

ప్రముఖ హాస్యకారులు

అనమర్తుడు

నీతారామారావు జీవితం విచిత్రమైంది. ఉన్నత శిఖరాగ్రం నుంచి స్వచ్ఛమైన జలంతో భూమిమీద పడి మరినాన్ని కలుపుకొని, మురికి కూసంలోకి ప్రవహించే సెలయేటిని జ్ఞప్తికి తెస్తుంది. తనలో వచ్చిన మార్పు ఆ సెలయేటికి తెలుసో తెలియదో మనకు తెలియదు. ఒకవేళ తెలిస్తే, తనలో వచ్చిన మార్పుకి ఆ సెలయేటి బాధపడుతూ వుందో అదీ మనకు తెలియదు.

చేనేవాళ్ళు మాత్రం దాని పతనానికి జారిపడుతూ వుంటారు. దానికి ఆ జ్ఞానం వుందో లేదో మాత్రం ఎవ్వరూ చెప్పలేదు. పైగా పర్యతాల్లో ప్రవహిస్తూ వున్నప్పుడున్న పొడుదుడుకుల్లోపు అని సంతోషిస్తూ వుండేమో అనిపిస్తుంది ఆస్పదపాలు. నీతారామారావు తండ్రి, చావు మంచంమీద వుండి “బాబూ! మన వంశం పేరు నిలదెట్టు. అంతకంటే నే చెప్పేది ఏమీ లేదు” అని నలభి చెప్పాడు. అవే అతని ఆఖరి మాటలు.

ఆ మాటలు విన చుట్టూ వున్న వాళ్ళంతా లశ్మర్యపోయారు. “అష్టినంగటి చెప్పలేదు, ఇంకేమీ చెప్పలేదు, వంశం పేరు నిలదెట్టమన్నాడు. చూశారా, ఆయన గొప్పతనం !” అని పోసిదారు.

“ఆ గొప్పతనం వాళ్ళ వంశంలోనే వుంది” అన్నారు అంతా.

విజంగా వాళ్ళ వంశం గొప్పదే. వాళ్ళ ముత్తాత తాత ఆ పూరికి చెరువు త్రవ్వించాడు. సత్రం కట్టించాడు. వాళ్ళ తాత నల్లగా వీరభద్రుడికి మల్లే వుండేవాడు. కర్ర చేత్తో పట్టుకుని బజార్లు నడుస్తుంటే ఎప్పురికయినా కూర్చునే ప్రావం ఉండేదా? అడవాళ్ళు తుర్రున ఇళ్ళలోకి పరుగెత్తే వాళ్ళు. ఆయన పేరు చెపితే చాలు. పిల్లలు పొకలుకొని మారాం కట్టిపెట్టి కుక్కిన పేలయ్యే వాళ్ళు. ఆ ఊళ్ళో దేవాలయం కట్టించింది ఆయనే. ఇప్పటికీ దేవుడి చెల్వకి పేటలమీద కూర్చునే పొక్కు వాళ్ళదే. ఈ పొక్కు అతని తండ్రి ముప్పయివేల ఖర్చుపెట్టి, పైకోర్టు దాకా వెళ్ళి నిలదెట్టుకున్నాడు. ప్రతి యేటా దేవుని ఉత్సవం

తన సొంత ఖర్చుతోనే చేయించేవాడు. అడిగినవాళ్ళకు లేదనకుండా దానం చేసేవాడు. ఆ పూరిగుండా ఏ పెళ్ళివాళ్ళు వెళ్ళడం తటస్థంనైనా సరే- ఒక పూట ఎళ్ళు ఇంట్లో బసచేసి, ఆయనచేసే సత్కారాలు అందుకొని, విందారగించి వెళ్ళడంలేదు. వాళ్ళ కనుతంత్రంలోకి రావాలని ఊళ్ళో మూల మాదిగలంతా ఉవ్విళ్ళూరుతూ వుండేవారు. లజమానుషే లేకపోవటం వల్ల కాణియ్యూరినానికి వీలవుంతుందని వాళ్ళ ఆశక్తియం అని గీట్టనివాళ్ళు అనే మూట నిజమే గాని, ఆ కుటుంబంలో పుట్టిన వాళ్ళెవ్వరూ ఆ మూట నమ్మరు.

సీతారామారావు చెన్నతనం నుంచి తన కుటుంబాన్ని గురించి అనేకులు గొప్పగా చెప్పుకోవటం వింటూ ఉండేవాడు. కొంత నుంచి అతని ముఖం ఎదుటనే కీర్తిస్తూ వుండేవాళ్ళు. ఇక తన బంధువుల పంగతి చెప్పినవసరం లేదు. తను ఇళ్ళల్లో జరిగిన కార్యం కరామత్తుల వీర్యం దగ్గర్నుంచి, తను తాత ముత్తాతల శౌర్యం వరకూ వర్ణించి చెబుతుండేవాడు. అపగడతనికి రూఢి అయింది. "డబ్బుదేమింది ? మనిషికి కావలసింది పేరు" అని.

అతని వంశాన్ని పొగడేవాళ్ళంతా ఈ విషయం వికస్రీవంగా ఒప్పు కున్నారు. "డబ్బు మనల్ని సంపాదించిందా ? మనం డబ్బును సంపాదించామా ?" అనే వాళ్ళు. "డబ్బు సంపాదించిన వాళ్ళు చాలామంది ఉన్నారు. వాళ్ళందర్నీ మీ తాత ముత్తాతల్ని చెప్పకున్నట్లు చెప్పకుంటున్నారా ?" అని ప్రశ్నించేవాళ్ళు.

అతనికి ఈ ప్రశ్నలు చాలా గొప్పగా కనుపించేవి. అతనిలో ప్రవహించేది ఆ వంశంలోని రక్తమే. ఈ విషయం తన తండ్రి కర్మకి పదివేలు ఖర్చుపెట్టి అతను విరూపించుకున్నాడు.

"తండ్రికి మించిన చెయ్యి" అన్నారు అంతా.

"ఎముకలేని చెయ్యి" అన్నాడు ఒక కవి.

పది రోజులు నిరతాన్నదానం చేశాడు. వచ్చిన చుట్టాలవరూ వెల రోజులు పూర్తికాకుండా వెళ్ళినవాళ్ళు లేరు. అందర్నీ తృప్తిపరచి సంపాదం. ఆ పదిరోజులూ మట్టుప్రక్కల గ్రామాల్లో వున్న దీదపాదలకు అన్నదానం చేశాడు. బట్టలు సంచిపెట్టాడు. వాటిమీద పలానావారి ధర్మం అని కూడా వేయించాడు. ఆ రోజుల్లో అతని పేరు చెప్పకోని వాళ్ళులేరు. "చెప్పకుంటే ఆయన్నే చెప్పకోవాలి" అనుకునేవాళ్ళు.

"మా రాజు !" అనేవాళ్ళు.

తండ్రి గతించిన తర్వాత అప్పలు ఇవ్వవలసిన వాళ్ళు నిషేధంలో కూడా అతను చాలా ఉదారంగా ప్రవర్తించాడు. తను కష్టసుఖాలు పచ్చి చెప్పకోని వాళ్ళది పోవం. ఇచ్చిన వాళ్ళ వగ్గరి ఇచ్చినట్లు పుచ్చుకున్నాడు. అతను ఒకటే మాట చెప్పాడు... "నేను కోర్టుకి ఎక్కును".

అతని మేనమామ అతనికి నలభైవేలివ్వాలి. అది కూడా అతడు పరిష్కారం చేసుకున్నాడు. ఒక రోజు మేనమామ వచ్చి తన పూలు తీసికెళ్ళాడు ! తన ఇంటికి తీసుకొని వెళ్ళి ఎన్నో మర్యాదలు చేశాడు. అత్తకూడా "రాక రాక వచ్చావు. నువ్వు పస్తే చూడుబాబూ, నా ఇల్లు కళకళలాడుతున్నది" అన్నది. తాను పచ్చినందుకు వాళ్ళు పడిన సంతోషం, వాళ్ళు చేసిన మర్యాదలూ చూస్తే అతనికి జమితానందం కలిగింది. నాలుగోరోజు మేనమామ తన కుటుంబ పరిస్థితులు చెప్పకుండా "బాబూ నేనంత డబ్బు ఇచ్చుకోలేను. పిల్లలు కలవాణ్ణి పది ఎకరాల మాగాణి- సిక్స్టేషన్ లాంటిది రాసిస్తాను. నా కొడుకం నిలబెట్టు. నీకి డబ్బు ఒక లెక్కలోనిది ఇంకా వదులుకున్న వాడివి, సమష్టించి. రేపటి నుంచి ఎంత సంపాదించాలంటే అంత సంపాదించుకోగలవు" అన్నాడు.

"సంపాదించుకోకపోతే మాత్రం నీకు సహాయం చేయకూడదా మామా?" అన్నాడతను. సంపాదించే అవకాశం వుంది కనుక ఇతర్లకు సహాయం చేస్తున్నాడనుకోవటం అతనికి దొడ్డిగా బాగాలేదు. సూర్యుని తేజస్సుకుమల్లే, రత్నాల కాంతికిమల్లే రాతృత్వం అతని స్వభావం.

"ఎందుకు చెయ్యకూడదు బాబూ! మీమీం పరాయి వాళ్ళమా?" అంది అత్త.

"పరాయి వాళ్ళకు మాత్రం సహాయం చెయ్యకూడదా అత్త?"

"అది నేను" అంది అత్త. కాని తర్వాత ఏమనాలో ఆమెకి తోచలేదు.

"మాయనా! మీ బాబు చచ్చి ఏ స్వర్గాన వున్నాడో పొక్కినాడైనా బాకీ సంగతి ఎత్తేవాడుకాదు" అన్నాడు మామ. అతడు అప్పటికప్పుడే పది ఎకరాలిస్తానని మాట జారినందుకు సక్రాంతాపపడిటం మొదలు పెట్టాడు.

"నేను మాత్రం మీ మాట కాదన్నానా?"

"అదుగదీ! నేను చెప్పలా? వాడి గుణమే నేను" అంది అత్త ఇంత ముఖం చేసుకొని. ఆమెకు నలభై వేల అప్పు పది ఎకరాలతో పోవటమే వట్టరాని సంతోషాన్ని కలిగించింది. తిర్తకు మాత్రం అమెమీద కోపం వచ్చింది.

"నాయనా, మీ నాన్నా నేనూ ఎలా ఉండేవాళ్ళమో నీకు తెలుసుగా? ఇంటి పనులు అయిన పొక్కుటికూడా పట్టించుకునేవాడు కాదు. పొలం భాతా అంతా నేనే చూసుకునేవాణ్ణి. ఏది ఎంత వచ్చిందని కూడా అడిగేవాడా? మహారాజు మంచి అనిపించుకొని వెళ్ళిపోయాడు... నీకు జ్ఞాపకముందో లోదో గావి నిన్ను నా చేతులతో ఎత్తి పెంచాను బాబూ" అన్నాడు.

"లేకేం మామూ?" అన్నాడు సీతారామారావు. అతనికి నిజంగా జ్ఞాపకం లేదు. పెంచే పుంటాడని నమ్మకం అబద్ధమాడవలసిన అవసరమేమొచ్చిందో తన మామకి.

"నా స్వంత తమ్ముడినే అనుకున్నా బాబూ! ఒక రోజు అరుగు మీద అడిస్తూంటే కిందపడ్డావు. ఎక్కడ డెబ్బ తగిలిందో అది నా ప్రాణాలు పెనే యెగిరి పోయినయ్యేంటే నమ్ము. అప్పుడెట్లా వుండే వాడివి దొరల్లో నిగనిగలాడు తుండేవాడివి" అంది అత్త.

వాళ్ళ మంచితనం అతనికి ద్రిగ్భుమ కలిగించింది. ఇంత మంచి వాళ్ళకీ తన తండ్రికీ చివరి రోజుల్లో ఎందుకు నైరం వచ్చిందాని అలోచించాడు. తన అస్తిపై పెత్తనం చేస్తూ చాలుగా చాలా డబ్బు తీన్నాడని పూర్వోవాళ్ళు అనుకుంటూ వుంటారు. కాని ఇంత మంచివాడు అటువంటి పని చేస్తాడా? డబ్బు తింటే ఇంత అప్పు ఎందుకవుతుంది? గిట్టని వాళ్ళనే మాటలివి. తన తండ్రికి చెప్పడు మాటలు వినే స్వభావం వుంది. ఎవ్వరో లేనిపోని మాటలు చెప్పి తన తండ్రికి మేనమామకి లగాదా పెట్టి వుంటారు.

అతనిలా అలోచిస్తూ వుంటే మేనమామకి అనుమానం వేసింది. అన్నమాట ఎక్కడ జారతాడోనని. అందుకని పెంటవే "సరే బాబూ నీ యిష్టమొచ్చినట్లే చెయ్. అన్నీ తెలిసిన వాడివి. నీకు నే చెప్పేదేముంది?... మరి యివ్వాలే రాతకోతలు పూర్తి చేసుకుందామా?" అని అడిగాడు.

సీతారామారావు తనకు రావలసిన నలభై వేలకు గాను పది ఎకరాలు రాయించుకొని పరిష్కారం చేసుకొన్నాడు. ఆత్మా మేనమామలు అతన్ని దీవించి పంపారు. ఈశ్వోవాళ్ళంతా వూరు బయటికి సాగవంటి సెలవు తీసుకొన్నారు.

ఆ రోజుల్లో హాకరికి సహాయంచెయ్యడమంటే పరిమూనందంగా వుండేది. ప్రతివాళ్ళూ అతన్ని గౌరివిస్తూ వుండేవాళ్ళు. ఇంతకంటే ఏం

కావాలి? బ్రతికిన నాలుగు రోజులూ యిలా బ్రతికితే చాలదా? పది మందితో మంచవిడిచుకొని పొమ్మన్నాడు పెద్దలు.

"ఇంత చిన్నతనంలో యింతలుద్ది వుండటం యెక్కడా చూడలేదు" అన్నారు అంతా.

"అది పొళ్ళ పంశంలోనే వుంది" అని వాళ్ళల్లో వాళ్ళే జవాబు చెప్పుకున్నారు.

తండ్రి కోర్కె వెరచేర్చాననే ఆనందం, పంశం పేరు విలబెట్టాననే గర్వం అతనికుండేది ఆ రోజుల్లో.

ఆ పూళ్ళనే రామయ్య అనే వృద్ధు డొకడుండేవాడు అతన్ని అంతా 'తాతా' అని పిలుస్తుండేవాళ్ళు! అతనికి సీతారామారావు కుటుంబమంటే తగవి అభిమానం.

"బాబూ! కుర్రవాడివి, ప్రపంచానుభవం తక్కువ. కొంచెం తెలిసి మెలగాలి" అని పలహా చెబుతుండేవాడు.

"నేను తెలిసే చేస్తున్నా తాతా?" అనేవాడు సీతారామారావు.

"చేతులో నాలుగు రాళ్ళుంటే అంతా మూగుతారు. తరువాత మన మొగం చూచే వాళ్ళుండరు బాబూ!"

"మళ్ళీ మొఖం చూస్తారనే ఆపేక్షతో నేనీ పన్ను చెయ్యటం లేదు తాతా! చెయ్యడం కోసమే చేస్తున్నాను."

"పశ్చాత్తాప పడవలసిన పనులేవి చెయ్యకు బాబూ?" పశ్చాత్తాప పడవలసివస్తే - పౌడరుంలో తేళ్ళూ, జెరులూ నివాసం ఏర్పరచుకుంటాయి. సువ్విచ్చెడు మంచిపనులనుకునేవన్నీ ఎదురు తిరుగుతే. ఇప్పుడు నీవల్ల సహాయంపొందే పొళ్ళనే విరోధం చేసుకుంటావు. నీ మంచే నీ పతనానికి కారణ మవుతుంది.

"నేను ప్రతిఫలం కోరలేదు తాతా!"

"అది ఒక్కటే చాలదు బాబూ?" అనేవాడు రామయ్య తాత.

2

అతడు చిన్న తనంలో చాలా ఉన్నతమైన ఆశయాలు కలిగివుండేవాడు. అదర్భవంతమైన జీవితం గడపాలని ఉప్పొక్కురుతుండేవాడు నిత్యం ప్రయత్నిస్తూ వుండేవాడు. భావనలో, పలుకులో, ప్రవర్తనలో ఆ అభిలాష వ్యక్తమవుతూ వుండేది.

మిగిలిన వాళ్ళంతా నిత్యజీవితంలోని చిల్లర విషయాల్లో మునిగితేలుతూ వుంటే అతను నాటికి అతీతంగా వుండి ఎప్పుడూ ఏదో ఒకటి చేస్తూ వుండేవాడు.

తనచుట్టూ జరుగుతున్న కుటుంబ జీవితం అతని మనస్సుని ఎక్కువ కష్టపెట్టేది. పెళ్ళి చేసుకోవటం, పిల్లల్ని కనడం, ఆరోగ్యం చెడగొట్టుకుని యాసురోసుని తీరగటం, పిల్లలకోసం నీచంగా తాపత్రయం పట్టం అతని మెత్తని హృదయానికి గంట్లు పెట్టేవి. కొంతమంది అడవాళ్ళు గర్భిణీతో తీరగటం, నీళ్ళాడేటప్పుడు వాళ్ళవడే బాధ, పిల్లలకు వాళ్ళు చేసే సపర్శలు చూస్తే అతనికి పరమ అసహ్యంగా వుండేది.

ఏంత ఆలోచించినా మనుష్యులు ఏ సుఖం కోరి పెళ్ళిళ్ళు చేసు కుంటున్నారో అతనికి బోధపడేది కాదు. పెళ్ళయిన నాలుగోరోజునుంచి భర్త భార్యను కష్టపెడుతూనే వుంటాడు. భార్యకూడా ఉదతా భక్తి తానూ కష్టం కలిగిస్తూనే ఉంటుంది. "ఇంత పొద్దుపోయి వచ్చారేం? అవునులేండీ. మీ కిప్పుడు కాపురం కావలసి వచ్చిందా" అంటుంది.

"రత్తమ్మ చదినా- నా సంగతి నీకు తెలుసుగా? కావరానికొచ్చి ఇన్ని యేళ్ళయింది కదా, ఎన్నడయినా గడవడాటి ఎరుగుదునా? పర పురుషుడి ముఖమయినా చూచి ఎరుగుదునా? మరెందుకో వారకి నామీద ఇంత కోపం" అని ప్రచారం మొదలు పెడుతుంది.

"అనుక్షణం, ఏ సుయోగోయోగో చూసుకొంటా" నని బెదిరిస్తుంది.

భర్తమీద కోపం పిల్లల్ని కొట్టి తీర్చుకుంటుంది. కాని మానవులు మూత్రం పెళ్ళిళ్ళు మానుకోరు. పోనీ పొరబాటు పడుతున్నారేమో అనుకుంటే ఆన్నీ తెలిపివనాళ్ళే చూడు నాలుగు పెళ్ళిళ్ళ కూడా పొక దాని తర్వాత పొకటి చేసుకోవాలికి ఏ మూత్రం సంకోచించటంలేదు.

అతనికి మూత్రం కుటుంబ జీవితం అమిత రోతగా వుండేది. ఇల్లాలు నీళ్ళాడినప్పుడే కాక సంసారి మెప్పుడూ పురికికంపు కొడుతూ వుండేది. కొంతమంది అడవాళ్ళు ఎప్పుడో రాబోయే కాస్తుకనీ, పుట్టుబోయే పిల్లనాడి పక్కకిందకనీ, పెళ్ళయిన దగ్గరనుంచి చిరిగిపోయిన గుడ్డలు పోగుచేస్తూ వుంటారు. గర్భిణీ వచ్చినప్పటి నుంచి బియ్యం పోసుకుని, తీరిగ్గా కూర్చుని మట్టిగడ్డలేరుకొని తింటూ వుంటారు. ఇవన్నీ అతనికి కంపరం పుట్టించేవి.

తండ్రులు - కూతుళ్ళకు మొగుళ్ళను వెతకటం అతనికి చాలా హేయంగా కనపడేది. మా అమ్మాయి పుష్టిగా వుంటుంది. పేలగా

వుండే కుర్రవాడు పనికిరాడని పిల్లలందరి చెప్పుతూవుంటే అతనికి పశు ప్రదర్శనాలు జ్ఞాపకానికి వచ్చేవి.

ప్రత్యక్షంగా కళ్ళతో చూస్తూ పెళ్ళి ఎలా చేసుకోవటం? చేసుకుంటే తన ఆదర్శం ఎలా చెల్లుతుంది? అందుకని, అలోచించి, అలోచించి, ఏ పరిస్థితులలోనూ పెళ్ళి చేసుకోకూడదని నిశ్చయం చేసుకున్నాడు.

స్నేహితులుగానీ, బంధువులుగానీ ఈ ప్రస్తావన తెస్తే "నాకేమిటి? పెళ్ళిమిటి?" అనేవాడు. తననూ అందర్నీ చూచినట్టు చూడడం అతనికి కష్టం వేసేది.

వాళ్ళు తెలివిగా వచ్చుతూ "మేనూ ఇట్లా అన్నవాళ్ళమే లేవోయ్" అనేవారు. అతనిమూట వచ్చేవాళ్ళు కాదు. "చెప్పడూ, నువ్వు అంగీకరిస్తే రత్నంలాంటి పిల్లను తెచ్చి జేస్తాం" అనేవాళ్ళు.

"అతను మనసులో కలనరపడి, నేను సుఖపడటం మీకు ఇష్టం లేదా?" అని గింధీరంగా ప్రశ్నించేవాడు.

"అయితే ఎక్కడన్నా ఏర్పాటు చేశావా యేమిటోయ్?" అని ప్రశ్నించేవాళ్ళు స్నేహితులు, చాలా కుతూహలంగా.

అతను గుక్కు తిప్పకుని, "మీకు అర్థంకాదు" అనేవాడు.

★

★

★

అటువంటి అతను పెళ్ళి చేసుకుంటాడని తెలిసేటప్పటికి స్నేహితులూ, బంధువులూ విస్తుపోవటంలో అశ్చర్యం ఏముంది? ప్రతివాడూ వచ్చి అతన్నే అడిగేవాడు. యధార్థం తెలుసుకోవాలనే ఉద్దేశంతో.

"ఏమోయ్ పెళ్ళి చేసుకుంటున్నావట నిజమేనా?"

"అర! చేసుకుంటున్నాను."

"ఏం, ఇలా చేశావు?"

"నేను పెళ్ళికి ఒక నూతనార్థం కల్పిస్తాను"

"ఏమిటది?"

"నేను మీ యందరికీ మల్లే ఈ యంత్రానికి బానిసను అవను. దాన్ని నా పిద్దాంతానికి ఉపయోగించుకుంటాను."

"ఎట్లాగో కొండెం చెప్పి?"

"మీరే చూస్తారుగా?" అనేవాడు. తన అభిప్రాయాలు వాళ్ళతో చర్చించడానికి అతనికి యుష్టంలేదు.

అసలు సంగతేమిటంటే, అష్టాదశతమ గురుకులంలో చదువుకుంటున్న ఇందిరను ప్రేమించటం ఆరిగింది. పెళ్ళి చేసుకోకపోతే యేం చేసేటట్టు? పెళ్ళి చేసుకోకపోతే అమె దగ్గరికి రానివ్వదు. మైగా అమె తండ్రి పోలీసు ఉద్యోగి. కాబట్టి పిల్లలు కలుగకుండా జాగ్రత్తపడే, తన భార్యకూడా స్వాతంత్ర్యం యిస్తే పెళ్ళిలో ఉన్న వెడు తనకు అంటదనుకున్నాడు. 'అమె జీవితం అమెది, నా జీవితం నాది. మధ్యమధ్య అనంద దోరికలు....' అనుకున్నాడు.

కానీ అతను అనుకున్నట్లు ఏమీ జరగలేదు. సంవత్సరం తిరిగి పచ్చేటప్పటికీ పొత్తిగుడ్డలు కరువయినాయి. తన భార్య దియ్యంలో మట్టి గడ్డలు వీరటం మొదలుపెట్టింది. అతనికి ఒక అడవిగుప్పు జన్మించింది. అనాడు అతను పడ్డ బాధ పైన భగవంతుడికీ, క్రింద భూదేవికీ తెలియాలి. భార్య వొప్పలు పడుతుంటే, "రః హింసలకు నేనే కారణం నేను బ్రహ్మరాక్షసిని, మహాపాతకిని" అని తన్ను తాను తిట్టుకుంటూ, కన్నీరుకారుస్తూ కూర్చున్నాడు. మారణ యంత్రం తన్ను వశం చేసుకుంటున్నదని గ్రహించాడు. కానీ ఏం లాభం? ఐదు సంవత్సరాలు దాటేటప్పటికీ ఇద్దరు పిల్లలు కలిగాడు. మూడు గర్భస్రావాలు జరిగినయ్యే.

అతడు జీవితం చేతులలో కీలుబొమ్మ అయ్యాడు. పరిస్థితులు తారుమారయినాయి. ఉద్యోగం చెయ్యక తప్పిందికాదు. అతని మామ ఒక పెద్ద ఘరంలో గుమాస్తాగిరి ఇప్పించాడు. "మా అల్లుడు...కొంచెం చాదస్తుడు. ఒక కంట కనిపెడుతూ ఉండండి" అని మేనేజరుతో చెప్పి పోయాడు.

"ఇకనైనా జాగ్రత్తగా వుండు అష్టాదశవృద్ధుల మేనేజరు ఇంటికి వెళ్ళి వస్తాడు. పెద్దవాళ్ళ చర్మపం చేసుకోవడం ఎప్పటికైనా మంచిది" అని అతనికి దోధించి వెళ్ళాడు.

తన మామ సహాయంతో పొట్టపోసుకోవటం వచ్చినందుకు చాలా రీంచపడ్డాడు. తన మామకి తను ఎంత లోకువ అయిఉంటాడు! తన భార్య తనను గురించి ఏమనుకుంటుంది?

స్నేహితులు కొంటే నవ్వులు నవ్వటం మొదలుపెట్టారు. ఒకరిద్దరు "ఇదేనా నీవు పెళ్ళికి కల్పించిన సూతన ఆర్థం?" అని అడిగారు. "నీ మాల నీవు నిలబెట్టుకున్నావు.... నువ్వు పెళ్ళికి బానిసవయ్యావా ఏమిటి- మామకు అయ్యావు కాని" అన్నారు కొందరు.

A simple black stick figure with a large head, wide eyes, and a small open mouth, giving it a surprised or excited expression. It has thin arms and legs. The figure is standing on a green field. In the background, there are soft, curved bands of color representing a rainbow: light blue, light green, and light orange/pink. The sky is white.

అది చూచి మేనేజరు మండిపడుతూ.... “ఇదేమిటి?” అని అడిగాడు.
 “మాను !” అని ఎమికిలించాడు సీతారామారావు.
 “ఎవరి మాను ?”

అతనికి అనాథ ఉద్యోగం ఉండింది. అసలే మేనేజరు అతని మీద కోపంగా పులిచున్నాడు. మొన్న కూతురు రైలుకి వెళుతుంటే బండి తీసుకురమ్మని సీతారామారావుకి చెపితే "నేనా, బండా? నీ కూతురికా!" అన్నాడు. అది మనస్సులో పెట్టుకొని మేనేజరు డిన్మిస్ చేశాడు. సీతారామారావుని ఉద్యోగం ఉండిందని తెలియగానే మేనేజరు దగ్గరకు వెళ్ళాడు సీతారామారావు. ప్రాథేయ పట్నానికి వచ్చాడమకొని దిరబిగిసి కూర్చున్నాడు మేనేజరు.

"ఏదీ, మా మామ బొమ్మనో"

“ఎందుక?”

“మీసాలు పెట్టి పోతాను. పోలీసు...మీసాలు!” అని చప్పుట్లు కొడుతూ, గంతులు వేస్తూ అడిగాడు.

మేనేజరుకి ఏమీ తోచలేదు. వెర్రిగా చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

“నీ కూతురికి బండి దొరికిందా ?” అని అడిగాడు సీతారామారావు.

“.....”

తన ప్రశ్నకు మేనేజరు గుడ్లప్పచెప్పి కూర్చోవటం చూస్తే సీతారామారావుకి హాషాలెక్కింది. “కూతుర్ని అల్లుడి దగ్గరకు పంపటం, అల్లుడు గర్భిణీచేసి మళ్ళీ నీకూతుర్ని నీదగ్గరకు పంపటం, నీవు నీళ్ళాడించి మళ్ళీ అల్లుడి దగ్గరకు పంపటం, అతడు మళ్ళీ గర్భిణీచేసి నీ దగ్గరకు పంపటం, నీవు నీళ్ళాడించి మళ్ళీ అతని దగ్గరకు పంపటం- అతను మళ్ళీ నీ దగ్గరకు పంపటం- నీవు అతని దగ్గరకు పంపటం- అతను నీ దగ్గరకు పంపటం- ఇదేవలయా నువ్వు చేసే పని?” అని ముక్కు మీద వేలు వేసుకొని, ఇంటికప్పు ఎగిరిపోయేటట్లు నవ్వి, వెళ్ళిపోయాడు.

ఇతరులు ఎవరయినా ఉద్యోగం పొందుకు పోయిందని అడిగితే “నూనూ డిస్మిస్ చేయించాడు” అని చెప్పేవాడు.

ఇక మళ్ళీ అతను ఉద్యోగం కోసం ప్రయత్నించలేదు. అప్పడతనికి ఒక్క నూనూమీదే కాదు, ప్రపంచం మీదే కోపంగా వుండేది. తన దగ్గర సహాయం పొందినవాళ్ళు తన దగ్గరకు రావటంకానీ, తనతో మూట్లాడడంగానీ ఎప్పుడో నూనీవేశారు. దేవుడికి ఉత్సవం చేయించవందుకు, సత్రంలో ఉచిత భోజనం విర్సాలు చేయించవందుకు నందించటం మొదలు పెట్టారు. “ఉన్నవాళ్ళు కన్ను మెన్ను కానకుండా ఇర్బు పెట్టాడు. ఇప్పుడనుభవిస్తున్నాడు” అన్నారు. “ఇర్బు పెట్టాడంటే ఎవరి కోసం పెట్టాడు? మనకోసం పెట్టాడా? తన పేరుకోసం, పదిమందితో మంచివాడనిపించుకోడానికి పెట్టాడు!” అని ఈసడించేవాళ్ళు.

అతనికి ప్రపంచం మీద కసిగా వుండేది. ఇదివరకు తన్ను ఎరిగిన వాళ్ళతో మూట్లాడబుద్ధి అయ్యేదికాదు. తన సహాయం పొందిన వాళ్ళ కంటపడకుండా తానే తపనకు తిరుగుతుండేవాడు. ఉండి ఉండి ఆ కసి అనేక విధాల బయటపడుతుండేది. తనను భార్య గురి అవుతూ వుండేది.

గుర్రపు బండికి స్టేషన్నుంచి తన ఇంటికి పొదలా నూఘూలుగా, కానీ తన దగ్గర అర్ధరూపాయి పసూలు వేస్తారు.

"మూరజాలు ఇవ్వాలి, మేం తినాలి" అంటారు. తను కాదనలేడు. వాళ్ళతో బేరం చెయ్యలేడు! ఇంటిలోకి వెళ్ళి వీరో ఒక వంక బెట్టుకొని భార్యతో తగాదా పెట్టుకుంటాడు.

అప్పుడప్పుడూ తప్పక కూరగాయల మామ్రెట్టుకీ వెళ్తాడు. తను కూరగాయలు తేవటం ఎవరన్నా చూస్తున్నారేమో అని, సంచి మడిచి జేబులో పెట్టుకొని వెడతాడు. అవీ ఇవీ కొనుక్కోస్తాడు. బేరం చెయ్యడు, మంచి చెడులు చూడడు, నాలుగు కొట్టు తిరుగుడు. ఎవరు ఎక్కడ చూచిపోతారో అని, చేతికందినవి కొనుక్కోని వచ్చేస్తాడు. సందు గొంతుల నెంటపడి ఇంటికి వచ్చేస్తాడు. ఇంటికి రాగానే భార్య ఒక్కసారి కూరలు మూసి "అన్నీ పుచ్చలే!" అంటుంది.

అతనికి చిరున కోపం వస్తుంది. తను పక్ష శ్రమకీ ఇదా ప్రతిఫలం!

"వంకాయలు పావలా. ఇంటికి వచ్చి ఇచ్చి పోతున్నారు!" అంటుంది.

"అయితే నేను డబ్బు కాజేశానంటావా?" అంటాడు. పోట్లాడతాడు. ఈ గుణం వీ వంశంలోనే ఉందంటాడు.

"నీ తండ్రి పోలీసు ఉద్యోగి కాదా? కోడిపెట్టలు అంచాలు తీసుకొనేవాడు కాదా? అంతా అంతే అనుకుంటావు."

ఆ డబ్బు చీరె కొనుక్కోమని ఆమె తండ్రి ఇచ్చి నెల్లిన డబ్బు, అది తన కోసం ఇద్దరి పెట్టుకుంటున్నాననే లోపలి తపన ఈ విధంగా బయటపడుతుంది.

"సాయంకాలానికి బియ్యంలేవు" అంటుంది భార్య.

"వన్నేం చేయవంటావు?"

"తెప్పించండి!" అంటుంది భార్య.

ఈ మాటకు తగాదా కానీ ఏమని తగాదా అడతాడు. ఈ లోకంలో బియ్యం తేవలసిన బాధ్యత భర్తలమీద వున్నమాట నిజమేనామె! బియ్యం అవసరమనే మాటా-నిజమేనామె!

"తెప్పించండి అంటు ఎందుకూ? తెండి అవరాదూ? ఎప్పుడు తెచ్చేది? పేనేగా? ఆ సంగతి నీకు తెలియదూ? మనకు తోడు "తెప్పించండి" అని డాబుసరికూడా ఎందుకూ? నీ డాబుసరితో నాకు చచ్చేరోజు వచ్చింది."

"ఎందుకండీ అంత కోపం? ఇప్పుడు వేనేమన్నాను?" అంటుంది భార్య.

"కోపమా? పైగా నాకు కోపం అంటున్నావా? గుండెలు మరిగే మాటలు అనేదీ వినున్నా అంటే కోపం అనేది! నువ్వనే మాటలన్నీ బాగున్నాయే" నేను సంపూర్ణులకుం లేదనేగా వీటి అలుపు? ఇంతకీ విన్ను అని ఏం ప్రయోజనం... నాకు బుద్ధిలేదు!" అని కన్నీరు పెట్టుకుంటాడు.

అరోజుల్లో అతనికా పాట రాశాడు:

పడగొట్టండోయ్ తాజ్ మహల్
తవ్వండయ్యోయ్ తల్లక్ గోరీ
విదమెయ్యండోయ్ స్త్రీ సౌందర్యం
సరివెయ్యండోయ్ పువ్వులు మొవ్వులు
దోవెయ్యండోయ్ ధనవంతుల
చంపెయ్యండోయ్ క్షుద్రార్తుల
రుధిరం రక్తం చిందాలోయ్!
పురెలు యెముకలు నవ్వాలోయ్!

అతను ప్రస్తుతం ఇల్లు కదలబండేదు. ఇంటి నాలుగుగోడలే అతని జీవితానికి సరిపడ్తులయ్యాయి. అతని మనస్తత్వం పూర్తిగా మారిపోయింది. ఏదో పని పున్నట్లు ఎప్పుడూ తిరిగేవాళ్ళని చూస్తే ఒకప్పుడు నవ్వు, ఒకప్పుడు కోపం కలుగుతూ వుండేది. అప్పుడప్పుడూ ఎవ్వరైనా కనబడి "ఏం చేస్తున్నావు?" అని అడిగేవారు.

"ఏముంది చెయ్యటానికి?" అనేవాడు.

ఈ జవాబు వాళ్ళకి విచిత్రంగా కనిపించేది. వాళ్ళు ఓక్కొక్కరిని నిలబడి అలోచించుకోరు. అలోచించుకుంటే వాళ్ళకి తెలుస్తుంది. పాళ్ళు అజ్ఞానులు. ఈ ప్రపంచం అజ్ఞానులకోసం చెయ్యబడ్డదే అంటుంటే వాళ్ళు సుఖపడుతున్నారు. హాయిగా జీవితం గడుపుతున్నారు.

అంతేగాని అలోచించి చూస్తే ఈ ప్రపంచంలో ఏముంది ఏం చెయ్యటానికి అయినా? ఈ ప్రపంచం అనుక్షణం మారుతూ వుంటుంది. కాని ఈ మార్పు ఎందుకో ఎవ్వరికీ అర్థంకాదు. ఈ మార్పుకి ఆదర్శం పున్నట్లు కనపడదు. ఇక మానవుడు చేసేది ఏమిటి?

కొంతమంది "పంథు సంస్కరణ విప్లవం" అంటూ తిరుగుతూ వుంటారు. ఏదో బ్రహ్మాండమైన పనిచేస్తున్నట్లు వాళ్ళు రొమ్ములు విరుచుకొని కేకలు వేసుకుంటూ తిరుగుతూ వుంటే, వాళ్ళని చూచినకొద్దీ

తాటివేసేది సీతారామారావుకి. ఏమిటి వీళ్ళు చేసేది? సంఘానికి పరివక్ష్యదశ అనేది లేదుగదా! మరి దేనికోసం వీళ్ళ అర్పాటం?

ఒక సమస్యని పరిష్కరిస్తే, ఆ సమస్య పరిష్కారంలో నుంచే మరొక సమస్య పుట్టుకోస్తుందని పెద్దలు చెప్పాడు. ఇదే ప్రపంచ పరిణామం అని కూడా అంటున్నారు. కాబట్టి ఎప్పటి కప్పుడు మానవుల్ని బాధపెట్టే సమస్య ఏదో ఒకటి వుంటూనే వుంటుంది. ఇంతమంది మానవులు బాధపడుతూనే వుంటారు. ఇక వీళ్ళు చేసేదేమిటి? తమ్ము తాము మోసం చేసుకుంటున్నారా? ప్రజలను మోసం చేస్తున్నారా?

మరి ఇంతమంది నాయకులు, ఇంతమంది మేధాసంపన్నులు, శాస్త్ర వేత్తలు ఉన్నారే... వీళ్ళంతా ఈ మాత్రం తెలియకేనా ఇన్ని కష్టాలు పడుతున్నారు? ఈ ప్రశ్నకు అతనికి వెంటనే జవాబు దొరికింది.

కుర్రతనంలో ఉటలాటం కొద్దీ సంఘానికి సేవ చేయాలని బయల్ పడతారు. ఇప్పుడున్న సంఘంలో బాధపడేవాళ్ళని చూచి ఉద్ధరిద్దామని బయల్ పడతారు. కొన్నాళ్ళకు తాము చేసే పనిపట్ల ఏమీ లాభం లేదని తెలిసినప్పటికీ వెనక్కు తగ్గే అవకాశం వుండదు. లోకులకు యదార్థం చెప్పే ధైర్యం వుండదు.

అప్పటికే సంఘంలో వాళ్ళకు గౌరవస్థావరం లభించి వుంటుంది. వాళ్ళ మాటలు నమ్మి అనేక కష్టాలకు పోల్చి అనేకులు వాళ్ళకు అనుచరులై వుంటారు. వాళ్ళకు ఏం చెప్పేటట్టు? "నేను ఇదివరకు చెప్పింది అంతా తప్పు" అంటే వాళ్ళు ఊరుకుంటారా? అతని మాటలు నమ్మి తాము చేసిన స్వార్థ త్యాగం, పడిన కష్టాలు అన్నీ జ్ఞాపకం వస్తే ఇంకేముంది? కొంపలు కూలిపోవూ?

అందుకని వాళ్ళకు సత్యం తెలిపినా పైకి చెప్పరు. యథాప్రకారం జీవయాత్ర సాగిస్తారు. చచ్చేవరకు తమకు నమ్మకం లేకపోయినా "సంఘ సంస్కరణ" "విప్లవం" అంటూనే వుంటారు. ఈ విధంగా అలోచిస్తూ వుండేటప్పటికీ అప్పుడు పనిచేస్తున్న సంఘసంస్కర్తలంతా ఒక్కొక్కరే జ్ఞాపకం వచ్చారు సీతారామారావుకి. ఒక కుర్రవాడు రాజకీయాలలో బాగా పనిచేస్తుండేవాడు. అటువంటి కుర్రవాడికి తన కూతురునిచ్చి పెళ్ళి చేసి ఒక దేశనాయకుడు అతనిని రాజకీయాలలో నుంచి విరమింపచేసి, ఒక దిన పత్రికలో ప్రవేశపెట్టాడు. మరొక నాయకుడు కూతురికి ఉన్నత విద్యాభ్యాసం ఇప్పించి రాజకీయాలలో ఎన్నడూ దిగి వీలులేని ఒకడికి ఇచ్చి వివాహం చేశాడు. మరొక దేశ నాయకుడు తన కొడుకును

ఇన్నూరెన్ను కంపెనీలో పెద్ద ఉద్యోగంలో ప్రవేశపెట్టాడు. తాము వేసే పనిలో, చెప్పేమాటల్లో తమకు నమ్మకముంటే ఈ పనులెందుకు చేస్తాడు. ఆ దేశ నాయకులు? అనుకున్నాడు సీతారామారావు. “వాళ్ల యిష్టానికి విడిచి పెట్టాలి” అంటారు పైకి, కాని వాళ్లతో మాత్రం “మేం వదే కష్టాలు చూస్తూ వున్నావునా... తర్వాత నీ యిష్టం!” అంటారు. యిక వాళ్ళ యిష్టం ఏముంది?

ఈ రహస్యం తెలియని మూర్ఖులు, అమాయకులు, యేదో వాళ్ళకి ఆ సహాయం చేస్తున్నాం - ఈ సహాయం చేస్తున్నాం అని కష్టపడుతూ వుంటారు. కానీ, అన్నీ తెలిసిన తనెందుకు పడాలి? తనకేం పట్టించి? అతనికి వీళ్ళంటేనే కాదు - సంతోషంగా కాలం గడిపే ఎవ్వర్ని చూచినా హాస్యాస్పదంగానే ఉండేది. యేం చూసుకుని వాళ్ళంతా సంతోషపడుతున్నారో అర్థం అయ్యేది కాదు. “కుర్రాళ్ళు, అమాయకులు” అనుకునేవాడు. ఒకప్పుడు రానున్న తాత తనకు చెప్పిన మాటలే తమ యిప్పుడు యితరులకు చెప్పటం మొదలు పెట్టాడు. వాళ్ళేమన్నా అంటే “ఒకప్పుడు నేను యిట్లానే అనుకున్నవాణ్ణి” అనేవాడు. ఒకప్పుడు తనకు తన స్నేహితులు చెప్పిన మాటలే ఇప్పుడతను ఇతరులకు చెపుతున్నాడు.

“ఈ ప్రపంచంలో మనం చెయ్యదగింది ఏమీలేదు” అనేవాడు.

“అ సంగతి మాకు తెలుసు” అనేవాళ్ళు కొంతమంది కుర్రవాళ్ళు.

“తెలిస్తే మరి మీరేమిటి చేసేది?”

“మాకు ఏది సుఖమనిపిస్తే అది చేస్తున్నాం”

“సుఖమంటే ఏమిటి? సుఖం ఎక్కడుంది? మృగాల కంటే మీరు సుఖంగా వున్నారని మీరు చెప్పగలరా? సుఖం బుద్ధిలో వుంటుంది! తృప్తిపడడంలో ఉంటుంది. రాత్రుంబగళ్ళు పొలాల్లో పనిచేసే కూలీవాడికంటే భవనంతుడు సుఖపడుతున్నాడని ఎవ్వరు చెప్పగలరు? సర్వసంగపరిత్యాగికన్నా భోగి సుఖపడుతున్నాడని ఎవ్వరు చెప్పగలరు? అజ్ఞానికన్నా జ్ఞాని సుఖపడుతున్నాడని ఎవ్వరు చెప్పగలరు? ఆలోచించి చూస్తే ఈ ప్రపంచంలో నిజంగా సుఖపడేది అట్లానే అని తేలుతుంది. అజ్ఞానిని ఆలోచనలు వేధించవు. తనకు అందని అదర్బాలతో హైం నవడడు. అతనికున్న సుఖం మరెవ్వరికీ ఉండదు” అనేవాడు.

ఆకర్షవంతంగా అలంకరించుకొని, అందంగా వుండే ఆడవాళ్ళని చూస్తే ఆతనికి మరి కలవరం వుట్టేది. “ఏం చూసుకొని వీళ్ళకి నిక్కం? వీళ్ళూ

నూమూలు అడవాళ్ళకు మల్లే రోజూ కాలకృత్యాలు తీర్చుకునేవాళ్ళేగా!" అనుకునేవాడు.

అతడు అనేక దృశ్యాలు ఊహించుకునేవాడు. ఊహించుకున్నకొద్దీ ఆ అడవాళ్ళ ఇళ్ళల్లో చేసేపనులన్నీ వికారంగా కనిపించేవి.

వీళ్ళల్లో ఒకాపిడకి ఏదో కష్టమొచ్చింది. నూమూలు అడదానికిమల్లే ఈ అందమైన అకర్షణత అటున స్త్రీ కూడా కళ్ళవెంట నీళ్ళు కార్చుకుంటూ వీడివేస్తూ వుంది.

ఇటువంటి విషయాలన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని తనలో తాను నవ్వుకునే నాడు. ఇటువంటివాళ్ళు అకర్షణతంగా అలంకరించుకోబోనికి సిగ్గుచెయ్యదు కాదోలు! పైగా వీళ్ళకి అందంగా వుంటామని ఒక్కొక్కళ్ళకీ పుట్టెడు గర్వం ఎందుకో? మళ్ళీ నవ్వుకునేవాడు.

వీళ్ళ వెంట తిరిగే కుర్రవాళ్ళని చూస్తే అతనికి మరీ మండేది. వాళ్ళ కోర్కెలు తీర్చటమే వీళ్ళపని. వాళ్ళ జెనక తిరగటమే వీళ్ళకు గొప్ప, రెంగు తగిల్తేహాలు-పరపశత్రుం పొందుతారు.

"ఎందుకట్లా తిరగటం?"

"ఆమె ఎంత అందంగా వుంటుందనుకున్నావు?" అంటూ అంగలారు ప్తారు.

"ఏమిటి అందం? మిగిలిన అడవాళ్ళలో లేనిదీ, ఆమెలో వున్నదీ ఏమిటి?"

"నీకు తెలియదు?"

తాను ప్రేమించినప్పుడు ప్రేమించలా? వీళ్ళందరికంటే ఎక్కువగానే ప్రేమించాడే! ఏమిటే తనకు తెలియంది?

"మీరిది చాలా గొప్ప విషయం అనుకుంటున్నారు. పశువులకూ మీకూ భేదం ఏమొంది? పశువులెంతో నయం" అని చీకరించుకునే వాడు.

"నీకు హృదయం లేదు" అంటారు

ఈ మాటకు అతనికి కోపం వచ్చేది. యోగిని అయి తర్వాత చింతామణి పొడిన సీపపద్యం పాడబుద్ధి అయ్యేది.

"ఇది ముక్కు అనుకుంటున్నారేమో-కాదు, జులుబు వేసినప్పుడు చూడండి"

ఇది కళ్ళు అనుకుంటున్నారేమో? కాదు రెండు తూట్లు.

ఇవి స్తనాలు అనుకుంటున్నారేమో-కాదు-మోంసపు ముద్దలు.

ఇది మున్నుభస్మానం అనుకుంటున్నారేమో-కాదు-తోలుబొక్క!"

ఈ వేదాంత పారం వాళ్ళకు దోడ్పించి రోగం కుదర్చాలనుకునే వాడు గానీ, తనని మరీ అసహ్యించుకుంటారేమోనని భయపడి పస్తియించేవాడు.

తను వడుపుకునే రోజల్లో అడవాళ్ళు ఒక పెద్ద బస్సునీండా ఎక్కి చదువుకోవడానికి కాలేజీకి వెళ్తుండేవాళ్ళు. పాళ్ళనువ్వు కూర్చోబుద్ధి అయ్యేదంతానికి. తాను కూర్చున్న తర్వాతి బస్సు బోల్తా కొట్టాలనీ, ఒకళ్ళకు మొహం దోక్కుపోవాలనీ, ఒకళ్ళకు బుగ్గలు చీరుకుపోవాలనీ, ఒకళ్ళకు కాళ్ళు విరగాలనీ అనిపించేది. అట్లా తయారైన వాళ్ళని ఊహించుకుంటే అతనికి ఎందుకోగాని చాలా సంతోషంగా వుండేది. కానీ అట్లా కోరిడం తప్పనీ, ఆ భావాన్ని బలవంతంగా అణచుకునేవాడు. పైకి రాసిచ్చేవాడు కాదు. ఇప్పుడు మళ్ళీ అదే భావం వివిధ రూపాలలో బహిర్గతం అవుతోంది. దాన్ని ఆపే శక్తి ఇప్పుడతనికి లేదు.

అతడు అనేక రకాలైన ఆలోచనలతో మధనపడ్డ. చివరికి అసలు ఆలోచించటమే తప్పనే విజ్ఞయోగానికి వచ్చాడు. అది చిన్న విషయోన్ని గురించి దీర్ఘంగా ఆలోచించటమే తన బాధలకు మూలకారణం అనుకున్నాడు. తీరిక ఉంటే ఆలోచనలు రాక తప్పవు. తీరిక లేకుండా చేసుకోవడానికి కాయకర్షణ మొదలుపెట్టాడు. ఇంట్లో పసులన్నీ అతనే చేసుకోవటము మొదలు పెట్టాడు. దొడ్డి నిండా కూరగాయల పాడులు పెట్టి అస్తమానం వాటికి నీళ్ళు పోస్తూ కూర్చునేవాడు. ఈ పద్ధతి మొదట్లో బాగానే వుండి అనిపించింది. గానీ కొద్దిరోజులు గడిచేటప్పటికి బలహీనం ఎక్కువైంది. కాయకర్షణ పడే అలవాటు అతనికి లేకపోవటం వల్ల శరీరంలో వేడి ఎక్కువై నిస్పృహతగా ఉండేది. ఎప్పుడూ నొళ్ళంతా నొప్పలుగా వుండేది. వీటివల్ల అతనికి కోపం, చిరాకు ఎక్కువైనై. కుటుంబ జీవితం దుర్భరం చేసుకోవటం మొదలుపెట్టాడు. చీటికి చూటికి భార్యను తిట్టేవాడు కూతుర్ని కొట్టేవాడు.

రామయ్య తాత ఒకనాడు, "ఇది నీకు తగదు అబ్బాయి" అని చెప్పాడు.

"ఎవరిపని వాళ్ళు చేసుకోవటం నుంచిదేగా తాతా!"

"ఇది మున్ను చెయ్యవలసిన పని కాదు."

"ఎందుకని?"

"నీకు అలవాటు లేదు బాబూ, ఏదైనా ఉద్యోగం సంపాదించుకొని పోయిగా కొలం గడుపు" అన్నాడు.

"ఈ జీవితం బుర్రులు నేను పడలేను తాతా!"

"మరి తప్పుడు బాబూ! ఎక్కడికి పోయినా అది వెంటపడుతూనే వుంటుంది. ఒరికినవ్వాళ్ళు ఏదో ఒక రకంగా జీవితంలో పాల్గొనవలసిందే! మనం దేనికి పనికి పస్తామో తెలుసుకొని ఆ పని చేస్తూ వుండటం మంచిది."

"ఎవ్వడో ఒకసారి అందరం చావవలసిందేగా!"

"అప్పుడు బాబూ..."

"ఇక ఈ తాపత్రయం ఎందుకు?"

"వచ్చి ఏం చెయ్యారో త్వరక బాబూ!"

"ఈ కష్టాలుండవుగా!"

"ఈ సుఖాలూ ఉండవు. ఏమీ ఉండదు. ఏమీ లేనిదానికన్నా ఈ జీవితమే మెరుగని కొందరి అభిప్రాయం. ఇంకొక సంగతి కూడా చెబుతారు. ఇప్పుడు చాలామంది కష్టాలనుభవిస్తున్నవూట నిజమే. కాని ఎప్పటికైనా కష్టాలేని జీవితం మనవృద్ధికి బలించక పోతుందా? అనే ఆశ చాలామందికి వుంది. ఎవరికి తోచినవిధంగా వారు ప్రయత్నిస్తున్నారు.

కాని వచ్చి మాత్రం చేసేదేముంది బాబూ! ఒకళ్ళు చచ్చినంత మాత్రాన ఈ ప్రపంచ సమస్య తలదేముంది! పుట్టేవాళ్ళు పుడుతూనే ఉండేరి. ఏది అశాశ్వతం, అయినా మానవుడు, ఈ ప్రపంచంలో ఉండటం శాశ్వతమే! అది తప్పుడు కాబట్టి ఎవరిపని వాళ్ళు చేసుకుపోతూ వుందాని. అలా చేయనివాడు తనకుతాను బరువు ఆవుతాడు.

అతనికి ఏమీ తేలటలేదు. ఎంత చిన్న విషయాన్ని గూర్చి అయినాసరే అతనికి విశ్చితాభిప్రాయానికి రాలేకుండా వున్నాడు. మనస్సు పరిపరివిధాల పోతూ వుంది. ఆరోచవలతో అతలాకుతలం అవుతూ వుంది మనస్సు.

ఒకప్పుడు ఒక అభిప్రాయం మంచిది అనుకుంటాడు-మరుక్షణం దానికి వ్యతిరేకమైన అభిప్రాయం మంచిదిగా తోస్తుంది. ఒక పని చేద్దామని మనస్సులో అనుకొని, దానికి వ్యతిరేకమైన పని తనకు తెలియకుండానే మొదలు పెడతాడు. మధ్యలో తాను ఇంకొక విధంగా సంకల్పించుకున్నట్లు త్థాపకం వస్తుంది. "హానీ, ఇదే మంచిదేమో! లేకపోతే ఎందుకు చెయ్యబుద్ధి అవుతుంది!" అనుకుంటాడు.

కాని వెంటనే, "అదీ ఇదీ మంచివి ఎల్లా అవుతాయి - ఇదో ఇదో మంచిదవ్వాలిగాని?" అనిపిస్తుంది. చేసే పని అపి, ఆలోచించటం మొదలుపెడతాడు.

"ప్రపంచానికి ఒక ఆదర్శం లేదు గనుక, ఏ పనికి ప్రయోజనం లేదు గనుక, అన్ని పనులూ మంచి. అన్ని పనులూ చెడే! పెద్దలు ప్రతి విషయానికీ బహుముఖాలుంటవి అంటారు. అంతేగాని ఇది మంచి-ఇది చెడూ అనేది లేదు. మూట్టంమీద ఆధారపడి వుంటుంది.

చూచి లేచిది కత్తుంచుకొని బాధపడిందానికంటే అసలు చూట్టమే మానుకుంటే!"

అతని పృథ్వీయసీమలో పాతాళుగా ఒక భావం పిరిపేచి. "అసలు నిదో ఒకటి చెయ్యాలను కోవటంలోనే ఈ చిక్కులన్నీ వస్తున్నయ్యేమో!"

మొదలకుండా కూర్చునేనాడు.

"మనస్సు పరిపరివిధాల పోనవ్వకు. చిక్కటట్టు" అంటారు పెద్దలు. పరిపరివిధాల ఆలోచించేడే తనైనప్పుడు ఇక చిక్కులడే దెవ్వరు.

పరిస్థితులవల్ల భావాలు మారతై. పరిస్థితులు మార్చుకోమని సలహా చెప్పుతారు కొందరు. పరిస్థితులవల్ల, పరిస్థితులు మార్చుకునే శక్తిలేక తను పడివుంటే, ఇక పరిస్థితుల్ని మార్చేదెవరు?

చూసేదాన్ని చూడు అంటారు వేదాంతాలు. చూచేదే తనైనప్పుడు, చేసేదాన్ని తనెట్లా చూస్తాడు?

అతని జీవితం గొడవైపోయింది. తల ఆలోచనపుట్ట అయింది. తలెక్కాడు అతనిజీవితమే ఆలోచనల గూడు. ఎప్పుడూ ముసుగు పెట్టుకొని పడుకొని, కళ్ళు మూసుకొని బాహ్య ప్రపంచాన్ని దురదిపోయి ఆలోచించేవాడు, ప్రశ్నమీద ప్రశ్న పుట్టుకొచ్చేది. కాని ఏ ఒక ప్రశ్నకే పరైవ జవాబు దొరికేదికాదు.

ప్రస్తుతం కళ్ళు మూసుకొని ముసుగు పెట్టుకొని పడుకోవటమే అతని జీవితం.

★ ★ ★

అసమర్థుని భార్య

పొయ్యిలో బూడిద ఎత్తివేస్తూ, "పొసా! ఇంటి ముందు కొంచెం ముగ్గు వెయ్యున్నా" అని చెప్పేది కూతురితో సీతారామారావు భార్య.

ఇంకా బాగా తెల్లవారలేదు, అలస్యం అయితే ఒచ్చే పొయ్యి దానం పల్ల పీటండదని చీకటితోనే ఇంటిముందు వూడ్చి, కళ్ళాపే ఇల్లి ముగ్గు వెయ్యడం ఆమెకు ఆలవాటు. ఈ మధ్య మాసిన బట్టలు కట్టుకుని బయటకు వస్తూ, సీతారామారావు మండిపడ్డాడు. "నా పరువు తీసేవెయ్యటావితే ఈ పనులన్నీ చేస్తున్నావు" అన్నాడు.

కప్పటి నుంచి ఆమెక అటు తొంగి చూట్టావితే భయంగా వుంది.

పాప ముగ్గు డబ్బా తీసుకొని బయటకు వెళ్ళింది. ఆమె పొయ్యిలో బూడిద చీపురుమీద పోసుకొని పెంటపోగుమీద పోసి వచ్చింది.

పెంటపోగు పాపం పెరిగినట్లు పెరుగుతూ వుంది.

ఇంతలో పొలమెరిగి వచ్చింది. చేతిలోని పొలచెంబు అందిస్తూ "ఇహాళ దబ్బు ఇప్పిస్తారా అమ్మా!" అని అడిగింది.

"ఎంత అయింది నెంకమ్మా?" అని అడిగింది ఆమె.

"ఎంతవకేవమ్మా? ఇహాళో రెండు నెలలు పూర్తి అయినాయి. కిందటి నెల పందొమ్మిది రూపాయల అరణాలు ఇవ్వాలి. ఈ నెల పదిహేడు రూపాయల మూడణాలు, పందొమ్మిదీ, పదిహేడు ముప్పై అరు-ఈ నెల మూడణాలూ వెళ్ళి కిందటి నెల అరణాల్లో పడితే తొమ్మిదణాలు మొత్తం ముప్పై అరు రూపాయల తొమ్మిది అణాలు" ముందే కూతురుతో సమగ్రంగా విషయాలన్నీ చెప్పించి రాకపోతే మాత్రం పొల నువ్వీ ఇంత తేలిగ్గా రెళ్ళ తెలపగలిగేది కాదు.

"ముప్పై అరు రూపాయలా!" అనుకుంది ఆమె సునస్సుతో.

"నేనెనా చీటికీ మాటికీ అడిగేవాన్ని కాదు. పెద్దయ్యగారి టైం నుంచీ పోస్తున్నా, అమ్మగారికి తెలుసుగా నా సంగతి. ఇప్పుడు అవసరం వచ్చి అడుగుతున్నా. అమ్మాయి కాపురానికి వెళ్తుంది. ఇంట్లో

లేచాడు.... "అయితే నేను బ్రతకటంకూడా మీ అప్పు చూడలేకుండా పుందా యేమిటి?" అని కూతుర్ని ప్రశ్నించాడు. ఆమె ప్రక్కనే పుంది.

"కాఫీ!" జన్నది భార్య గ్లాసు అందిస్తూ.

"లేవనిప్పు" అన్నాడు పీతారామారావు.

లేచాడు.

"కాఫీ!"

"కొంచెం మొహం కడుక్కోనిస్తావా?"

"అప్పుడు చుట్టే యిస్తాను!"

"మొహం కడుక్కో అక్కర్లే?"

"మీకు అలవాటుగా బెడ్ కాఫీ!"

"ఏం- అలవాటుతో తప్పి? మొహం కడుక్కోని తాగాలని భగవంతుడు నిర్ణయించాడా? కాఫీ తాగి మొహం కడుక్కుంటేనేం, మొహం కడుక్కోని కాఫీ తాగితేనేం? వా యిష్టం-"

"నేను కాదనటం లేదు. బెడ్ కాఫీ మీకు అలవాటు గనుక...."

"బెడ్ కాఫీయూ, గాడిదగుడ్డు కాఫీయూ?" అని భార్యచేసిలోని గాజు గ్లాసు తీసుకున్నాడు. వెంటనే పొద్దుని తీసుకున్నట్టు జ్ఞాపకం పోయింది. గ్లాసు గోడకువేసి కొడలాం అనుకోని, గడగడా తాగేశాడు.

2

ప్రపంచంలో జన్ని శాఖల్లోనూ హేమా హేమీలున్నారు. వీళ్ళంతా అంటరికి ముఖ్యమయిన అన్నం దొరికేటట్టు చెయ్యలేకపోవటం అతనికి అశ్చర్యంగా, విచిత్రంగా వుండేది. పైగా వీళ్ళంతా నా సంఘానికి అన్నం కావాలంటే, నా సంఘానికి అన్నంకావాలనీ, నా దేశానికి అన్నం కావాలంటే, నా దేశానికి కావాలనీ కాట్లా కుక్కలకు మిల్లే కీచులాడుకుంటు వుంటారు. ఈ కీచులాడుకునే చోట్లకి పర్ల పెర్ల పేగ్గుపెడుతారు.

అంతకాశీయ మహాసభలు అంటారు ఈ మహాసభలకు ఒక్కొక్క దేశం నుంచి ఒక్కొక్క ప్రముఖమయిన వ్యక్తి హాజరై ఉపన్యాసం మీద ఉపన్యాసం దండుతాడు. గుక్మతిరక్కుతోడో గంటల తరబడి మాటలు దొర్లిస్తాడు. ఎన్ని ఉపన్యాసాలు దుంచినా, ఎన్ని మాటలు దొర్లించినా అతను అడిగేదేమిటి?

అన్నం!

"ఘో! పొట్టులకు అన్నంలేదు. మలమల చూడి చమ్మన్నాం. మీరు ప్రసాదించండి... మీరు ప్రసాదించండి... మీరు ప్రసాదించండి " అని ఇతర దేశాలను ఆర్థించటం....

ఎంత నీచం!

ఇతనే ఇంత నీచంగా ప్రవర్తిస్తుంటే, మరొకరేక ప్రముఖ వ్యక్తి లేస్తాడు.... "చస్తే చావనివ్వండి గాని, ఆ దేశానికి అన్నం-పంపటానికి వీలేదు" అని హాంకరిస్తాడు.

కొన్ని దేశాలు తమకు అన్నం ఎక్కువయితే సముద్రంలో ఒకట తొయ్యలానికయినా ఒప్పకుంటయ్యగాని, మరొక దేశానికి పంపటానికి ఒక కోపు. మరొక దేశానికికాదు- తమ దేశంలో వున్న బీదవాళ్ళకే పంచిపెట్టవు!

వీళ్ళలా కీచులాడుకుంటూ వుంటే....

ఈ కీచులాట ఫలితం ఏమవుతుందో అని, అన్ని దేశాల ప్రజలూ గుంటకాడ నక్కలకుమల్లే కానుకు కూచుంటారు. ఏ దేశానికి ఎంత కలశం దొరికిందో అని వార్తలకు ఎదురుచూస్తుంటారు. ఈ ప్రవర్తన చాలా నీచంగా, అసహ్యంగా కనిపించేది సీతారామారావుకి.

ఇంతమంది మేధావులున్నారు గదా ప్రపంచంలో.... వీళ్ళలో ఒక్క రయినా అన్నం తేలిగ్గా దొరికే పద్ధతి ఎందుకు కనిపెట్టరు? ఏ వాసన మూట్టంపల్లో, ఏ గాలి పీలవడంపల్లో, ఏ నీళ్ళు ఆగడంపల్లో ప్రాణాలు నిలిచేటట్టు ఎందుకు చెయ్యరు? ఈ యుద్ధాలూ, ఈ నాశనాలూ, బాధలూ, తాపత్రయాలూ అన్నీ తప్పతాయా? అంతా సుఖంగా జరుగుతున్నాగా! వాళ్ళ విధంగా ఆలోచించరు. సంఘానికి కొన్ని నియమాలున్నాయి. ఆ నియమాలనుబట్టే పోవాలంటారు. సంఘం స్వభావం ఏదైనా పొందే మూచ్చుకి దోహదం యివ్వాలంటారు. ఒక ధశ తర్వాత ఒక ధశ వస్తూవుంటుందట! ఒకరి మీద ఒకరు విప్లవం చెయ్యాలట! అలా చేస్తే, ఎప్పుడోకో వర్గాలు లేని సంఘం ఏర్పడుతుందట! అప్పుడు అందరికీ అన్నం దొరుకుతుందట!

ఈ వాదం అతనికి ఏ మూత్రం వచ్చలేదు.

ఏమిటిది?

పెద్దముండవని వున్న తర్వాత దానికి యింత చీరె గుడ్డా, రవిక గుడ్డా, అవి పెట్టుకపోతే దాని ప్రాణం వుసూరుమంటుంది."

ఆ ఇంట్లో వతనుగా పోసేవాళ్ళెవరూ డబ్బుకోసం ఇబ్బంది పెట్టరు. చాలాకాలం నుంచీ యిస్తూ వుండటం కారణం కావొచ్చు. భాతాలో ఎంత కలుపుతున్నా అడక్కిపోవటం కారణం కావొచ్చు.

"అగిందానివి ఎట్లాగో అగావు. ఇవ్వాళకూడ అగు వెంకమ్మా! వారింకా నిద్ర లేవలేదు. లేవగానే అడిగి తీసుకొని రేపు తప్పకుండా యిస్తాను" అంది అమె.

"సరేలే అమ్మా" అని వెళ్ళిపోయింది వెంకమ్మ.

వెంకమ్మ అడగ్గానే డబ్బు యివ్వలేకపోయినందుకు అమె మనస్సు చాలా నొచ్చుకుంది. పాపం! ఎంత అవసరం వుండి అడిగిందో, కూతురు కొత్తగా కాపరానికి వెళ్ళడం అయ్యే! కాని, తను ఏం చెయ్యగలదు? ఇంట్లో చిల్లిగవ్వ కూడా లేదు. అమె కళ్ళు చెమ్మగిల్గినై.

★

★

★

ఆ వూళ్ళో పంపుల్లేవు. ఆ పేటలో బావుల్లేవు. పంపూ బావీ ఆ యింట్లోనే వున్నాయి. అందుకని తెల్లవారగట్టనుంచీ ఆ చుట్టుపక్కల వాళ్ళంతా నీళ్ళకి కడవలు భుజాన పెట్టుకొని, చీమలబారుకి మల్లే వొస్తుంటారు. ఆ యింటికి అడవాళ్ళు కడవలు భుజాన పెట్టుకొని దిత్తర చూపులు చూస్తూ భయం భయంగా అడుగులో అడుగువేసుకుంటూ వస్తారు. ఒక పడుచు అమ్మాయి కడవ భుజాన పెట్టుకొని నాలుచూపులు చూస్తూ పస్తూ వుంటే యింట్లో వుండే ముసలిది కుండ భుజాన పెట్టుకొని ఆ పిల్లని కనిపెట్టి చూస్తూ వెనకాలే వొస్తూ వుంటుంది. మొగవాళ్ళు మాత్రం రెండు చేతుల్లో రెండు బుంగలు పట్టుకొని ధనాధనమని అంగలు పంగలు వేసుకుంటూ వొస్తుంటారు. ఎదురుపడ్డ పడుచు తొలిగిపోతూ ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వుతుంది. వెనకవున్న ముసలిది "రామయ్యగారి లక్ష్మయ్య కాదటే. వాడికి తొలుగుతానెందుకు? నీకు అన్నవంటివాడు" అని ప్రమాదం లేని చుట్టరికం కలుపుతుంది. కాని అప్పటికే కడవలో నీళ్ళు చింది, కడవ ఎత్తుకొన్న భుజం, వొక్కపక్క రవికా తడిసి ఉంటే పడుచుకి.

శీవయ్య నీళ్ళకు వచ్చాడు.

శీనయ్య నీళ్ళకు రావటం చూసి, “ఇవాళ కొంచెం యింట్లో నీళ్ళు పోసిపో శీనయ్యా” అంది ఆమె.

“అ పోస్తానమ్మా” అన్నాడు శీనయ్య బావిమోడ్డు ఎక్కుతూ.

శీనయ్యది పల్నాటి సీమ “ఈ వూరు ఎందుకు వచ్చావు శీనయ్యా” అని ఎవరైనా అడుగితే, “ఒకటానికి” అని వెతుక్కోకుండా జవాబు చెబుతాడు. లాగుడుబండి ఒకటి అద్దెకి తీసుకొని, దానివల్ల పొట్టు పోసుకుంటూ ఉంటాడు. నూటపదహార్లు సంపాదించి స్వగ్రామం వెళ్ళి పెళ్ళి చేసుకోవాలని అతని కోర్కె. తీరిగ్గా ఉన్నప్పుడు ఆ పనీ యీ పనీ చేసిపెట్టి కూరా నారా పెట్టించుకు వెళుతుంటాడు. అతనికి వొండి పెట్టేవాళ్ళు లేరు. ఇన్ని బియ్యం వండుకొని తింటూ వుంటాడు.

ఆమె వంటయిల్లు శుభ్రం చేసి, పొయ్యి రాజేసింది. శీనయ్య దొడ్లో గాలులో నీళ్ళు పోస్తున్నాడు. పాప ముగ్గుడట్టా చేత్తో పట్టుకు వచ్చింది.

“వేశావా అమ్మా?”

“అ”

“దొడ్లో కూడా వేసిరా, మా అమ్మ కదూ!”

“వేశానే అంటే!”

“దొడ్లో?”

“అ! గేట్లో, వాకిట్లో, సందు వాకిట్లో దొడ్లో-అన్ని చోట్లా వేశాను.”

పిల్ల చెప్పించుకోకుండా పనులు చేస్తున్నందుకు తల్లికి సంతోషం కలిగింది. వెళ్ళమ్మా! వెళ్ళు కాపేపు చదువు. ఇంతలో కాఫీకాస్తాను. కాఫీ తాగి బడికి వెళుదువుగాని.

“దా మరీ!”

బడికి వెళ్ళేముందు ఒక గంటసేపు తల్లితో పాఠాలు చెప్పించుకోవటం పిల్లకి అలవాటు.

“ఇవాళ నాకు తీరదమ్మా-నావ్వే చదువుకో. ఏముంది రాత్రి చదువుకున్న పాఠాలేగా!” అంది తల్లి.

కాని, చదువుకోవటం కోసం వెళ్ళటానికి బదులు తల్లి దగ్గరకు వచ్చి కూర్చుని, “ఒక్కరోజు బడికి వెళ్ళకపోతే ఏం అమ్మా!” అని అడిగింది పాప.

“వెళ్ళకపోతే చదువు యెట్లా వస్తుంది? యిక్కడుండి యేం చేస్తావు?”

“అంటు తోముతాను”

“నువ్వా?”

“నాకు చేతవునే, తెల్లగా మెరిసిపోయ్యేట్టు తోముతాను. రోజూ నువ్వు తోముతుంటే చూట్టంటా? విముందీ? ఇంత పెడ తెచ్చుకొని ఇంత బూడిద వేసుకుని కూచుంటే, మిలమిలా మెరిసిపోతాయి!”

తల్లికి ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చింది. విచారంగా పిల్లని దగ్గరకు తీసుకొని, “నేనుండగా ఆ పని నీకేందుకమ్మా?” అంది.

“రాత్రి ఒంట్లో బాగాలేదంటే?”

తల్లికి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినాయ్. ఆమెకు పొంట్లో బాగాలేని మాట విటమే! కాని అప్పుడే కూతుర్ని ఈ పనుల్లోకి దింపగలుగుతుందా? తను చేస్తున్నది చాలదూ?

తల్లి మెదలకుండా కూచోటం వల్ల కూతురికి ధైర్యం వచ్చింది. “నేను బడికి వెళ్ళనమ్మా? మేష్టరుగారు మాట్లాడితే బేతం అంటారు. నాన్నని అడిగితే కోప్పడతారు” అంది.

అరోజు పిల్ల బడికి వెళ్ళలేదు. తల్లి బలవంత పెట్టలేకపోయింది.

2

కూతురు అంట్లు తోముతూవుంది. తల్లి కూరగాయలు బేరం చేస్తూంది. “మున్న దోసకాయలు యిచ్చి వెళ్ళావు. అన్నీ చేదు విషాంబునాయ్. ఒక్కకాయన్నా పనికిరాలేదు. నీ దగ్గర అంతా దండగ దేరంగా వుంది!”

“నా దొడ్లో పండినయ్యా తల్లీ? మారు బేరానికి అమ్ముకునే ముండవి, నా మట్టుకు వీరి తెలుస్తుంది? వాళ్ళుస్తారు నేను చీమకొస్తాను. మీబోటి మారాతాలు కొంటే- వాటిగు డబ్బులు మిగిలే నా పొట్టనిండుతుంది.”

“ఇవ్వాళేవా నుంచి కాయలు తెచ్చావా?”

“నుంచీయనే తెచ్చా నుంచివి కాకపోతే నా ముహం ఎవరు చూస్తారూ?”

ఆ ముసల్లి మంచికాయలు తెదని ఆమెకు తెలుసు. చౌకబారుకాయలు వేసుకొచ్చి గిట్టివచోట గిట్టివట్టు ఇచ్చిపోతుంది. అయినా కొనక తనకు తప్పేదేముంది? మార్కెట్టుకు పంపటానికి ఇంటిలో డబ్బులేదు. ఈ ముసల్లియితే రేపు రమ్మంటే వోస్తుంది.

“దెండకాయలు ఎట్లా యిస్తున్నావు?”

“తీసుకోండి...ఎంతకో ఓ కంతకీ” అని తక్కిన తీసి తుయ్యబోయింది.

“ఎంతకీస్తావో చెప్పు?”

“ఇప్పుడే ఇచ్చిపొస్తున్నా! ఆ కోంటోరమ్మని అడగండి?”

“ఎంత?”

“అ, ఎంత-మీతో అబద్ధం చెబుకానా? సవ్యాసేడు పావలా.”

“పావలా...! ముసల్లానా నీకు పిల్లా తెల్లా లేదుకదా. ఈ డబ్బంతా ఏం చేస్తున్నావే” అని నవ్వుతూ అడిగింది అమె.

“సరే తీసుకోండమ్మా, మూడణాలుచేసి యిస్తాను.”

దెండకాయలూ, బీరకాయలూ, పచ్చిమిరపకాయలూ చుచ్చింది. ఒక ఆరవీచె కాకరకాయలుకూడా తీసుకోమని బ్రతిమాలింది. తీసుకోకపోతే డబ్బు ఇప్పుడే ఇమ్మంటుందేమో అని ఆమె వొప్పకుంది, దానికి ఆ కాకరకాయలు ఎక్కడా అమ్ముడు కాలేదనీ, తనకు అంటగట్టి వెళ్ళాలని చూస్తూ పున్నదనీ ఆమెకు తెలుసు కాని ఏం చేస్తుంది. ముసల్లి అరవీశ కాకరకాయలుకూడా యిచ్చి డబ్బు అడిగింది.

“చిల్లరలేదు, వేపు వచ్చినప్పుడు కవవడు యిస్తా” అంది.

“సరేలే అమ్మా” అని ముసల్లి వెళ్ళిపోయింది. అంతే చాలనుకుంది అమె.

ఇంతలో శీనయ్య యింట్లో నీళ్ళు పోపి పోయారు.

“కొందెం బజారుకి వెళ్ళి రావాలి శీనయ్యా” అంది అమె.

“వెళ్లా”

“కొట్టెలు తెచ్చి పెట్టాలి”

“డబ్బివ్వండి, తెస్తాను.”

కాని డబ్బెక్కడిది? అమె డబ్బుకోసం తోవలికి వెళ్ళినట్టు వెళ్ళింది. దొడ్డి గోడదగ్గరకు వెళ్ళి పక్కమంటి కాంతమ్మను పిలిచింది.

“కాంతమ్మక్కా! అయిదు రూపాయలుంటే బదులిస్తావా? మొన్న జాతెలు కుట్టించాను. కుట్టుకూలి యివ్వాలి. వారిని అడగటానికి మనస్సు వొప్పటంలేదు. “మొన్న పందరూపాయలు పెట్టి చీరలు కొన్నావే, అప్పుడే నుళ్ళి ఖర్చా?” అని వొచ్చుకుంటారేమో అని భయంగా ఉంది. రెండు రోజుల్లో వాన్న పస్తాడు రాగానే ఇచ్చి వేస్తాను.” అని అడిగింది.

అందరికీ అన్నం దొరికే యేర్పాటు చేయటానికి, ఇప్పుడు అన్నం బాగా దొరికేవాళ్ళు అంగీకరించరట! వాళ్ళు ఎదురు తిరుగుతారట! అందుకని వాళ్ళమీద విప్లవం చేసి, అన్నం లేని వాళ్ళందరూ ఒకటయి, రాజ్యాధికారం స్వాధీనం చేసుకొని అందరికీ అన్నం దొరికే విధానం అచరణలో పెట్టాలట!

"ఈ సిద్ధాంతం నేను ఒప్పుకోను" అన్నాడు సీతారామారావు.

"ఎందుకని?"

"అందరికీ అన్నం దొరకటానికి అన్నం పున్నవాళ్ళు ఎదురు తిరుగు తారనేది ఒట్టి బూటకం. సంఘంలో ఎంతమంది అన్నం పున్నవాళ్ళు లేనివాళ్ళకు సహాయం చెయ్యటంలేదు? తను అస్త్రపృష్టలన్నీ హాశనం కయివా లెక్కచెయ్యకుండా సహాయం చేస్తున్నారే!"

"వాళ్ళు చేసేది క్షత్రికోసం"

"దేనికోసమైనా కానీయి అర్థిక పరిస్థితకాక మరొక గుణం కూడా మోవవునిచేత మంచిపనులు చేయిస్తుందని అంగీకరిస్తున్నట్లేగా?"

"క్షత్రి వాహం తీరగానే వీళ్ళు అన్నం లేని వాళ్ళను మోసం చేస్తారు."

"అన్నంలేని వాళ్ళు అన్నం దొరిగ్గానే మిగిలిన వాళ్ళని మోసం చెయ్యరూ?"

"చెయ్యరు!"

"ఎందుకని?"

"....."

"అధికారిలోకి రావటానికి, ప్రజలను ముఖపడెటట్టు చెయ్యడానికి అన్నం లేకపోవడం అర్హత అవటంలో అర్థంలేదు. అన్నం లేక పోవడం అనేక అవర్థాలకు దారితీస్తుంది. యిటువంటి అనర్థకాలకు అలుపట్టయిన వాళ్ళు మాత్రమే విప్లవం చేసి ప్రజల్ని సుఖపెట్టగలరు అనటం - ప్రసవించటం కంటే గర్భస్రావం వల్లే మంచి పిల్లలు పుడతారన్నట్టు వుంటుంది."

అసలు యింకొక సంగతి! అన్నం లేకపోవడం వల్ల విప్లవం చేసే శక్తి, తర్వాత ప్రజల్ని సుఖపెట్టే ఉదారత్వం కలిగి, అన్నం వుంటుం వల్ల క్షత్రి వాహం పోల్చి ప్రజల్ని మోసం చెయ్యటం జరిగితే అందరికీ అన్నం కావాలని కోరుకోవటం ఎందుకు? అన్నం లేకపోవటమే మంచిదేమో!

ఈ విధంగా వాదించి, వాదించి "ఈ లోగానే మనం చేస్తాం, మనం ఎచ్చిం తర్వాత వివరమైతే మనకేం" అనుకునేవాడు.

ఇలా ఆలోచించుకుంటూ వుండగా అతనికి అకస్మాత్తుగా ఆధ్యాత్మిక వాదంమీదికి మనస్సుపోయేది.

“మన మహాబుధులు ఈ సమస్యని పాశ్చాత్యులకు మల్లే కాకుండా, సక్రమమైన దృష్టితోనే చూశారు” అనుకునేవాడు. పాశ్చాత్యులకు మల్లే అకలిని తీర్చటం కాకుండా, అకలిని జయించటానికి ప్రయత్నించారు. పొగతాగి బతికేవాళ్ళని మన పూర్వగ్రంథాలు చెప్పుతున్నాయి. “ఆ పద్ధతి ఏదన్నా వుంటే బాగుండును” అనిపించేది అతనికి.

కాని, వెంటనే మనం ఈ గడియ చచ్చినా చచ్చిపోవచ్చుగదా! యీ ఆరాటం మనకు ఎందుకు! అనిపించేది. వాళ్ళు చెప్పే నియమాలన్నీ పోటీస్తాం సర్దుసంగ పరిత్యాగం వేస్తాం. మహాపర్యాలోకి పోయి మోరతపస్సు చేస్తాం. యీ పనంతా చెయ్యాలంటే కొన్ని సంవత్సరాలు పడుతుందీ గదా! ఎన్నో కష్టాలను ఎదుర్కోవలసి వస్తుందిగదా! యిన్ని అనుభవించి, ఫలితం పొందకుండా మరణిస్తే! యిన్ని సంవత్సరాలు బతుకుతామనే నిశ్చయం ఏమీ లేదయ్యే... ఈలోగా ఏదో ఒకటి చెయ్యటానికి! ఏ ముఖమూ అనుభవించకుండా మరణిస్తే తీవ్రతం వృధా అయిపోయినట్టేగా!

అతనికి పునర్జన్మలో నమ్మకం లేదు.

ఆస్పృదు అతనికి మరొక ఆలోచన తట్టేది. ఒక నంద సంవత్సరాలన్నా బతుకుతామనే గ్యారంటీ లేకపోతే యీ ప్రపంచంలో ఏమీ చెయ్యలేం. నువ్వు ఎప్పుడు చచ్చినా చావొచ్చు... యిప్పుడు నాతో మాట్లాడుతూ చచ్చినా చావొచ్చు. కాని కొన్ని వందల సంవత్సరాలు బతుకుతామనే ఉద్దేశంతో పని చెయ్యి అంటే యే తెలివిగలవాడికి చెయ్యబుద్ధి అవుతుంది?

ఎటు ఆలోచించినా, ఎంత లోతుకి పొరచూచినా... “చచ్చేవరకు బలకటం తప్ప ఈ ప్రపంచంలో చేసేది ఏమీలేదు” అనే నిశ్చయం అతనికి రూఢి అవుతూ వుండేది.

ఒక రోజున శీవయ్యని అడిగాడు... “ఏం శీవయ్యా! నాలుగు రోజులు నుంచి ఎక్కడా కనబడటంలేదు!”

“నర్సారావుపేట వెళ్ళి వచ్చానండీ!”

“ఎందుకు?”

“అండిమీద సాచూను వేసుకు వెళ్ళాను.”

పెళ్ళికోసం అతనుపడే కష్టంచూస్తే, సీతారామారావుకి ఏచారం కలిగింది. శీవయ్య మనస్సుకి పెళ్ళి లేకుండా వుండటం, పిల్లలు

ఇంట్లో ఐదు రూపాయలు లేకుంటే లోకువ అనీ, తన భర్త గౌరవానికి ఎక్కడలోపం వచ్చిపడుతుందో అనీ తప్పంతా తనమీదే పెట్టుకొని అడిగింది.

"ఇమ్మో! దానికేం అమ్మా! ఇబ్బంది ఎనదికయినా వస్తోంది." అని కాంతమ్మ డబ్బు తెచ్చి యిచ్చింది. ఆ డబ్బు శీనయ్య కిచ్చి, "రెండు పదికల కట్టేపేళ్ళు తెచ్చి పెట్టు నాయనా" అన్నది.

"ఆ"

శీనయ్య బజారు వెళ్ళటానికి రెండడుగులు వేశాడు.

"చూడు శీనయ్యా, ఎట్లాగూ బజారు వెళ్తున్నావు గనుక వచ్చే అప్పుడు వోక పదాశేరు వెన్నపూస కూడ తెచ్చిపెట్టు."

కట్టెల అడతీ, వెన్నపూసకొట్టూ రెండూ ఒక్కచోట కాదు. -ఆ సంగతి ఆమెకు తెలుసు. అందుకనే రెండు పనులూ ఒకేసారి చెపితే ఏమున్నా అనుకుంటాడేమోనని ఈ విధంగా చెప్పింది.

శీనయ్య డబ్బుతీసుకొని, కట్టెలు కట్టుకు రావటానికి దొక్కినారుతాడు. తీసుకొని బజారు వెళ్ళాడు.

దెంటనే ఆమెకు వెచ్చాలు అయిపోయినయ్యేనే సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది. పాపకోసం వెతికింది. అంట్లు తోముతున్న ఆ పిల్లని చూచేటప్పటికి విచారం, అనందం రెండూ ఒకేసారి కలిగాయి. అంట్లు తోమూల్సివచ్చినందుకు విచారం-తోముతున్న వైఖరికి సంతోషం.

చేతులనిండా పేడా, మొహం నిండా బూడిదా పూసుకుంది పాప. వాపరాతిమీద చితికిలాబడి కూర్చోని కాళ్ళారాజాప జంట్లు తోముతూ వుంది. చేతివ్రాపుకి తగినట్టుగా తలవ్రాపుతూ ఉంది.

"ఒకసారి ఇల్లారా పాపా" అని పిలిచింది తల్లి.

"చేతిలో పని తెమలవియ్య" అని సమాధానం చెప్పింది పాప, పని అపలేదు, తల ఎత్తలేదు.

"కాంచెం సుబ్బయ్య కొట్టుకు వెళ్ళి వెచ్చాలు తెచ్చిపెట్టాలమ్మా" అన్నది తల్లి.

సుబ్బయ్యది చిల్లరకొట్టు. వాళ్ళ ఇంటి దగ్గరలోనే ఉంది. అక్కడ వాళ్ళకు కాతా వుంది. అక్కడనుంచి అప్పుడప్పుడూ వెచ్చాలు తేవటం పాపకి అలవాటే.

"కావాల్సినయ్యేవో రాయి, తెస్తా" అంది పాప.

ఇంట్లోకి కావలసిన సరుకులు కాగితం మీద రాసి ఇచ్చింది తల్లి.

"పెద్ద ఉల్లిపాయలు ఒకవీళ-ఎండు మీరపకాయలు పవాళేరు
 భనియాలు రెండు గిద్దలు-మిరియాలు అణా
 అవాలు అర్ధణా-సన్ బైట్ సోపమూడు అణాలన్నర
 మంచి నూనె అరవీళ-మంకుడు కాయలు ఒకశేరు
 లక్ష్మసోప్ నాలుగణాలన్నర-చింతపండు అరవీళ
 కందిపప్పు రెండుశేర్లు- పచ్చి పెసగపప్పు బేడా అర్ధణా"

పాప చేతులు కడుక్కొని, అండాకి తుడుచుకొని తడికాకుండా రెండు
 వేళ్ళతో కాగితం పట్టుకొని చదువుకుంది.

"రెండు పబ్బలు ఎండుకన్నా?"

"ఒకటి టబ్బలు పుతుక్కనే పబ్బు"

"ఏ చీరె పుతుక్కోవటానికా?"

"ఓహో"

"ఏ చీరెకు వేరే ఒక పబ్బు కావాలేం?" అంటూ పరుగెత్తించి పాప.

3

శీనయ్య కబ్బెలు తెచ్చి మంటయింట్లో వేశాడు. కోమటి ఇంటి
 నుండి వాలుగయిదుసార్లు తిరిగి చిన్న సంచితో పరుకులన్నీ ఇంటికి
 జేర్చింది పాప. శీనయ్య వెన్నపూసకూడా తెచ్చాడు. అమె పరుకులన్నీ
 సర్ది వొకసారి నిట్టూర్పు విడిచింది. "ఇవ్వాటికి గట్టెక్కినట్టే కాపురం
 ఒకరోజు గడిచింది" అనుకుంది.

కాని వోకపక్కన అమెకు బాధగానే వుంది. తుమ్మితే వూడే
 ముక్కుగా ఇట్లా కాపురం ఎన్నాళ్ళు జరుగుతుంది? ఎంత దూరం
 అలోచించి చూసినా ఒడ్డు కనపట్టలేదు. అలోచించిన కొద్దీ తయంకరమైన
 అలలే కనిపిస్తున్నాయి. అలల తాకిడికి రం ఒడ ఎప్పుడు పుటుక్కుమన్నా
 అనొచ్చు.

"కాఫీకి పొయ్యిమీదినుంచి పాలు దింపుతూ చేతులు చూచుకుంది.
 అంట్లు తోమటం వల్ల గోళ్లు అరిగినయ్యే. ముండేతులు మసోతో నల్లబడి
 ఉన్నాయ్, అరచేతులకు ఇదిపరకున్న ప్పుడుత్పండేదు. తన ఆకారం,
 వ్యభావం అన్నీ మారపోతున్నట్లు అమె భావించుకుంది. ఇంకా ఎక్కువ
 దూరం అలోచించటానికి భయం వేసింది.

"వాన్న లేచేరేమో చూడమూ!"

"లేవలేదే ఇంకా."

"లేవమ్మా, కాఫీ అరిపోతుంది"

"నేను లేవనుటాబూ కోప్పడతారు"

ఈ మాటలు విని కాఫీ కలపపుతూ అలాగే అలోచిస్తూ కూర్చుంది అమె.

అమెకు తన చిన్నతనం, తన చదువుకొన్న రోజులు, అవాటి తన పూహలూ అన్నీ జ్ఞాపకం వచ్చి వుంటాయి. తను గురుకులంలో చదువుకున్న రోజులే తన జీవితంలో కెల్లా నుంచిరోజులనుకుంది. భర్తలను చూడవలసిన విధం పిల్లలను పోషించవలసిన పద్ధతి వాళ్ళు బోధిస్తూవుంటే ఎన్ని తియ్యవి పూహలు పూహించుకునేది! నిజంగా తన పెళ్ళి అయినప్పుడుకూడా అలాంటి తన్ను అదృష్టవంతురాలే అనుకున్నారు. తనూ అలానే అనుకుంది కానీ, అనుభవానికి వచ్చేటప్పటికే ఇంతా తారుమారయింది. తప్ప ఎక్కడుండో తెలియటం లేదు.

"అమ్మా...కాఫీ..."

అలోచిస్తూ అటు కాఫీ అరబోస్తున్న సంగతి మరచిపోయింది. కాఫీ చిందిపోతూ వుంది.

అమె సర్దుకొని "నాన్నని లేవమ్మా!" అంది.

"నేను లేవడంలే"

"మూ అమ్మవు కదూ"

"కోప్పడతారంటే"

కోప్పడితే? నాన్న అన్న తర్వాత ఆ మాత్రం కోప్పడదూ? వెళ్ళమ్మా-కాఫీ అరిపోతే నాన్న తాగరు.

అమె కళ్ళవెంట రెండు కన్నీటి చక్కలు రాలినయ్యే. మున్నె ఆలస్యంగా లేచి కాఫీ అరిపోయిందని "విద్రలేపటమే నీకు కష్టమయిపోయిందా?" అని కోప్పడ్తారు. నిన్న కూతురు లేపితే విద్ర లేపి నందుకు కోప్పడ్తారు. "నేను చేసిన తప్పేమిటి?" అనుకుంటూ కూర్చుంది.

తల్లి విచారంగా వుండటం చూచి మాటల్లోకి దింపాలని ప్రయత్నించింది పాప.

"వెళ్తాలేవే! సరేగానీ, నాన్న పెద్దవాడు గదా-అన్నీ తెలుసా?" అని అడిగింది.

"అన్నీ తెలుసునమ్మా..."

"మరి, తామ్మడి పదమూళ్ళు ఎంత నాన్నా అంటే నాకు తెలియదు అన్నారే?" అని అడిగింది.

"ఏదో అలోచిస్తూ అవ్వారు గానీ, ఆ మాత్రం నాన్నకు తెలియదటే?" అంది.

"తెలియదమ్మా-ఒట్టు! మొన్న వక్రతాలో ఏముంటుంది నాన్నా? అని అడిగితే నాకు తెలియదని కోప్పడ్డారు" అంది కూతురు. "నీలు అమ్మా! నువ్వడుగు-గాలి ఎట్లా పోస్తుందో చెప్పమను. అకాశం ఎంత ఎత్తున ఉందో చెప్పమను. కాట్టరిచెట్టు ఏడు పనులకు పనికివస్తుందో నూనె చేయు విధమూ చెప్పమను..."

తండ్రికి ఏమేమి రావో, కూతురు ఇట్లా చెప్పుకుపోతుంటే ఆమెకు నవ్వుచ్చింది.

వెంటనే తన చిన్నతనం జ్ఞాపకం పోచ్చింది. అడవాళ్ళకు ఎంత తెలివి వుండి ఏం జాతం? అది రాణింపుకు వచ్చే వీలేదా? ఆ తెలివి బయటపడే అవకాశం భర్త ఇవ్వకపోతే అంతా బూడిదలో పోసిన పన్నీరు అవవలసిందే?

"ఈ పిల్ల జాతకం ఎట్లా వుందో?" అని అలోచిస్తూ కూర్చుంది. కూతురు నెమ్మదిగా లేచి, తండ్రిని లేవటానికి చెళ్ళింది.

★

★

★

సీతారామారావు గాజు గ్లాసులో తప్పు కాఫీ తాగడు. ఇంకే గ్లాసుతోనూ తాగినట్లు వుండదని అంటాడు. అందుకని అతనికోసం ప్రత్యేకం ఒక గాజుగ్లాసు తెప్పించింది. అది పిల్లలు ఎక్కడ పగలగొడతారో అనే భయంతో, అతను కాఫీ తాగ్గానే అలమరికో దాస్తుంది అతని భార్య.

ఇప్పుడు ఆ గాజు గ్లాసు కోసం నెమ్మదిగా లేచింది అతని భార్య.

★ ★ ★

కలగకుండా పుంటుంది, పని చెయ్యకుండా పుంటుంది అనే విచారణ రాదు... అదృష్టవంతుడు.

"పెళ్ళి చేసుకుని ఏం చేస్తావు శీనయ్యా?"

అతనికి ప్రశ్న అర్థంకాలేదు. తన తాత, ముత్తాత తాతా అంతా పెళ్ళి చేసుకున్నారు. తనూ చేసుకుంటాడు. తన పూర్వులు పిల్లల్ని కన్నాడు. తనూ భగవంతుడి దయపుంటే కంటాడు. తన పూర్వులు బతికారు. తనూ బతుకుతాడు. యిందులో "ఎందుకు?" అనే ప్రశ్నకు తావులేదు ఏం చేస్తావు? అనే ప్రశ్నేలేదు.

శీనయ్యకు యేమీ తోచక, అతన్ని చూస్తూ నుంచున్నాడు.

"పెళ్ళి చేసుకుని మళ్ళీ ఇక్కడకు వస్తావా శీనయ్యా?"

"రాను" నిశ్చితంగా చెప్పాడు.

"ఎందుకని?"

"వాకిక్కడ ఏముంది? బంధుగులూ అంతా అదే పున్నారు. కూలో నాలో చేసుకుంటే పొట్ట గడుస్తుంది."

"నువ్వు యిప్పుడెందుకు వచ్చావు?"

"ఆడ పొట్ట గడుస్తుందిగాని, డబ్బు మిగిల్చి డబ్బు మిగుల్చుకు పోదామని వచ్చాను..."

వెళ్తాడు... వెళ్ళి పిల్లల్ని కని, కుటుంబయాత్ర సాగిస్తాడు. ఆ పిల్లలు ఏదిగి కూలో నాలో చేసుకుని బతుకుతారు. చచ్చేవరకూ చాకిరీ చేస్తూ ఎప్పుడో పుటిక్కిన రాలిపోతాడు. నిత్యం జరిగివలసిన విషయాల్లో అతనికి "ఎందుకు?" అనే ప్రశ్నేరాదు. అలా జరుపుకుపోతూనే పుంటాడు.

ఏమీ తెలియని శీనయ్యా సుఖపడుతున్నాడు. అన్నీ తెలిసిన రామయ్యతాతా సుఖపడుతున్నాడు. మధ్య తనకు వచ్చింది బాధ. అన్నం కోసం తాపత్రయపడటం నీచం. అన్నీ తెలిసి తెలియనట్లు బతకటం అత్యవంచన... ఈ రెండూ తనకు పనికిరావు.

తాను ప్రయత్నించడు... అన్నం తానంతట అది వచ్చిపడాలి. తను ప్రయత్నించడు. సుఖాలు వాటంతట అవే వచ్చి తన్ను ముసురుకోవాలి. కష్టాలు తన దగ్గరకు రాగూడదు. తను పూహించినవన్నీ జరగాలి. తను ప్రయత్నించడు... ప్రయత్నించి నెరవేర్చుకోవటం కూడా గొప్పేనా? మూలమవున్న ముసలమ్మ చేస్తుంది ఆ పని. ఇక తన ప్రత్యేకత ఏముంది నీ ప్రయత్నం లేకుండా అలా జరిగిపోవాలి జీవయాత్ర. లేకపోతే

చస్తాం. అనేక కష్టాలుపడి చిల్లర విషయానికి అనేకమందితో పోట్లాడి బ్రతికిందానికంటే చస్తే యేం ? ఆ పని మాత్రం మన చేతుల్లో వున్నపనే. సీతారామారావు చెయ్యగలిగిన పనుల్లో ముఖ్యమైనది ఇదే!

3

“నాన్నా!” బయటనుంచి పరుగెత్తుకొచ్చి పిలిచింది పాప.

“ఊ!” పలికాడు సీతారామారావు.

“సీ కోసం ఎవరో వచ్చారు.”

“రానివ్వు”

“గదిలో కూర్చున్నారు”

“కూర్చోనివ్వు”

“రోజూ వస్తారే....”

“ఎవరు?...” కుతూహలంగా అడిగాడు సీతారామారావు.

“మీ స్నేహితులు”

“స్నేహితులవేమూట వినేటప్పటికి సీతారామారావు గబగబా గదిలోకి వెళ్ళాడు.”

సీతారామారావు, స్నేహితులు మాట్లాడుకున్నారు.

“అసలు ప్రాణం ఆవేది ఎలా వచ్చింది ? ” అడిగాడు సీతారామారావు.

“అనాది పదార్థాలు రెండు జడం, చేతనం” అన్నారు ఒకరు.

“చైతన్యం ముఖ్యం. ప్రపంచాన్ని అడించేది అదే” అన్నారు ఒకరు.

“చైతన్యం శాశ్వతం. జడం పుడుతుంది. గిడుతుంది” అన్నారు మరొకరు.

“తప్పు. రెండూ అనాది పదార్థాలే” అన్నారు మొదటివారు. “జడం రూపం మారుస్తూ వుంటుంది గవక అశాశ్వతంగా కనిపిస్తుందిగాని అది శాశ్వతమే? మనం మరణిస్తే శరీరాలు వశిస్తాయి. అంటే మట్టిలో కలుస్తుంది. మట్టిగా వుంటుంది. అందులోంచి మరొక రూపం పుట్టుకొస్తుంది.”

“శరీరానికి శవానికి భేదం ఏమిటి?” అడిగాడు సీతారామారావు.

“ఒకదానికి చేతనశక్తి వుంది? ఒక దానికి లేదు” అన్నారు ఒకరు.

“ఏమయింది?” అడిగాడు సీతారామారావు.

అసమర్థుని ఆదర్శం

నీతారామారావు ఇంకా నిద్ర నుంచి లేవలేదు. అతనికి కొద్దిరోజుల నుంచి కలలు వస్తున్నాయి. అన్నీ తెల్లవారగట్టే, తెల్లవారగట్టే వచ్చే కలలు విజమౌతవంటారు.

తను చీమలు దూరని చిట్టడవిలో, కాకులు దూరని కారడవిలో తపస్సు చేసుకుంటున్నాడు. ఒక పక్క పెద్దపులులు, పింహాలు కొండ్రుమంటున్నాయి. మరో పక్క ఏనుగులు తంబోపతండాలుగా తొండాలు పెకెత్తుకుని ఘోరకారాలు చేసుకుంటూ పరుగెత్తుతున్నయ్. కుందేళ్ళు కుప్పగింతులు వేస్తున్నయ్. లేళ్ళు చెంగు చెంగున రూకుతున్నయ్. నెమళ్ళు పింహాలు విప్పి వృత్యం చేస్తున్నయ్. పాములు బువ కొడుతున్నయ్. ఒక నాగుబాము తన నెత్తిమీద వడగవిప్పి, సూర్యరశ్మి నుండి తనను కాపాడుతూ వుంది. ఒక కొండచిలువ చెట్టుచాటున కూర్చోని, మనుష్యభాషలో "ఇలా రండి, ఇలా రండి" అంటూ వుంది. చెట్టుచాటున కోతులు కిచకిచ గెంతుతున్నయ్. అంత్రమధ్యాన పక్షులు రెంగురింగున రొండ్లు కొడుతున్నయ్.

ఒక ఎలుగుగొడ్డు తాటిచెట్టు ఎక్కి, కల్లు లోట్టలోనుంచి కల్లు తాగి, కాళ్ళపండున తల ఇరికించుకొని, అంత ఎత్తునుంచి దాన్ముస కిందపడింది. దానికి దెబ్బ తగలలేదు కాని, భూమి అదిరింది. తపోభంగమైంది. కన్ను తెరిచాడు— తపోభంగమయినందుకు తనకు కోపమొచ్చింది కాబోలు తప నేత్రాల్లోంచి ఒక తేజస్సు—నెలుగు—ఒకమంట—బయలుదేరి సుంటిగా ఎలుగొడ్డు మీదికి వెళ్ళి, వాన వెండ్రుకలను కనురెప్పపాలులో చురచుర కాల్చివేసింది. ఇప్పుడు ఎలుగొడ్డు ముట్టులున్న ఆకాశానికి మల్లే, తోలువూడిన అరటికాయకి మల్లే తెల్లగా వుంది.

మళ్ళీ తను కళ్ళు మూసుకుని తపస్సు మొదలుపెట్టాడు. ఏండ్లు ప్రొండ్లు గడిచినయ్.

తనచుట్టూ గలగలూ పుట్టలు మొలిచినయ్. గోళ్ళు పెరిగి పెరిగి మొలిచిరిగి హాస్యగాని కరకునుల్లే పున్నాయి. గడ్డం ఇంతింతయి కారు ముబ్బంత అయింది. శరీరం పుష్కించి పోపటం, మొఖంలో బ్రహ్మతేజస్సు

ఉట్టిపడటం- చెండూ ఒక్కసారి జరిగినయి. నురీ విచిత్రమేమంటే, శరీరం ఎంత శుష్కిస్తే, ముఖంలో బ్రహ్మతేజస్సు అంత ఎక్కువ అవుతూవుంది.

ఉండి పుండి ఒక మెరుపు మెరిసింది. అది సాధారణంగా మెరిసే మెరుపు చంటిది కాదు. కొండలను చీల్చుకొని భూమిమీదకు దూకే జలపాతానికి మల్లే-హృదయాలను చీల్చుకొని జయటకుదూకే ప్రేమ ప్రవాహానికి మల్లే ఆకాశాన్ని చీల్చుకొని అతని ముందుకు దూకింది. దూకింది దూకినట్టుగానే ఉండిపోయింది. ఆకాశాన్నుంచి అతని ముందుకి దాని తేజస్సుతో ఒక తెల్లని తళ తళ మెరిసే బాట ఏర్పడింది.

ఆ మెరుపు తేజస్సుకి పంపాలూ శార్వాలాలూ వినుగులూ-వన్యమృగాలన్నీ వివ్వెరపోయినవి. చేతనారహితంగా యెలా నుంచున్నవి అలాగే యెలా కూర్చున్నవి అలాగే- యెలా తిరుగుతున్నవి అలాగే ఉండిపోయినయి.

వన్య రాంధోళ్ళ మోత వినబడింది.

అతను కన్ను తెరిచి చూచాడు. పార్వతీ పరమేశ్వరులు మెరుపు యేర్పరచిన దానిగుండా పరుగెత్తుకొని వచ్చి, అతని ముందు ప్రత్యక్షం అయ్యారు. పార్వతీ పరమేశ్వరులు ఇద్దరు వ్యక్తులుకారు.

అర్ధసారీశ్వరుడు... ఒకే ఆకారంలా సగం పార్వతీ, సగం శివుడూ, ఈ విషయం సుస్పష్టం చెయ్యటానికో. అప్పట్లో మధ్య పార్టీషన్ గా వ్యవహరిస్తూ నల్లగుడ్డ, శివుడు మాట్లాడేటప్పుడు పార్వతీనీ, పార్వతి మాట్లాడేటప్పుడు శివుణ్ణీ కష్టతూ వుంటుంది. కాబట్టి పొరపాటునో, పార్టీషన్ గారితో రెపరెప కొట్టుకొనేటప్పుడో తప్ప యేకకాలంలో ఇద్దరూ కనబడరు.

సీతారామారావుని పలకరించేందుకు శివపార్వతులు తమలో తాము మాట్లాడుకున్నారు.

"నా మూలం వినరు?" అన్నది పార్వతి. "యేం వినలేదు?" అన్నాడు శివుడు. "భక్తులు పిలిస్తే దడదడా పదివరాటం జేబులో వేసుకొని ప్రత్యక్షం అవుతారు"

"నేనేం చేసేది, నేను పుట్టిందే అందుకాయె!"

"అయితే మాత్రం వేళాపాళా ఉండక్కర్లా!" అన్నది పార్వతి.

"భక్తులు వేళాపాళా లేకుండా తపస్సు చేస్తుంటే నేనేం చేసేది?" అన్నాడు శివుడు.

"మీ ఇష్టం" అన్నది పార్వతి.

"యేం వరమిద్దాం? తర్వాత అడగలేదంటావు!" అన్నాడు శివుడు.

"నునం ఇచ్చించి తీసుకుంటాడా ఏమిటి?" అన్నది పార్వతి.

"ఏం చేస్తాడంటావు!" అడిగాడు శివుడు.

"తను కోరింద ఇమ్మంటాడు"

"ఏం చేద్దాం?"

"అడగండి ఏం కావాలో"

శివుడు అడిగాడు "బిడ్డా నీ తపస్సు ఫలించింది. కండ్లు తెరిచే పున్నావు గనుక ఇక వీకేమి కావలయువో కోరుకొనుము "

సీతారామారావు శివుణ్ణి తదేకధ్యానంతో చూశాడు. కోరుకోవాలి. వైశ్వానరుడు "టాంగ్" అన్నాడు.

"అన్నం" అన్నాడు సీతారామారావు.

పార్థివన్ గా వ్యవహరిస్తున్న నల్లగుడ్డ శివుని ముఖం కప్పించి, పార్వతి బయటపడి ఉలిక్కిపడింది. "వాదా!- ఇతని కోర్కెలను నెరవేర్చుకుడు!" అని ప్రార్థించింది. ఎంతో విచయంగా భయంగా అడిగింది.

"ఎందుకని?" శివుడు అడిగాడు.

"మీరు ఈ వరం ఇస్తే నన్ను వండి పెట్టమని అడుగుతాడు" అన్నది పార్వతి.

పార్వతి తనకు వరం ఇవ్వకుండా చేస్తుందేమో అని సీతారామారావుకు గాభరా పుట్టింది. యిలా అన్నాడు.

"మీరు నాకు పొండి పెట్టుక్కల్లేదు. ఎవరూ వండకుండా నేను అడక్కుండా ఎప్పటికప్పుడు పంచెల్ని పరమాన్నాలతో నా కడుపు నిండుతూ వుండాలి."

నల్లగుడ్డ పార్వతిని కవీంది శివుడు- "బిడ్డా నీ భక్తికి మెచ్చితిని. నీకు అసలు అకలి అనేది లేకుండా చేస్తాను" అన్నాడు.

"అకలి లేకుండా చేస్తే ఎలా దేవా? యిదేనా నీ అర్చన రక్షణ పరాయణత్వం? నీ భక్తులను కాచుచిదం? దీనజనపోషకుడవని పేరు గాంచితివే? అకలి అనర్హుడవుడవని పేరు మోసితివే? యీ పేర్లన్నీ యెందుకు దేవా? నీ భక్తులను మోసం చేయ్యటానికి తగిలించుకున్నదేనా?"

శివునకు భయం వేసింది. "బిడ్డా తొందరపడకు- నీకోర్కెను సవినయంగా మనవి చేసుకో" అన్నాడు. "నాకు అకలి ఉండాలి- అకలితరే అన్నం వుండాలి."

"అటులనే జరుగుగాక" అన్నాడు శివుడు.

నల్లగుడ్డ శివుణ్ణి కప్పింది. పార్వతి "యిక వెళదాం" అంది. అదేకు తన భర్త స్వభావం తెలుసు యేం నోరు జారతాడో అని భయం.

"మరొక సంగతి దేనా!" అడిగాడు సీతారామారావు.

"ఒప్పుకోకండి" అన్నది పార్వతి.

"ఏందుకని?" అడిగాడు శివుడు.

"మరొక వరం ఇమ్మంటాడు" అన్నది పార్వతి.

"ఇవ్వాం" అన్నాడు పార్వతి.

"ప్రేయసీ! బ్రహ్మవిష్ణుకంటే భక్తుకోటిలో నాకే మంచి పేరు ఉండటానికి కారణం తెలుసా? ఎక్కువమంది భక్తులు నన్నే ప్రత్యక్షం కన్నువి ఎందుకు కోరుకుంటారో తెలుసా? తేరిగ్గా ప్రత్యక్షం అవుతానని, అడిగిన పరాలన్నీ అడగ్గానే యిస్తానని!"

"మీ యిష్టం. నాకంటే మీకు మీ భక్తులమీదే ఎక్కువ ప్రేమ" అన్నది పార్వతి.

"కాదు మీ అందరికంటే పేరు ప్రఖ్యాతుల మీద యెక్కువ ప్రేమ నాకు" అని సీతారామారావు వైపు తిరిగి "ఏమిటి అిట్లా?" అని ప్రశ్నించాడు.

"నా వరం ఇంకొకళ్ళ కివ్వగూడదు."

"యివ్వను" అని మాట యిచ్చాడు శివుడు. అప్పుడే తన భర్త నోరు జారటం మొదలు పెట్టారనే భయం పార్వతికి యెక్కువయింది. వెళదామని భర్తని తొందరపెట్టింది.

"వెళ్లాం" అన్నది పార్వతి.

"వెళ్లాం" అన్నాడు శివుడు.

"యింకొక వరం ఆడుగుతాడు" అన్నది పార్వతి.

"అడగనిప్పు" అన్నాడు శివుడు.

"అడిగి అడిగి చివరకి మీ నెత్తిన చెయ్యి పెడతాడు, భస్మీసురుడ్ని జ్ఞాపకం వేసుకోండి నాభా" అన్నది పార్వతి.

భస్మీసురుడు పేరే త్రేటప్పటికి శివుడికి భయం చేసింది. అతని బారినుంచి తప్పించుకోవటానికి తానుపడ్డ కష్టాలన్న జ్ఞాపకం వచ్చినై. వెంటనే సీతారామారావుని "దిడ్లు నీకు శుభముగాక !" అని దీవించి యిద్దరూ అంతర్ధానం అయ్యారు.

"శరీరాన్ని విడిచిపోయింది" అన్నారొకరు.

"ఎక్కడికి పోయింది?"

"జీవాత్మ పరమాత్మలో కలిసింది"

"అయితే జడానికి సంబంధం లేకుండా, ప్రత్యేకంగా చైతన్యం వుండటానికి నీలుండనేనా?"

"ఎందుకులేదు?" అన్నారొకరు.

"లేదు" అన్నారొకరు.

"అసలు చైతన్యం అనేది వేరుగా వుందని అనుకోవడం ఎందుకు?" అడిగాడు సీతారామారావు.

"లేకపోతే కదిలే వస్తువులు కదలకుండా ఎందుకు పోతయ్యా చెప్పలేం, మనిషి చావటం, బ్రతకటం ఎలా జరుగుతుందో చెప్పలేం..."

"కారు కదిలేటప్పుడు ఏ వేతనశక్తి ప్రవేశించింది? అగినప్పుడు ఏ వేతనశక్తి పోయింది?" అని అడిగాడు సీతారామారావు.

"మీరు అన్నది నిజం. మనవాళ్ళు చెప్పినవన్నీ పాత సిద్ధాంతాలు. తర్కానికి నిలవవు. పదార్థం అనుక్షణం పరిణామం పొందుతూ వుంటుంది. ఆ పరిణామాలలో ఒక దశలో ప్రాణం వచ్చింది. అంతేగాని బయట నుంచి వచ్చిందేలేదు, బయటకు పోయిందేలేదు..." అన్నారు ఒకరు.

"ఎట్లా వచ్చిందీ?"

"కాదుకీమల్లేనే... కొన్నిటి కలయికవల్లే"

"ఈ కలయికకు కారణం వుందా?" అడిగాడు సీతారామారావు.

"లేదు" అన్నారు అంతా ఏకగ్రీవంగా సీతారామారావుగ్గాని, అతని ప్లేహేతులగ్గాని భగివంతునితో నమ్మకం లేదు.

"ప్రాణం ఒక ప్రయోజనాన్ని సాధించటానికి పుట్టిందా?"

"లేదు"

"ఎందుకు పుట్టింది?"

"నిర్నిమిత్తం"

"నిర్నిమిత్తంగా పుట్టి, పరిణామం చెందే దాని ఫలితం మనకు ఏదిలేం. అసలుదానికి ప్రయోజనం లేనప్పుడు మనజీవితానికి ఆదర్శం అసీ ప్రయోజనం అసీ ఎక్కడనుంచి వస్తుంది. నిర్నిమిత్తంగా పుట్టాలి!" అని తేల్చేశాడు సీతారామారావు.

"కాదు, మానవుడికి ఆలోచించుకునే శక్తి, ముందుకు చూసే శక్తి వుంది. అందుకని తన జీవితానికి ఒక ఆదర్శం పెట్టుకొని, ప్రయోజన యుక్తంగా చేసుకుంటాడు" అన్నారు పోకరు.

"ఎందుకు?"

"అంతా సుఖపెట్టుకోండి"

"ఇప్పుడు మనం మాట్లాడిందాన్ని బట్టి సుఖం దుఃఖం అనేవి మానవ కల్పితాలే! కొన్ని ఉద్రేకాలకు ఆనందపడటం కొన్ని ఉద్రేకాలకు ఏవారించటం నేర్చుకున్నాం. మనం కావాలని తెచ్చి పెట్టుకున్న వీటికి ఇంత అర్థాలం ఎందుకు?" అన్నాడు సీతారామారావు.

"అయితే నీం చెయ్యమంటావు?"

"ఏదో ఒకటి చెయ్యమనాలనిగానీ చెయ్యాలనిగానీ ఎక్కడుంది"

"ఏమీచెయ్యవక్కర్లేదని మాత్రం ఎక్కడుంది?" అని అడిగాడు పోకరు.

"లేదు" అన్నాడు సీతారామారావు.

"ఇప్పుడు ఏదో ఒకటి చెయ్యాలని, దురభిప్రాయ పడుతున్నాడు గనుక"

"మీరు నిరాశ వేదజల్లుతున్నారు" అన్నాడు పోకరు "అవును! మనిషికి పశువుకీ అదే భేదం. పశువుకి ఆశలేదు నిరాశలేదు. మనిషికి రెండూ వున్నాయి" అన్నాడు సీతారామారావు.

"ఇంతకీ తేరింది ఏమిటి?"

"తేలటానికి ఏముంది? మనం నిర్నిమిత్తంగా వుట్టాం. నిర్నిమిత్తంగా బ్రతికటానికి వీలుంటే బ్రతికటం లేకపోతే వాదటం!" అని ముగించాడు సీతారామారావు.

★ ★ ★

అకలి...అకలి...అకలి పార్వతిపరమేశ్వరులు అంతర్లానం అవగానే బ్రహ్మం
డాన్ని నమలకుండా మింగాలనే అంత అకలి పుట్టుకొచ్చింది సీతారామారావుకి.
లోపలి బైశ్యానరుడు 'భాండ్' అని అరిచాడు.

ఆ అరుపుకి భూమి దద్దరిల్లింది. కొండలు పిండి అయినాయి.

కోతులు చెట్లమీదనుంచి పండిన కాయలు రాలినట్లు రాలినాయి.
పక్షులు అద్వైయచిహ్నాలకు మల్లే అకాశంలోకి చొచ్చుకుపోయినాయి!
పాములు కుటుసం విడిచినాయి. నెరుళ్ళు పింఛాలు తెగినాయి. తెల్లబడ్డ
ఎలుగొడ్డు ఎర్రరంగుకి తిరిగింది.

"భాండ్"

ఆ ద్వపిడి సీతారామారావు చుట్టూ పెరిగిన పుట్ట చెల్లాచెడలైంది.
గడ్డం వూడి గాలిలో నాట్కం చేసింది. గోళ్ళు వూడి విచ్చుకత్తులై
అడవిని నదికి పోగులు పెట్టివే.

"భాండ్"

స్వర్గలోకం తూట్లుపడింది. ఆ తూట్లలో నుంచి ఊర్వశీ, రంభా,
తిలోత్తమా మొదలైన అస్పరసలంతా పంచభక్త పరమాన్నాలు వళ్ళాల్లో
పెట్టుకొని సూర్యకిరణాలకునుట్లే కిందకు దిగారు. ఒకతే సీతారామారావు
తొడమీద కూర్చొని తివిపించడం మొదలుపెట్టింది. మిగిలివవాళ్ళు
పోయిగా పొడుతూ, కన్నులవండుగా నృత్యంచేస్తున్నారు.

క్షణంలో మహారణ్యం మారిపోయింది. ఎక్కడ చూచినా కోయిల
కుహకుహరవాలే! పెలమేటి గుడగుడ ద్వపలే! కుందేళ్ళు శార్దూలాల
పాలు తాగుతున్నై, సింహాలు లేళ్ళకు చప్పిస్తున్నై. పాములు ఏనుగుల
తొండాలకు మోడుగా వేళ్లాడుతున్నై. కోతులు ఎలుగొడ్డు మీద సవారి
చేస్తున్నై. అంతా నిత్యకళ్యాణం పచ్చతోరణంగా వుంది. సీతారామారావుకి
నయనానందకరంగా వుంది.

దురదృష్టవశాత్తూ సీతారామారావు మంచంమీద కదిలాడు. నిద్ర
చెదిరింది. పై దృశ్యం అదృశ్యం అయింది, తను పడుకున్న మంచానికి
దగ్గర్లో పున్న కొట్టరిచెట్టు మొవ్వ, గాలికి ఓటిమోత మోగుతూ వుంది.
మొండిగోడ మీదినుంచి ఎవ్వరో పిలుస్తున్నారు. పక్కటుంట్లో ఎవ్వరో
పోల్లాడుకుంటున్నారు. తన పక్కలో పడుకున్న వల్లకుక్క లేచిపోయింది.

ఆతనికి తీలగా తన భార్య అప్పుడే పనిపాలలు మొదలు పెట్టినట్లు
తెలిసింది. ఈపాల నీయ్యదవాన్నుంచి ఒక్కపారి నిత్యజీవితం మీదకు

దృష్టి మళ్ళీటప్పటికి, అతనికి భరించలేని బాధ కలిగింది. తన భార్యమీద కోపం వచ్చింది. ఎప్పుడూ వనే...వనీ...వని పొద్దున్న వాలుగు గంటలకు లేస్తుంది. రాత్రి పడుకునేవరకు వీడో ఒక పని చేస్తూనే వుంటుంది. అదేనా కుభ్రంగా చేయుదు.

అకస్మాత్తుగా అతనికి తన భార్యకు తొమ్మిదో వల అని జ్ఞాపకం వచ్చింది. భార్యమీద కోపం ఎక్కువ అయింది. తొమ్మిదోవల గదా. ఆ మాత్రం బుద్ధి ఉండక్కర్లా? బావిలో మంచినీళ్ళు కడవతో తనే తోడుతానంటుంది! ఏమిగంటి మంచాలు తవ బయటకు వేస్తానంటుంది. ఆ బరువులు మోసేటప్పుడు ఏ కాకో జారితే దానికేం! అది మంచం మీద మూలుగుతూ పడుకుంటుంది. దొడ్లరుచుట్టూ మందుకనీ మాక్కనీ తిరగవలసింది తనేగా? ఇంతకీ జీవితం సరకం వెయ్యటానికి పుట్టింది.

వెలలు సిండ్లినా మొన్న చేరాలంటానికి వెళ్ళింది మాసినవాళ్ళు ఏమిసుకుంటారు? తనకు ఆ మాత్రం తెలియక్కర్లా? నిజంగా ఈ అడవాళ్ళకు పిగ్గులేదు. తనకు పంతానం కలగబోతున్న సంగతి అందరికీ తెలియాలి అన్నట్లు ఛరుగుతారు.

"నాన్నా, నాన్నా" పాప లేపుతూ వుంది.

"లే నాన్నా, పొద్దెక్కింది."

అతనికి లేద్దామనేపుంది కాసి, బద్దకం వొదలేదు. ఇంకొక భయంకూడా వుంది. లేచినప్పటినుంచీ ఓయ్యంలేవు. పప్పులేదు. కూరలు లేవు...ఇవేగా అది చెప్పే మాటలు. పొళ్ళంతా నొప్పలుగా వున్నై. గుల్లో అరుబయట పడుకుంటే కామోలు, కాదు. రాత్రి చంటిచి మోరూ చేస్తే, పవారు మంచం దానికిచ్చి నులక మంచం వేసుకున్నారు. అబ్బా ఈ పిల్లలతో చచ్చేరోజు వస్తూంది. అన్ని మంచాలు ఊరదెడ్తారు, కైగా తన భార్య "పిల్లలున్న తర్వాత..." అంటుంది.

"లే నాన్నా, అమ్మ లెమ్మంటోంది."

"ఆర! అమ్మ లెమ్మంటుంది. లెమ్మనక ఏం చేస్తుంది? అర్ధర్లు పురమాయించటంకూడా! ఏకల్లేవచ్చి మేకల్లే అయిందంటారే అబ్బా వుంది దీని వ్యవహారం. తను అడగడు, అన్నీ కూతురి ద్వారా అడిగిస్తూంది. ఈ మధ్య ఈ పిత్తు ఒకటి పిత్తుతూ వుంది."

"లేవండి, కాఫీ ఆరిపోతూ వుంది" అన్నది భార్య.

ఒకప్పుడు దీన్ని ఎట్లా పేమించానా అని అలోచిస్తూ కుళ్ళుకుంటూ

“ఏందుకని? కారణం చెప్పు-అలాగే చేద్దాం” అన్నాడతను.

స్నేహితుడు చెప్పాడు.

తన మేనమామ మాట వినేఘాళ్ళకీ, ఇంట్లో ఏదొచ్చినా పనిచేసి పెట్టేవాళ్ళకీ, ఊళ్లో మద్దతుగా పుండేవాళ్ళకీ పొలం తక్కువ తొలుకి యిస్తున్నాట్టు. వాళ్ళు చేలు బాగుచేసినా చెయ్యకపోయినా పట్టింపుకోనటం లేదట. ప్రతి సంవత్సరం బకాయిలుపెట్టి సరెస్సా వసూలు చెయ్యటం లేదట. ఇటీవల నాలుగు ఏకరాలు సొంతానికి తీసుకొని చేతు వేసాడుట, చెరకు సొంత చేలో వేసుకోకుండా తన చేలో వేసి కవులు నూత్రం నూములు కవులే యిస్తున్నాట్టు. ధర తక్కువలో వుండి డబ్బు అవసరం అయితే తన ధావ్యం అమ్ముకొని తక్కువ ధరన లెక్కప్రకారం డబ్బు పంపుతాడట!

ఇలా తన మేనమామ తన్ను చేసే మోసాలు ఎన్నో చెప్తాడతను. అతను చెప్పే మాటలు వింటుంటే, సీతారామారావు పుడికీ పోయారు. డబ్బు నష్టపడ్డందుకు అతనికి దిగులులేదు. తనంతటివాడు మోసపోయానే అనే చింత!

స్నేహితుడు చెప్పిన మాటలు అతని హృదయాన్ని గాయపరిచినై. అతని కళ్ళకు ప్రసారం అంతా తారుమారయినట్టు కనిపించింది. ఆలోచించుకుంటూ, బాధపడుతూ గిరిగి మేనమామ యింటికి వచ్చాడు.

ఇంట్లో అడుగు పెట్టగానే అతని పెళ్ళిరిని కనిపెట్టి “ఏం బాబూ అలా వున్నావు?” అని అడిగింది అతని మేనత్త.

అతడు తను విన్న సంగతులన్నీ చెప్పి “ఇది న్యాయంగా ఇత్తా!” అని అడిగాడు.

ఆమె భర్తమీద మండిపడి భర్త ఇంటికి రాగానే కన్నువ లేచింది “కుర్రవాణ్ణి చేసి మోపం చెయ్యటం భావ్యంకాదు.” అంది “వాడికి పట్టవలసిందిపోయి వాడి డబ్బు తీరటాదు!” అంది. “వాడు అమాయకుడు-అర్థమరు, మనం అపేక్షించిన సహాయం చేశాడు. వాడు యిప్పుడు ఎంత క్షోభపడుతున్నాడో చూడండి వాడి మనస్సు కష్టపెట్టడం మనకు క్రేయస్కరం కాదు” అంది.

భర్త అప్పటికీ ఏవేవో జవాబులు చెప్పాడు “మాటలు అనవసరం. గిట్లనివాళ్ళు అనేకం చెప్పారట. స్పష్టంగా దమ్మిడి దగ్గరనుంచి ఎకారటు రాపేపుంది మాచుకోమను” అని ఎకొంటు పుస్తకాలు ముందు వేశాడు.

కాని తాను చూసుకునేదేమిటి? తనకు డైరీ రాసుకునే అలవాటైతే

వుందె గాని ఏకాంటు రాసుకునే అలవాటు లేదు. ఎంతెంత తీసుకున్నాడో జ్ఞాపకం లేదు. ఏకాంటు ఎల్లా వెరిఫై చెయ్యటం! కూచున్నాడు.

"చూడు" అన్నాడు మేనమామ.

"ఏముంది చూట్టానికి!" అన్నాడు సీతారామారావు.

"ఊళ్ళోవాళ్ళ మూటలు నమ్మి నీ డబ్బు తిన్నిపంటిమిగానీ నీ తల్లి వచ్చిపోయిన తరువాత ఈ పొలం కాపాడటానికి ఎన్ని తిప్పలు పడ్డావో నీకేం తెలుసు? పూళ్ళో అవతలి పార్టీ వాళ్ళని పట్టుకొని పొలం స్వాధీనం చేసుకోవాలని నీ తండ్రి ఎంత ప్రయత్నించాడో వివరిస్తూ అడుగు. ఈ పొలం కూడా నీకు ఎక్కడ లేకపోతుందో అని నేను నిలబడి వీ వాళ్ళందరికీ వెరోధం అయి, కాపాడాను" అన్నాడు మేనమామ!

"అ మూట నిజమే నాయనా, నీకోసం అనేక నిందలు మోశారు" అన్నది మేనత్త.

"నేను కాడన్నానా అత్తా..." అన్నాడు సీతారామారావు.

"మరెందుకీ గోల అంతా! ఈ రోజు మొదలుకొని నీ పొలం మమ్మే చూచుకో" అన్నాడు మేనమామ.

"చాల్లెండి యిదొక బెదిరింపు! మీరు చూచి పెట్టకపోతే యిక ముందే వాళ్ళు లేరనా! ఏదో పూళ్ళో వాళ్ళు ఒకీగారని చెప్పితే యింత రభస! రా నాయనా... ఆయనతో మనకెందుకు? మా నాయన వచ్చిన తర్వాత ఒక్క గారి ముక్కియినా వండలేదు. మధ్యాహ్నం చెయ్యూతి" అని సీతారామారావుని లోపలికి తీసుకువెళ్ళి తలంటు పీట మీద కూర్చోపెట్టి పప్పు నీళ్ళలో పోసింది.

ఆ రోజు అత్తదంటి ఉత్తమురాలు లేదు అనుకున్నాడు సీతారామారావు కాని యిప్పుడు ఆలోచించి చూస్తే అది అంతా కూడా కపట నాటకమే అనిపించింది. ఇద్దరూ కలిసే తన్ను మోసం చేశారు. రాత్రిళ్ళు ఎవ్వరు ఎల్లా ముట్టాడుకోవాలో కూడబలుక్కునేదీ, తెల్లవారి మూట్లాడేదీ! వెనక్కి చూచుకొని, యిదంతా ఆలోచించుకొనేప్పటికీ అలానికి రోషం వచ్చింది. ప్రపంచంలో వున్న ప్రతివాడూ తన్ను మోసగిస్తూనే వున్నాడు. చదువుకోనివాడికి, తెలివి తక్కువవాడికి, చపటకి... అందరికీ తను ధోకువే అనుకున్నాడు. తన మేనమామకి మూలైన ఉత్తరం రాయాలని కలం కాగితం తీసుకున్నాడు కాని ఏముని రాసేట్లు? ఆయన ఉత్తరానికి ఉవాదేముంది.

అసమర్థుని మేనమామ

సీతారామారావు ఇంట్లో నుంచి బయటకు వచ్చేటప్పటికి ద్రాసు రుమీద కవరు వొకటి వుంది. అది తన మేనమామ రాసిన ఉత్తరం అని గ్రహించుకున్నాడు. అంతకు నుండు వందరూపాయలు కావాలని తన ఉత్తరం రాస్తే ఆయన జవాబివ్వలేదు. దాని మీద అతనికి మండి ఇంకొక ఉత్తరం రాశాడు.

“నాకు వందరూపాయలివ్వటం అంటే ఇప్పుడు నీకు కష్టంగా వుంది. ఒకప్పుడు నేను నీకు చేసిన సహాయం మరచి పోయినట్టున్నావు. నలభై వేల బాకీకి పది ఏకరాలు కట్టుకున్నాను. జ్ఞాపకం వుందా? నాకు మళ్ళీ ఒకప్పుడు డబ్బు కావటానికైతే ఆ పది ఏకరాల్నూ పదివేలకు నువ్వే కొనుక్కున్నావు. నువ్వు చేసిన పనులు నాకు తెలియక పూరుకోలేదు. పొలం అమ్మి పెట్టమని నేను నీకు ఉత్తరం రాస్తే ఎవ్వరూ మొగ్గురావటంలేదనీ, ధరలు పెడిపోయినయ్యనీ ఆ వంకా ఈ వంకా చెప్పి పదిహేనువందలు ఖరీదు చేసి ఏకరం, వెయ్యి రూపాయలకు కొనుక్కున్నావు-అన్నీ వాకు తెలుసు. ఎందుకులే, అంటే తిన్నాడులే. అని పూరుకున్నాను. నీకు యింత సహాయం చేసినా కొత్త విశ్వాసం అయినా చూపకపోయావు! నా డబ్బు ఇంతతీసి, నాకు ఇబ్బందిగా ఉందని రాస్తే వంద రూపాయలు పంపటం నీకు కష్టంగా వుందా!

ఈ మధ్య మా ఇంటికి కుక్క పొచ్చింది. దానికి నాకూ సంబంధం ఏమీలేదు. వీ ఇన్నలోనూ వుండి వుండదు. ఉంటే నీ ద్వారానే ఉండాలి. దానికి ఒకపూట అన్నం వేశాను. అప్పుటి నుంచి అన్నం పెట్టినా పెట్టకపోయినా రోజూ వాస్తూ వుంటుంది. రాత్రి పూట ఇల్లు కావలా కాస్తుంటుంది. కుక్క విశ్వాసం గల జంతువు.

నీకిచ్చిన డబ్బుకి ఎన్ని కుక్కలు వచ్చేవా? అని ఆలోచిస్తున్నా ప్రస్తుతం.”

ఇది మేనమామకి వ్రాసిన ఉత్తరం పారాంశం. ఆ ఉత్తరానికి మేనమామ రాసిన జవాబు ఆ కవరు, అది చూడగానే సీతారామారావు

మెక్కిలి కుతూహలంతో తీసుకొని చించాడు. తన ఉత్తరంతో మేనమామకి బుద్ధిపచ్చి పుంటుండనుకున్నాడు. తను తెలివి తక్కువవల్ల కాక మంచితనం వల్లే అతనికి సహాయం చేశానని తెలిసి పుంటుంది. ఇన్నాళ్ళూ మోసం చేశానని మురుసుకుంటూ పుండి పుంటాడు. తన ఉత్తరం అతని రోగం కుదిర్చి పుంటుంది అనుకున్నాడు. క్షమించవలసిందని ఒలిమూలుతూ రాసి పుంటాడు. తప్పకుండా పంద రూపాయలు మనియూర్లరు చేసి పుంటాడు ఉత్తరం కంటే మనియూర్లరు ఒకరోజు అలస్యంగా పస్తుంది.

ఇలా ఆలోచిస్తూ ఉత్తరం చదవటం మొదలు పెట్టాడు. ఉత్తరం చాలా పెద్ద ఉత్తరం మేనమామ ఇలా రాశాడు.

“నాయనా! నీ ఉత్తరం అందింది. ఇంతకుపూర్వం నువ్వు నందరూపాయల కోసం వ్రాసిన ఉత్తరం కూడా అందింది. నీకు వంద రూపాయలు పంపటం ఇష్టం లేకపోవటంవల్ల, జవాబు వ్రాయటం అనవసరం అని పూరుకున్నాను. నీ రెండో ఉత్తరం ఇవాళే అందింది. నీ మనస్సులో పున్న ఉద్దేశాలు బయటకు వచ్చినందుకు చాలా సంతోషించాను. నా మనస్సులో పున్న ఉద్దేశాలను చెప్పకోలానికి అవకాశం ఇచ్చావు.

నేను వీ విషయం చాలా రోజులనుంచి కనిపెడుతూనే వున్నాను. నీ తండ్రి, తాత విషయం కూడా నేను పూర్తిగా ఏరుగుతున్నా. మొత్తము మీద మీ కుటుంబంలో ఒక దుర్మణ్యము వుంది. మీది ప్రత్యేక సృష్టి అవ్వ, మిగిలిన వాళ్ళకంటే గొప్పవాళ్ళమనీ అనుకుంటుంటారు. పదిమందిచేత పొడిచుకోవాలనే వాంఛ మీ అందరికీ వుంది.

ఆ వాంఛ తీర్చుకోలానికి నీ కుటుంబం కొన్ని మంచిపనులూ కొన్ని చెడుపనులూ చేసింది.

మీ తాత్పర్యంవల్ల కొంతమందికి లాభించినా, మీ స్వాతిశయం వల్ల కొంతమంది ఎంత బాధపడేవారో మీకు తెలియదు. నీ చిన్నతనంలో నీ తల్లి పున్నప్పడు నేను మీ ఇంట్లో ఉండేవాణ్ణి. అస్త్రపాస్త్రాలు లెక్క చూచుకోవటం, అమూ ఖర్చులు చూచుకోవటం, పొలం వెళ్ళి ప్యవసాయం చేయించుకోవటం, అజమాయిషీ కనుక్కోవటం మీ నాన్నకు తాను చేయవలసిన పనులుగా కనపడేవిటాడు. కొందరు కష్టపడటానికి కొందరు సుఖపడటానికి జీవితములో అనందముగా అనుభవించటానికి పుట్టారని మీ నాన్న అభిప్రాయము. మేము ఇటువంటి పనికి బాగా పనికి వస్తాము అనే నమ్మకముతో నన్ను పిలిపించి మేవేణిమెంటు ఒప్పజెప్పాడు.

మేము మీ ఇంట్లో అడుగు పెట్టినప్పటి నుంచీ పడిన బాధలూ అనుభవించిన కష్టాలూ భతర్లకు తెలియవు. అప్పుడు మేము, అంటే నూ కుటుంబం, కొద్దిగా చిక్కుల్లో పుండటంవల్ల, నా చెల్లెల్ని వివాహము చేసుకోవటమువల్లే నీ తండ్రి బాధాభ్యం చూపాడనీ ఇక నన్ను తీసుకు వచ్చి ఇంట్లో పెట్టుకొని పోషించటము అయినకే తనిండనీ భతర్లు అనుకునేవారు. కాని, మీ ఇంటిలో నేను పడ్డ సుఖము చచ్చి పి స్వర్గాన ఉండో నీ తల్లి- ఆమెకు తెలుసు.

మమ్మల్ని నీ తండ్రి ఎన్నడూ తనతో సమానంగా చూచేవాడు కాదు. మేము ఆయన కళ్ళకు ఎప్పుడూ పరాయివాళ్ళుగానూ, తక్కువ వాళ్ళుగానూ, ఆయన మంచి మీద బ్రతుకుతున్న వాళ్ళుగానూ, నాకర్థంగానూ కనిపించేవాళ్ళం. ఒకమూటతో, ఒక చూపుతో మేము తక్కువ వాళ్ళము అనే విషయం ఆయన అనుక్షణం జ్ఞాపకం చేస్తూనే ఉండేవాడు. ఆవన్నీ ఆయన తెలిసి చేశాడని నేను అనను. “నా పంశం” అనే అపొంకారం ఆయనలో జీర్ణింపుకుపోయి తెలియకుండానే చేశాడు. ఎట్లా చేస్తే ఏమి? పర్యవసానంగా ముఖ్యం? పర్యవసానం రీత్యా మేము బాధపట్టమే.

ఒక్కసారియినా తన సహపంక్తిని నన్ను భోజనము చెయ్యవిచ్చాడేమో మీ వాళ్ళని అడుగు. ఆనేక మంది మట్టాలు వస్తుండేవాళ్ళు వాళ్ళతో కూర్చోని వరదాగా మూటలు చెప్పకుంటూ అన్నంతినే ప్రాప్తం నాకు ఎప్పుడూ లేదు. అప్పుడప్పుడూ నేనే వాళ్ళకు అన్నం పొడ్డించవలసి వచ్చేది. నేను పళ్ళం తీసుకోగానే “చేతులు కడుక్కున్నావా?” అని అడిగేవాడు మీనాన్న - ఆ మూటలో, అమూట అడుగుతూ చూసే చూపులో ఎంత విషం, ఎంత అపొంకారం, ఎంత పరుషత్వం ఉండేది? నా నత్తు భగ్గున భగభగముండేది. అ పళ్ళం ఏసేరి పుచ్చుకోని మొహం కొట్టి వెళ్ళిపోదామనిపించేది.

మీ వాళ్ళంతా అన్నాలు ముగించుకొనే వరకూ మేము అన్నంతినే ప్రాప్తంలేదు. మీ వాళ్ళ భోజనాలయింతరువాత మీ మేనత్త కూడా భోజనం చేసేంతర్వాత, వాళ్ళందరికీ తమలసాకులు. ఇచ్చి, అప్పుడు వచ్చేది నా చెల్లెలు, నన్ను పిలవటానికి, వీడో దొంగతనం చేస్తున్నట్లు భయపడుతూ “రా అప్పుయ్యా” అని పిలుచుకుపోయి అన్నం పెట్టేతే, దాని ఇంట్లోనే అది దొంగ కావలసిన కర్మం పట్టింది.

నేను మామయ్యగా కంచంలో తినేవాణ్ణి. ఒకరోజు ఎండుకనో బస్తరిలో వడ్డించింది మీ అమ్మ. మీ నాన్న చూచి "బస్తరి కావలసి వచ్చిందే యిక్కడికి వచ్చేటప్పటికీ?" అన్నాడు. ఆ రోజు మీ అమ్మ ఎంత విడ్డిందో నీకేం తెలుసు? "నువం వెళ్తాం అన్నయ్యా" అని కుల్లి కుల్లి విడ్డింది.

నేనే ఇతరులకు తెలిస్తే సర్దుతారని ఊరుకోజెట్టాను.

అది మీ ఇంట్లో ఏం సుఖపడ్డది?

అది ఏ రోజయినా పరిశుభ్రంగా వుంటే, "మా ఇంటికి వచ్చి ఎన్ని నేర్చుకున్నావో? పులిని చూచి నక్క వాత పెట్టుకోసి, పుచ్చి చచ్చిందట" అంది నీ మేనత్త.

పనిపాటలుచేసి మురికిగా వుంటే "పుట్టుకతో రావారిగాని, నేర్చుకుంటే వస్తయ్యా?" అనేది నీ మేనత్త.

తన ఇంట్లో తానే పరాయిదానికి మల్లే బతికింది నా చెల్లెలు. బతికిన నాలుగురోజులు! దిచ్చగాడికి దిచ్చం వెయ్యటానికిగానీ, ఎవ్వరికైనా అన్నం పెట్టటానికిగానీ దాని ఇంట్లోవే దానికి హారపలేడు. కూరలు యేమీ వండవలసింది. నీ మేనత్తను అడిగి వండవలసిందే. నీ మేనత్త ఎటువంటిరో నీకు తెలుసుగా! అయినా అవిడనని ఏం ప్రయోజనం? మీ వంశంలో అందరికీ వున్న గుణమే అవిడకీ వుంది.

అవిడకీ, అవిడ భర్తకీ తగాదా ఎండుకొచ్చిందో నీకు తెలుసా? దానికి మీ వాన్నే కారణం, "నా కుటుంబం గొప్పది, నీకుటుంబం ఎండుకూ పనికిమూలింది, నీ కిచ్చి నా గొంతు కోశారు." అని ఎవడూ నానా మాటలు అంటూ వుండేదట భర్తని. అతను రేం చెప్పినా చేపేదికాదట. "నేనెవడయినా మా ఇంట్లో పనిచేసి ఎరుగుదునా?" అనేదట. మాట్లాడితే అరిగి మీ ఇంటికోచ్చి కుచ్చునేదట. అతడు యేనున్నా అంటే వచ్చి మీ నాన్నకి చెప్పేది. మీ నాన్న వెళ్లి అతన్నే వానా దుర్బాషలూఅడి వచ్చేవాడు.

ఆ రోజుల్లో అతనికి మీ మేనత్తతో మాట్లాడుతున్నా, పోట్లాడుతున్నా మీ నాన్నతో మాట్లాడుతున్నట్టూ, మీ నాన్నతో పోట్లాడుతున్నట్టూ ఉండేదట! అప్పుడప్పుడూ పొరపాటున ఆమెను మీ నాన్న పేరేపెట్టి పిలిచేవాడట! అతను పసిగడోయాడు, మీ మేనత్తతో కావరం చెయ్యలేక పోయాడు.

తన మామ పళ్ళి మేపమామతో నూట్లాడటం అభిషికి నుర్ర
మంటగా ఉంది. అయితే తనో చెయ్యగలడు?
ఏమీ తోచిక ఈ ప్రశ్న పొమ్మ గీచాడు.

మామామేపమామల
కల యిక

అసమర్థుని ప్రతాపం

మీసమాను ఉత్తరం సీతారామారావు హృదయాన్ని అస్థి గుండంగా మార్చింది. తనదీట తనకే ఏదనంపు కలిసింది. నిజాకణ్ణ పెట్టుకోవటం మొదలు పెట్టాడు.

“ఏం అక్కడ నిలబడ్డావే?” అని అడిగాడు సీతారామారావు. గడపలో నుంచున్న మాతుర్ని చూచి-

“స్నానానికి నీళ్ళు లేవు నాన్నా! అమ్మ రెండు కడపలు పోయ్యిమంది” అంది పాప భయపడుతూ.

“లేకపోతే మానుకోనును”

“అమ్మ ఎప్పుడో స్నానం చేసింది నాన్నా... నీకు తోడ్చానికి నీళ్ళు మసలిపోతున్నాయి...”

తన స్నానానికంటే తోడతాడనీ! మిగిలిన వాళ్ళలైతే తోడడనీ ఆ పిల్ల అనుకోవటం అలాని కోపానికి కారణం అయింది. కానీ ఏం ఆనగలడు!

“అన్నిటికీ నేనే దొరికావా?” అన్నాడు.

“శీనయ్య పొద్దున పోసిపోయాడు నాన్నా... అయిపోయివై...”

తన కోపం సకారణంగా బయటపట్టానికి అప్పటికి అతనికి అవగాళం దొరికింది, “మీకు కావలసినదెవరకు” తోడించుకున్నారన్నమాట. నాకు కావలసినది మాత్రం నేనే తోడుకోవాల్సిన్నమాట! ఇంతేనా?” అని గుడ్డు ఉరుముతూ అడిగాడు.

“కాదు నాన్నా... ఇవ్వాళ అమ్మకి వంటలో బాగాలేదు-నీళ్ళు తోడలేకపోయింది. పంపేమో చెడిపోయి నాలుగురోజులైంది.”

“ఏదాపులే, మూర్ఖాడతే యిదొక్కటి నేర్చుకున్నావు. అమ్మని వెనక వేసుకురావటం! దొరికింది నీకేగాక ఒక అమ్మ...” అంటూ లేచాడు.

అతడు దావిలో నీళ్ళు తోడి రెండు కడపలూ రెండు చేతుల్లో పట్టుకొని వంట యింట్లోకి తీసుకువెళ్ళాడు. అక్కడ అతని భార్య పోయ్యి మీదవున్న అన్నం ఉడికిందో లేదో అని చెడ్డతతో నాలుగు మెతుకులు తీసి చేళ్ళతో పట్టి చూస్తూ వుంది.

ఒకరోజు మీ నాన్న తిరుతుంటే ఉండబట్టలేక- "నేను పెళ్ళి చేసుకుంది నిన్నా, మీ చెల్లెలినా?" అని అడిగేశాడు.

"పోరుముయ్" అని గదమాయించాడు మీ నాన్న.

"ముందు చెప్పు. ఈ విషయం ఇవ్వాళ లేవలసిందే. నేను ఎవరితో కాపరం చెయ్యాలో స్పష్టంగా తేలాల్సి?" అని నిగ్గహీశాడు నీ మేనత్త మొగుడు.

"నువ్వు ఎవ్వరితోనూ చెయ్యక్కర్లేదు" అన్నాడు మీ నాన్న.

"ఎందుకని?"

"నువ్వు ఎవర్ని పెళ్ళిచేసుకోలేదు" అన్నాడు మీ నాన్న.

"నీ చెల్లెల్ని చేసుకుంది ఎవరు?"

"నా చెల్లెలే నిన్ను చేసుకుంది"

"ఒక్క నీ చెల్లెల్తోనే పోనివ్వకు. నీవు, నీ పితామహులు, నీ ఆహంకారం అన్నీ కలిపి నన్ను పెళ్ళి చేసుకొని, భూతాలయి నన్ను వేపుకు తింటున్నాయ్. నా ప్రాణాలు తీస్తున్నాయి." అని అరిచాడు నీ మేనత్త మొగుడు.

అక్కడితో మీ నాన్న అనరాని మాటలన్నీ అని "నా చెల్లెలు నా దగ్గరే వుంటుంది" అని నీ మేనత్తను తీసుకువచ్చాడు. తర్వాత కార్పణ్యాలు పెరిగినయి, మళ్ళీ వాళ్ళు కలవటానికి నీ వంశ శారవమే అడ్డుపడింది.

తన వంశం మీద ఇంత దురభిమానం వున్న అడపాళ్ళు ఎక్కడయినా కాపురం చేస్తారా నాయనా? వంశపారంపర్యంగా వచ్చే ఆచారాలు, అలవాట్లు, అభిరుచులు, భావాలు అన్ని కుటుంబాలలోనూ ఒకే రకంగా ఉండమంటే ఎట్లా వుంటాయి? ఎదుటివాళ్ళ భావాలంటే పొను భూతివుంటే కుదురుతుందినా, వాళ్ళ సంస్కారం బిన్నంగా వుంది గనక, వాళ్ళని నీచంగా చూస్తూంటే ఇద్దరు వ్యక్తులు కలిసి ఎన్నాళ్ళు కాపురం చెయ్యగలరు?"

నీ మేనత్తగారి యింతే అయింది. భర్తని విడిచిపెట్టి నప్పటినుంచి మీ యింట్లోనే ఉండేది. చిన్నప్పడే భర్త నొదిలిపెట్టుడం మూలాన, కొర్కెలు తీరక కోపం, అసూయ, ద్వేషం పెంచుకొని ఎప్పుడూ దుసదుసలాడుతూ వుండేది. ప్రతివాళ్ళతోనూ గిల్లి కణ్ణా పెట్టుకుంటూ ఉండేది. మీమీద అసత్యపోయినా, మీరే ఎంత పొదిగి పొదిగి బతుకుతున్నా, మీ నాన్నతో ఎప్పుడూ ఏవేవో కొండాలు మా మీద చెపుతూనే వుండేది. మీ నాన్న వచ్చి మామీద అపులు చేసేవాడు. అపులు చేసినా పరవాలేదు. తప్పచేస్తే-పెద్దవాడు తాను ఏం చేసినా చెయ్యచ్చు మేము పడవచ్చు.

కానీ, అయిన ఎంతసేపూ..... “నా చెల్లెలికి మీరు ఎదురు చెపుతారా?” అనే అనేది. అమె తన చెల్లెలు, తను పుట్టిన వంశంలో పుట్టింది కనక గోప్పది. మేము సకాయివాళ్ళు. సకాయివంశంలో పుట్టాం కాబట్టి తక్కువ వాళ్ళు. అమెను మేం ఏమీ అవగూడదు. అసటం మీనంతు, పడటం మోదంతు!

ఇలా చలికొం మీ యింట్లో, చివరికి నువ్వు మీ అమ్మ కడుపున పడ్డావు! మీ అమ్మ దిగులు తీరింది. మీ అమ్మకు మళ్ళీ పూర్వపు కలాకాంతులు వచ్చినయ్. తన కష్టాలన్నీ దురిచిపోయింది. నువ్వు పుట్టింతర్వాత అమె మళ్ళీ కొత్త జన్మ ఎత్తిపెట్టు కనపించేది. కానీ నువ్వు పెరిగి వస్తున్న కొద్దీ మీ అమ్మకు మళ్ళీ విచారం ప్రారంభం అయింది. ఒకరోజు నాతో “నాడు మనవంటివాడు కాదు అన్నాయి. అన్నీ వాళ్ళ వాన్న పోలికలే!” అని కన్నీరు పెట్టుకుంది.

అమె ఆ మాట అన్న తర్వాత నేను నిన్ను క్రధగా పరిశీలించాను. అమె అన్నమాట నిజమే! నీలో అన్నీ మీ నాన్న లక్షణాలే కనిపించినాయి. అంత చిన్నతనంలో కూడా నువ్వు మీ నాన్నని అనుకరించటానికి ప్రయత్నిస్తూ వుండేవాడివి. కుర్చీ ఎక్కి మానాన్న కూర్చున్నట్టు కూర్చోని కాలు అడిస్తూ వుండేవాడివి. ఇంట్లోకి వచ్చి నుమ్మల్ని మీ నాన్నకుమార్లే ఆపులు చేస్తూ వుండేవాడివి.

ఒక్కొక్కస్సాడు మీ నాన్న పిచ్చి మాపులు మాపిస్తాండేవాడు. ఎప్పుడో ఆకస్మాత్తునా ఒక్క క్షణం నీకూ ఆ మాపులే వచ్చేవి. మీ నాన్నకు - మోల్లాడుతూ మధ్య మధ్య మీసం కుడిచేత్తో మధ్యే అలవాటు ఉండేది. అంత చిన్నతనంలో నువ్వూ అట్లాగే చేస్తుండేవాడివి. మీ నాళ్ళంతా పిచ్చు చూచుకొని ముడుసుకుంటూ వుండేవాళ్ళు. “పురి కడుపున పిల్లి పిల్ల పుడుతుందా?” అని మీ నాన్న పిచ్చు చూచి గర్వంగా మీసం దువ్వేవాడు.

“అచ్చంగా వాళ్ళ నాన్నే అన్నాయి....” అని నాతో చాటుగా చెప్పకొని నీ తల్లి కన్నీరు పెట్టుకునేది.

అక్షరాలా అమె భయపడినట్లే జరిగింది. తల్లి గనక రాడోమే అపాయాన్ని ముందే పసిగట్టింది. అమె అదృష్టవంతురాలు. పీపు పెద్ద వాడయిం తర్వాత నీ జీవితం చూచి లాభపడకుండా దొటిపోయింద. నేను వచ్చేశాను.

నీ కొక అనుమానం రావోచ్చు. మీ యింట్లో అంత కష్టంగా వున్న

స్వయం నేను అన్నాళ్ళు ఎందుకు ఉండవలసివచ్చిందా! అని, నా చెల్లెలు కోసం వున్నాను. మీ యింటి పరిస్థితి చూచి తర్వాత, దాన్ని విడిచి వుండటం ప్రమాదం అని దోధపడింది. నేను ఆమెతో పాటు మీ ఇంట్లో వుండకపోతే, ఆమె ఎక్కువ రోజులు బతికేది కాదు. అందుకని అది ఉన్నంతవరకూ అన్ని అవమానాలూ సహించి అంటిపెట్టుకున్నాను.

అనేకసార్లు మీ నాన్న చేతుల్లో, మీ మేనత్త చేతుల్లో నేను పడుతున్న అవమానాలు చూచి, "నువ్వు వెళ్లిపో అన్నాయీ, ఇక్కడ ఉండొద్దు" అని బతిమాలేది నా చెల్లెలు.

"మరి నువ్వో అమ్మ!"

"నాకు తప్పదు"

"నువ్వు ఉన్నన్నాళ్ళూ నాకూ తప్పదు అనుకుంటా అమ్మా!" అనే వాణ్ణి.

నేను మీ యింట్లో ఉండటం నాకంటే మీ కుటుంబానికి ఎక్కువ లాభం. నేను అపార్థిశిలూ మీ పొలంమీద పనిచేశాను, చేయించాను. బాకీలు ఒక్క డబ్బిడీ పోకుండా వసూలు చేశాను.

కాని ఏం లాభం? ఒక పక్క నేను రామ్మూలు పగలగొట్టుకొని డబ్బు కూడబెడుతుంటే, మీ నాన్న కాలుమీద కాలువేసుకొని తన చిత్తం వచ్చినట్లు భర్త పెట్టేవాడు నాకు అప్పుడప్పుడూ అనిపిస్తూ ఉండేది- "నాకు ఎందుకు వచ్చిన శ్రమ ఇది?" అని, నేను ఎవరికోసం కష్టపడుతున్నాల్సి? అప్పుడు నా మనసు మారింది...

ఇదంతా పాత చరిత్ర. ఇక నీ ఉత్తరంలోని విషయాలకు వస్తాను....

ప్రస్తుత విషయాలను అర్థం చేసుకోవటానికి ఉపయోగపడుతుందని పాత చరిత్ర చెప్పవలసివచ్చింది. వేరే ఉద్దేశ్యం ఏమీలేదు.

నేను దూరంగా వున్నా, మీ నాన్న ఎచ్చిపోయి తర్వాత నీ ప్రవర్తన ఒక కంట కనిపెడుతూనే వున్నాను. నీళ్లు నీ ముట్టా చేర్చుకున్న నాళ్ళనిబట్టి వరుకోసం ముప్పు పడే తాపత్రయాన్ని బట్టి, ఆస్తి యేమీ మిగిలదని తెల్చుకున్నాను. అస్తి ఎట్లాగూ మిగిల్చిన వానికి అప్పగిడితో సహా ఇచ్చినందువల్ల ప్రయోజనం యేమిటి? నేనే దండగ పట్లం తప్ప! మీ నాన్న ఉండగా ఒకసారి ఇటువంటి పొరపాటు చేశాను కాబట్టి, ఈ సారి ముందే జాగ్రత్తపడ్డాను. విన్ను పిల్చుకొని వాకీ పరిష్కారం చేసుకున్నా, అప్పుడు ఏం జరిగిందీ, ఎలా జరిగిందీ నీకు తెలిసిన విషయమే.

నువ్వు మాత్రం నేను అనుకున్నట్లుగానే, నీ తండ్రికి మల్లేనే నలభైవేలు చేసే పొలిం పద్దవేలకు కట్టుకొని, నీ పంశ గౌరవం విలబెట్టావు. ఈ చుట్టుప్రక్కల అందరిచేతా పొగడ్తలు పొందావు.

కానీ, నేను మాత్రం పది ఎకరాలు ఊరికే దానం చేసినట్లే భావించుకున్నాను. నువ్వు ప్రాసిన ఉత్తరంతో నలభైవేలకుగాను పది ఎకరాలు కట్టుకుని నాకేమిటో సహాయం చేశానని వ్రాశావు. నీవు కొంచెం జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటే, ఆ దేరంతో నీవు నవ్వుపడ్డావో, నేను నవ్వుపడ్డావో నీకే తెలుస్తుంది. ఆ రోజు మీ అత్త పిచ్చుదై నోరు తారించిగాని, లేకపోతే నీ పంశ గౌరవం విలబెట్టబానికి ఏమీ యివ్వకుండాగానే చెల్లబెట్టినాడి. ఆ రోజే ఈ సహాయం పరాయి వాళ్ళకయినా చేస్తానని చెప్పావు సంపాదించుకొనే అవకాశం లేకపోయినా చేస్తానన్నావు. ఇక నీవు నాకు చేసిన సహాయం ఏమిటి నాయనా? సహాయం చెయ్యటం నీకు వ్యవసయం. నవ్వుపడుతూ యితరులకు సహాయం చేస్తున్నాననే ఆనందంకోసం చేస్తున్నట్టు నీ మాటలే వృద్ధులకుస్తున్నాయి. నీవు ఈ ఆనందం పొందటానికి నన్ను ఉపయోగించుకున్నావు. నీకు ఆనందం కలగటానికి నన్ను ఉపయోగించుకొని ఇప్పుడు "నీ కోసం అవి చేసాను! నీకు విశ్వాసం లేదు" అని నన్ను నిందించటంలో అర్థం వుందా?

అదీ కాక, ఒక ముఖ్యమైన సంగతి నువం విచారించవలసి వుంది. ఈ నలభైవేలు ఎవరివో తెలుసా? నీవు సంపాదించింది కాదు. నీ తండ్రి సంపాదించింది కాదు. మాది, సో చెల్లెలు వివాహానికి ఇచ్చిన డబ్బు వడ్డీ వరిగి యింత అయింది. ఆమె వెళ్ళిపోయింది. మా డబ్బు మా దగ్గరే వుంది. ఇక నువ్వు ఇచ్చింది ఎక్కడ. నేను పుచ్చుకుంది ఎక్కడ? మేనల్లుడినని, ప్తగా నేనే నీకు పది ఎకరాలిచ్చాను. నా తల్లి డబ్బు నాది కాదా అంటావా? నీవే? ఆ డబ్బు దుర్వినియోగం చేసుకోపోతే నువ్వు పుండుకోనివెక్కింలో, అసలు నుంచి గనక వుంటామే న్యాయం అందులో ఈ డబ్బు మీ డబ్బునంటది కాదు నాయనా, కష్టానితం. చెడుబ వోడ్డి, తెలివి ఉపయోగించిన డబ్బు.

బాబు! ఈ మధ్య నీ మాడు వచ్చిడు. నీ పరిస్థితి, నీ ప్రవర్తనా విపులంగా చెప్పాడు. నీమీద ఎలాంటి అశపెట్టుకోవద్దనీ, నీవు లేనట్లుగానే ప్రవర్తించవలసందనీ జనాబు చెప్పాను. ఆయన కూడా నీ సంగతి అరోచించటంలేదు. నీ దగ్గర వుంటే పిల్లలుకూడా చెడిపోతారేమో అని,

"ఎక్కడ పాడుతున్నా?" వగర్చుకుంటూ అడిగాడు.

"స్నానాల గదిలో దింపండి" అంది భార్య.

అక్కడనుంచి మళ్ళీ స్నానాలగదిలోకి వెళ్ళటం కష్టం అనిపించింది. బరువు పట్టుకొని నుంచోవటం వల్ల గూళ్లు పోప్పొడుతున్నాయి. సరాసరి స్నానాలగదిలోకి వెళితే అంత కష్టం అనిపించేదికాదు. "ఆ మూట నుందే ఏడవగూడదూ... తీరా యిక్కడికి వచ్చిం తర్వాత ఏడవక పోతే?" అన్నాడు.

"పాప చెప్పింది అనుకున్నాను"

విజయ! అప్పుడతనికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. పాప చెప్పినట్లు తప్ప తనదే అని అంగీకరించాలి వచ్చేటప్పటికి అతనికి ఆగ్రహం వచ్చింది. "పాప చెప్పితే మళ్ళీ సుస్వయంకొకసారి చెప్పగూడదా? ఇంతలోకే అరిగిపోతావా? నీ నోటి ముత్యాలు రారిపోతయ్యా" అంటూ గబగబా స్నానాల గదిలోకి కడవలు తీసుకువెళ్ళాడు. లోపలకు వెళుతుంటే మండిగం లలకు తగిలింది. గంగాళంలో సీళ్ళు గుమ్మరించి బయటకు రాగానే కాకి తన్నింది.

ఆ కాకి పక్కనున్న కొబ్బరి చెట్టుమీద గూడు కట్టుకుంది. ఆ గూడు ఎక్కడ తీసివేస్తారో అని దాని భయం.

కాని అది మాత్రం అందన్నీ తంతూపుందా? తన భార్య ఎన్ని పొట్ల అటూ ఇటూ తిరిగినా ఏమీ అనదు. పాపని ఏమీ అనదు. తనను మాత్రం వీలు చిక్కినప్పడల్లా తన్నక ఊరుకోదు. మున్ను ఏనాదివాణ్ణి తన్నింది. తనను గురించి అది ఏమీ అనుకుంటూ వుంది? తను ఎవడు అనుకుంటూ వుంది! పట్టుల్ని కాల్చుకు తింటూనికి బల్లెంతో గూళ్ళు పొడిచే వాడు అనుకుంటూ వుందా? తనకు చొక్కా లేదని అప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది. అయినా తనకీ ఏనాది వాడికీ చొక్కాయేనా భేదం? తన చౌదయం తెలుసుకోలేక పోయినందుకు కాకి మీద అతనికి కోపం వచ్చింది. గూడు తీసివేసి దానిరోగం కుదుర్చుదాం అనుకున్నాడు గాని తనకు కొబ్బరిచెట్టు ఎక్కడం చేతగాదు.

కాకి మళ్ళీ తలమీద తన్నింది. అతనికి పట్టరాని కోపం వచ్చింది. భార్యమీద, "ఛీ! దరిద్రపు కొంప-ఈకొంపలో బతకడమే కష్టంగా వుంది. ఒక్కక్షణం కూడా మనస్సుకి శాంతిలేకుండా పోయింది" అన్నాడు బిగ్గరగా

అమెకు వినపడేటట్లు అంటూనే, మళ్ళీ కాకి ఎక్కుడ తంతుందో అని అక్కడనుండి కదిలి గబగబా సందులోకి వెళ్ళాడు.

కూతురు ఎదురుగా పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి అతన్ని చూచి బిక్కు మొహంవేసి తక్కువ అగిపోయింది. ఆ పిల్ల వెనక పక్క గుడిసెలో కాపరం చేస్తున్న ఎరుకల్లి గలగలమంటూ వచ్చింది.... "చూడండి అయ్యోరూ! మా పిల్లని ఎట్లా బాదించో! లేనోళ్ళం అని గూళ్ళిరగపాడుతారా! మేమూ మడుసులమే" అంది.

దాన్ని చూస్తే పీతారామారావుకి భయం వేసింది. దాని నోరు చెడ్డది. దాన్ని చూస్తే తనకే కాదు, ఆ వాడకట్టలో అందరికీ భయమే. ముందు నోరు పారేసుకుంటుంది, తర్వాత ఏమనుకొంటే ఏం భావం పైగా దానికి పెద్దా చిన్నా తారతమ్యం లేదు.

ఇటువంటి వాళ్ళతో చిక్కులు తచ్చి పెడుతున్నందుకు కూతురు మీద కోపం వచ్చింది "ఏందుక్కాట్లావు!" అని అడిగాడు.

కూతురు గడగడ నోటికిపోతూ వుంది నోటమాట రాలేదు.

"చెప్పు?" అని గద్దించాడు.

కూతురు కళ్ళప్పజెప్పి నుంచుంది. ఆ పిల్ల చూపులు చూస్తే అతను అడుగుతున్న ప్రశ్నలమీద మనస్సు ఉన్నట్లు లేదు. రాబోతున్న అపాయాన్ని ఊహించుకొని కొయ్యబారిపోతూ వుంది.

తన కూతురు దిగులు చూపులూ, నిప్పపోయత్వం చూస్తే అతని హృదయం కరిగింది. "నవ్వుతూ అన్నానమ్మా భయపడతావేం," అని కానలిండుకో బుద్ధి అయింది.

కాని ఏం చేసేటట్టు? ఎరుకల్లి చూస్తూ అక్కడే నుంచుంది దానికి ఏం చెప్పేటట్టు? దాన్ని శాంత పర్చకపోతే ఇప్పుడే బతిర్చి పడుతుంది. ఏమేమీ అంటుందో! ఇంత బతుకూ బతికి దాంతోనా పోట్లాడటం? పోట్లాడాక మాటలు పడేది ఎట్లా?

"చూట్లాడవేం? ఎందుకు కొట్లావంటే చెప్పవేం? చెప్తావా? చెప్పవా?" అని దెబ్బ వేశాడు. ఆ దెబ్బకి పొడలిపోయింది కూతురు. కాని పెదవి విప్పలేదు. అలాగే చూస్తూ నుంచుంది.

తను కొట్లాడు. కాని ఆ పిల్ల యేడవలేదు. యెందుకు యేడవదు? కొట్టకు వాన్నా! అని ఎందుకు యేడవదు? అతనికి నిజంగా కోపం వచ్చింది. అతనిలో వున్న పశుత్వం విజృంభించింది. "చెప్ప....చెప్పతావా,

భయపడుతున్నాడు. కాని పాపం యేం చేస్తాడు? పిల్లలను తీసుకొని వచ్చేయ్యమని చెప్పితే కూతురు నవ్వుకోలేదట!

ఈ ప్రపంచంలోని విచిత్రాల్లో మొదొకటి, మంచి అడవాళ్ళు నీలాంటి పురుషుల భార్యలే అవుతారు. ఒడుదుడుకుల జీవితంలోవున్న ఆనందం, సాఫీగా జరగడంలో వుండదు కాలోలు? వాళ్ళు వాన్న చెప్పిందంతా విసి, "నిజమే నాన్నా, నేను కాని వచ్చేస్తే ఆయనపని మరీ ఆధ్వాన్నం అవుతుంది. ఎట్లా జరగవలసిందో అట్లా జరగనివ్వు నాన్నా!" అన్నదట నీ భార్య.

"ఎందుకమ్మా సీతీత ఆధిమానం? అతను సుఖపడడు. ఇతరులను సుఖపడనివ్వడు" అన్నాడట మీ మామ.

"ఆయన చాలా గొప్పవారు నాన్నా! గొప్పవాళ్ళ జీవితాలన్నీ అంతే. వాళ్ళని మామూలు మానవుల్ని కాలినే బద్దతో కాలిస్తే అర్థంకాదు" అన్నదట నీ భార్య.

చూశావా? వీవు గొప్పవాడవట! మళ్ళు నమ్మగలవా ఈ మాట.

ఏం లాభం, నీలాంటివాళ్ళ భార్యలు లేచిపోరు. నీలాంటి భర్తలు భార్యలను వీధంగా చూస్తారు. అందువల్ల వాళ్ళకు అత్తా విస్వాసం చస్తుంది. భర్తలను సుఖపెట్టడానికి ప్రయత్నించటమే వాళ్ళకు జీవిత పరమావధి అవుతుంది. బానిస బ్రతుకుతో తృప్తిపడతారు.

భర్తలవల్ల సుఖపడే భార్యల దృష్టివేరు. వాళ్ళకి తమ మీద తమకు చాలా సదభీప్రాయం వీరుడుతుంది. తమకు ఏ కష్టం కలిగినా తప్ప తమదే అనుకుంటారు. మరొకరైతే తమను ఎంత సుఖపెట్టేది ఊహించుకుంటారు. లేచిపోతారు.

కాని మనకు లేచిపోవడం తప్ప. బానిస బ్రతుకు బ్రతకటం గొప్ప. నీ భార్య నిన్ను విడిచి పెట్టరు. జీవిత వర్తంతం నీచేతుల్లో కష్టాలనుభవిస్తూ నీతోనే ఉంటుంది. నీ గొప్పతనం చాటుతూ వుంటుంది. నేను నిన్ను విడిచి వూరుకున్నట్లే వాళ్ళ వాన్న అమెను విడిచి వూరుకున్నాడు.....

నాయనా, నా దగ్గర డబ్బు వుంది. కాని నేను ఇవ్వను. అసలు నీకు డబ్బు ఎందుకు. ముష్టి డబ్బు. డబ్బు లేకుండా వంశ గౌరవం నిలబెట్టు లేమా? మేము డబ్బు మనుషులం, మీరు కీర్తి మనుషులు. మీరు డబ్బు లేక పోయినా కీర్తిమీద బతకగలరు. నూకది లేకపోతే జీవితమే లేదు.

కుక్క విస్వాసం గల ఇంతువు - అని వ్రాశావు. కుక్కలు అంతే.

నీకింకా అనుభవం తక్కువ. అందుకనే పెద్దలు “కుక్కలుద్ది” అంటారు. చూస్తూ చూస్తూ కుక్క అనటానికి ఎవరు ఒప్పుకుంటారు? అందులో నేను! మీ యింట్లో అన్నాళ్ళుండి, మీ మంచి అంత జ్ఞానాన్ని పొంది, అటువంటి పాఠపాటవని వేస్తానా? చెయ్యను.

నాడూనా, ఎవరి బలహీనతలకు, ఎవరి అజ్ఞానానికి నాళ్ళే బాధలు పెడాలి. నీ చర్మం పరితం మువ్వ అనుభవించాలి. ఇతరులను పెందించిన ప్రయోజనం వీముంది? ఒకళ్ళను చూచి ఈర్ష్యపట్టం, నీ కష్టాలకు యితరుల సంకుచిత స్వభావం కారణం అనుకోవటం! నీ బలహీనతలను, నీ పాఠపాటను సమర్థించుకోవటానికి కారణాలు వెతకటం, నీ అసమర్థత మూలంగా వచ్చిన కోపానికి యితరులను గురిచెయ్యటం, నీబోటి చదువుకున్నవాడు, విశాల హృదయుడు, కీర్తికాముడు చెయ్యవలసిన పని కాదు. నీ పంక ప్రతిష్ఠకు, నీ కుటుంబ గౌరవానికి భంగం.

జీవిత ప్రవాహం ప్రచండ వేగంతో వెళ్ళిపోతూవుంది. అందులో ఎవరెవరి సంస్కారాన్ని బట్టి నాళ్ళు తమ సుఖం కోసం పోట్లాడుకుంటున్నారు. ఇదొక మతోపగ్రామం. ఈ పంగ్రామంలో పిరికివాళ్ళకు, అసమర్థులకు చోటులేదు.

టిక్కెట్లు యిచ్చే కిటికీ దగ్గర జనం విరగటడి - నేను ముందు టిక్కెట్టు తెచ్చుకోవాలంటే, నేను ముందు తెచ్చుకోవాలని త్రొక్కిసలాడుతూ వుంటారు చూడు - జీవిత పంగ్రామాన్ని తలుచుకున్నప్పుడల్లా అదృశ్యం కళ్ళకు కట్టినట్టు కనిపిస్తుంది నాకు. ప్రతివాడూ తను ముందు టిక్కెట్టు తెచ్చుకోవాలని తాపత్రయపడే వాడే గానీ, మిగిలిన వాళ్ళ పంగతి ఏ ఒక్కడూ ఆలోచించడు. కాళ్ళు సలుగుతయ్, చొక్కాలు చిరుగుతయ్, ఒక్కడూ ఇలా చెయ్యటం తప్పనుకోడు. చేయించుకోవటం అవమానం అనుకోడు. ప్రతివాడి దృష్టి టిక్కెట్టు మీదే! ఒకడు ఇనప పాదాలతో వస్తాడు. ఆవాన్ని కసాపిసా తొక్కుకుంటూ కిటికీ దగ్గరకు వెళ్తాడు. అందరికికంటే వెనుక వచ్చినా, అందరికికంటే ముందే టిక్కెట్టు తెచ్చుకుంటాడు.

అసమర్థులు, భీరువులు, ఆ సంఘర్షణలోకి దిగలేక చూరంగా నిలబడి చూస్తూ వుంటారు. వాళ్ళూ రైలుకి దెబ్బపలసినవాళ్లే. వాళ్ళకూ టిక్కెట్టు కావలసిందే. కానీ, అందుకు ప్రయత్నించలేరు. పైగా టిక్కెట్టు కోసం తాపత్రయపడేవాళ్ళను చూచి, “నీచులు”, “స్వార్థపరులు”, “మోసగాళ్ళు”

అస ఏమేమో అనుకొని తృప్తిపడతారు. వాళ్ళు ఎవరన్నా గానీ, వాళ్ళ స్వభావం ఎటువంటిదైనా గానీ, టీక్కెట్టు దొరికేది వాళ్ళకే. రైలు అందేదీ వాళ్ళకే. రైలుకు వెళ్ళటం ముఖ్యం అయినప్పుడు అందుకు అవసరం అయిన పనులన్నీ చెయ్యవలసిందే. ఆ పనులన్నీ మంచిపనులే అవుతాయి. అలా చెయ్యవలసిందే. వాళ్ళు పొచ్చే పొయ్యేవాళ్ళని చూస్తూ, టీక్కెట్టు తెచ్చుకునేవాళ్ళని చూచి ఈర్ష్యపడుతూ, రైలువాళ్ళని విమర్శిస్తూ, అలా నుంచోవలసిందే!

తను ఉన్నతభావాలు తనుకుంటే, రైలుదారిన రైలు వెళ్తుంది. నాయనా, పెద్దవాళ్ళి-చెప్పుతున్నాను-ఇక నీకు ఉత్తరాలు రాదువద్దు. నీ తెలివితేటలు ఉపయోగపడే చోటు చూసుకో!"

ఉత్తరం చదువుకునేటప్పటికే సీతారామారావుకి అయోమయం అయింది. ప్రపంచం గీర్వస తరుగుతున్నట్లు అనిపించింది. ఇంకొకసారి ఆ ఉత్తరం పంక చూట్టానకే జయం వేసింది. ప్రతి ఉత్తరం బాకై అతని హృదయంలో గుచ్చుకొని బాధపెట్టింది. తన మేనమామ తనంటే ఎంతో ప్రేమగా అభిమానం చూపుతూ వుండేవాడే! ఆ ప్రేమా, అభిమానం పొట్టి నలువేని? ఇవ్వాళ్ళూ ఎంత విషం హృదయంలో పెట్టుకొని దాచ గలిగాడు తన మేనమామ! ఆపలు మనుష్యులంతా ఇంతేవా? తన్ను పొగడేవాళ్ళు, తనతో ప్రియం చేసేవాళ్ళు, తనంటే లోపల ఒకటి పెట్టుకొని, పైకి వేరు విధంగా నటించే వాళ్ళేనా? ఇక ఎవరిని నమ్మేట్టు? ఎవరి మాట విడం అనుకునేటట్టు?

ఒకసారి తను తన మేనమామ ఇంటివద్ద వుండగా ఒక సంఘటన జరిగింది. అప్పటికే అతను ఆర్థికంగా ఇబ్బందిపడి, మామ యివ్వవలసిన బాకీ క్రింద ఎకరాలు కట్టుకున్నందుకు వశ్యాత్తాప పడుతున్నాడు. అప్పటికే కొంతమంది తన్ను చాటుమాటుగా అసదుర్తుని క్రింద జమకట్టి, హాళన చేస్తున్నారని తెలుసుకుంటున్నారు. ఆ సందర్భంలో ఆ మామ, ఈ మామ మాట్లాడుతూ "మీకు రాసి ఇచ్చింది ఉత్తరపోలం, ముయగు తగుల్తుంది. ఎకరానికి నీ రెండువందలైనా ఇచ్చుపెడితేగాని బాగుపడదు... దక్షిణాపు పోలం బంగారం తునక" అన్నాడు వాళ్ళ మామ శూద్ర వాకరు.

అతనికి ఈ సంగతి తెలిపేటప్పటికే కష్టం వేసింది. మామ చరిత్రకైనా తన మేనమామ ఈ మామ తనతో ఎప్పుడూ అనలేదు. ఆయనకు తను ఎంతో సహాయం చేశాడు గదా! తన్ను మోసం చెయ్యాలని చూస్తాడా? అని ఆలోచించాడు.

"మామయ్య రైతుగదా, ఇన్నాళ్ళూ పొలం మరామత్తు చేయించకుండా ఎందుకు వూరుకున్నాడు?" అని అడిగాడు శూద్రనాకరు. "ఏమోనండి. మిగిలిన పొలం అంటే పసిపిల్లని చూసినట్లు చూసేవారు. ఈ పొలం మాట ఎత్తేటప్పటికి కన్నునుని లేచేవారు!"

"మరామత్తుచేస్తే ఫలపాయం ఎక్కువ పోచ్చేదిగా?"

"రాకేసుండి, మీరే చేసుకుంటారని వూరుకున్నారేమో" అన్నాడు శూద్రనాకరు. ఈ మాటకు సీతారామారావు స్తంభించిపోయాడు, చాలాకాలం నుంచి తన మేనమామీ పొలం తనకు అంటగట్టి, బుర్రా చిముక్తి పొందాలని చూస్తున్నాడన్నమాట! ఎట్లాగూ తన ఇష్టం వచ్చిన ధరికు అంటగట్టగలననే ధైర్యంతో మరామత్తు వెయ్యటం దండగ అనుకున్నాడన్నమాట!

అతనికోసం తనంత త్యాగానికి సిద్ధపడితే ఎంత నీచంగా ఆలోచించాడు తన మేనమామ అనుకున్నాడు సీతారామారావు.

ఆ సాయంకాలం ఆ వూరి కరణం కలిశాడు. కరణానికి, తన మేనమామకీ పచ్చి గడ్డివేస్తే భిగ్గున మండి అంత వైరం. కుశల ప్రశ్నలు అయిన తరువాత - "ఏమండీ ఉత్తరపు పొలం మీ మేనమామగారు మీకు బాకీ క్రింద కట్టినట్లున్నారు. ఎంతో మీకేమైనా జ్ఞాపకం వుందా?" అని అడిగాడు.

"లేకేం! పది ఎకరాలు" అన్నాడు తను.

"వ్రాయించుకునేటప్పుడు సర్వే చేయించారా?" అని అడిగాడు.

అతనికి ఆ గొడవ తెలియదు. "నాకు పరిగ్గా జ్ఞాపకం లేదు. చేయించ కుండా ఎందుకు వుంటారు? చేయించే వుంటారనుకొంటాను." అన్నాడు.

"అప్పువైండి చేయించకుండా ఎందుకు వుంటారు? మేనమామ మేనల్లుళ్ళు మధ్య అలాంటివి ఎందుకు జరుగుతవిగాని మొన్న వీదో సందర్భంలో లెక్కలు చూడవలసివస్తే తొమ్మది ఎకరాల పదిసెంట్లైనని తేలింది. అందుకే ఈరికే సంగతి తెలుసుకుందామని అడిగాను" అన్నాడు.

అక్కడ నుంచి గ్రంథాలయానికి వెళ్ళాడు. అక్కడ చిరకాల స్నేహితు డొకడు కనిపిస్తే, ఇద్దరు కలిసి కాబువగట్టుకి ప్రికారు కెళ్లారు. అతను తన మేనమామ గురించి మరికొన్ని విషయాలు చెప్పాడు. "అబ్బాయి... నా మాట విని నీ పొలం ఇంకెవరికన్నా కపులుకచ్చి వెళ్ళు నీ మేనమామ కిందవుంటే నీకు దమ్మిడీరాదు. నీ క్రేయస్సుకోరి చెపుతున్నాను. నా మాట పిను" అన్నాడు.

లేదా? చాళ్ళు జోలికి వెళ్ళకుండా వుంటావా, ఉంటావా, ఉంటావా?" అని దెబ్బ, దెబ్బ మీద దెబ్బ వేశాడు.

ఆ దెబ్బలు కూతురు భరించలేకపోయింది. మూటలు పెకిలిందింది. "ముందు నన్నె కొట్టింది నాన్నా"

ఆ మూటకు అతడు త్రుళ్ళిపడ్డాడు. తను అనవసరంగా కొట్టాడా ఇన్ని దెబ్బలూ తను అనవసరంగా వేశాడా? తను కొట్టడం తప్పిందా? ఇలా ఆ మూట ముందే ఎందుకు చెప్పదు? ముందుగా చెప్పక తప్పి పశుకృత్యంలోకి దిగిపోయింది కూతురుమీద కోపం వచ్చింది.

"ఆ మూట ముందే ఎందుకు చెప్పలేదు? అడ్డగానే ఎందుకు చెప్పలేదు?" అని మళ్ళీ కొట్టాడు.

ఎరికల్లి అక్కడే నుంచుని చూస్తూ వుంది. దానికి తప్ప తన మీదకు వోస్తుండేమో అని అనుమానం కలిగింది. "అయ్యో యేలేడులేదు ఎన్ని ఆటదొలాడుతావమ్మా! నేను చూస్తుండలా? జాబ్బు పట్టుకొని వెంగదీసి రబదలా గుర్తిలివే? నేనొచ్చేతలికి వుదాయించుకొన్నవే?" అంది.

"కాదు నాన్నా, నేను బతార్లు వస్తన్నా.... అది నున దొడ్లో సపోటాకాయలు ఎత్తుకుపోతోంది. నేను అడ్డం వెళ్లా...కొట్టింది..." అన్నది కూతురు.

"దొంగతనాలు కూడా కడుతున్నానా అమ్మా! యిన్నాళ్ళూ మీ కూడు తినే మేం బతుకుతున్నాం అమ్మా? లేకపోతే మాకు కూడు ఎక్కడిది?" ఎత్తుకుంది ఎరికల్లి.

అతనికి భయం వేసింది దాని వోటికి అడ్డా అపూ లేదు. ఏం చెయ్యడం? దాన్ని ఎలా ఆపడం?

"కోడితే మాత్రం మళ్ళీ కొడతావా?" అని మళ్ళీ కొట్టాడు కూతుర్ని. ఎరికల్లి యింకా అక్కడే నుంచుంది. ఇప్పట్లో కదిలేటట్టులేదు. ఇంకా తన కూతుర్ని కొట్టించాలని దాని కోర్కె కాదో? వెంటనే అతనికి ఎరికల్లి దానిమీద కోపం వచ్చింది. తన కూతుర్ని అన్యాయంగా తన చేత కొట్టించినందుకు కడుపు మండింది. "ఇంకా నుంచున్నావేం! కొట్టాగా ఇక వెళ్ళు" అన్నాడు

"అయ్యో పిల్లని నే కొట్టమన్నానా? నా పిల్లని కొట్టిందని వెళ్ళాను అయ్యోదాత.... మాకేం పని ఈడికు రాటానికి.... మా పిల్లని కోడితే సెబుదాయని వోన్నా..." గింజకుంటూ వెళ్ళింది ఎరికల్లి.

ఇంకా అక్కడే వుంటే దాని నోటివెంట పచ్చే మూటలు ఏమి వినార్ని వస్తుందో అని అతడు ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు.

వెళ్ళేవాణ్ణి గుమ్మం దగ్గర పట్టుకొని కాకి మళ్ళీ తన్నింది.

2

కోపం తగ్గగానే కూతుర్ని కొట్టినందుకు అతనికి పశ్చాత్తాపం కలిగింది. ఆ దృశ్యం దిశించుకుంటే అతని గుండెలు చెదిరివాయి. ఆ పిల్ల ఏమీ చెయ్యలేక నిశ్చేష్టురాలయి నిలబట్టం, తాను దెబ్బమీద రెబ్బ చెయ్యటం, ఆ పిల్ల గుడ్లనీరు కుక్కుకుని కీక్కురుమనకుండా నిలబట్టం... అతనికి ఘోరంగా కనిపించింది. తనమీద తనకే అసహ్యం వేసింది, పిల్లి ఎలుకను చెరపట్టినట్లుంది; తన కూతురు తప్పేం వుంది? ఎరికల దానికి భయపడి కూతుర్ని కొడతాడా? తను ఏం చేసినా పడి వుండటమే దీనికి కారణం? ఎదురు తిరగలేదనే తనలో ప్రవర్తించటం!

అతనికి జాలివేసింది. కూతుర్ని హృదయానికి హత్తుకోవాలనిపించింది. తను అకారణంగా పెట్టిన బాధకు తగిన పరిహారం చెయ్యాలనుకున్నాడు. కూతుర్ని పిలిచాడు. ఆ పిల్ల నెమ్మదిగా కళ్ళు తుడుచుకుంటూ భయం భయంగా పోయింది. కళ్ళు ఎర్రబడి వున్నాయి. తల్లితో చెప్పకుని వీడుస్తూ వుందని గ్రహించాడు సీవారామారావు. పక్కలో పడుకోపట్టుకున్నాడు.

“ఏవమ్మా అడగానే ఎందుకు చెప్పలా?” అని అడిగాడు.

ఆ పిల్ల మూట్లాడలేదు. కళ్ళల్లో నీళ్ళు నిరసన తిరిగినవే.

“చెప్పమ్మా, ఏమీ చెయ్యమ చెప్ప” అని ప్రేమపూర్వకంగా అడిగాడు.

“నువ్వు కొడతావని భయం వేసింది. నాన్నా...” అంది కళ్ళు తుడుచుకుంటూ.

అతనికి ఏమీ తోచలేదు. పిల్లలను ఇలా భయపెట్టి తాను ఎందుకు బతకవలసి వచ్చిందో అతనికి అర్థం కాలేదు. తాను తన పిల్లలకే కంటకం అయిపోతున్నాడు.

“పోప్, నాతో చెప్పకపోయూడా? మళ్ళీ కొట్టటం ఎందుకమ్మా?” అన్నాడు తండ్రి మంచితనం చూచి ఆ పిల్లకి కొంచెం ధైర్యం వచ్చింది. తండ్రి మొహం చూస్తూ, “మీన్న చెపితే, నాతో చెప్పటం ఎందుకు? కొడితే మళ్ళీ కొట్టు అని చెపితివిగా నాన్నా!” అంది.

నిజమే, అతనికి పిల్లల కష్టాల్లో జోక్యం కలిగించుకోవటం చాలా

అయిష్టం. కిండా మీదా పడుతుంటాడు. ఆ విషయం పెద్దవాళ్ళు పట్టించుకోవటం తప్ప. అనుకునేవాడు. పిల్లవాళ్ళు వాళ్ళ కాళ్ళమీద వాళ్ళ నిలబడటం నేర్చుకోవాలి. అప్పుడుగాని పెద్దవాళ్ళయిం తరువాత డీవీత సమస్యల వేడుక్కోనే ధైర్యం వాళ్ళకుండదు. చిన్నప్పటి నుంచి పెద్దవాళ్ళమీద ఆధారపడటం నేర్పితే పెద్దవాళ్ళయిం తరువాత స్వంతంగా ఆలోచించి పనులు చేసుకొనే శక్తి వుండదు.

అందుకని ఎవ్వరైనా కొడితే మళ్ళీ కొట్టమని మొన్న కూతురికి సలహా ఇచ్చాడు. ఇవ్వాలి తన సలహా అనుసరించినందుకు దండించాడు.

అతని కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినయి.

అతనికి ఏమీ అర్థం కాలేదు. ఒక క్షణం - ఒకటి మంచిదనీ ఇంకోకప పడు ఇంకోకటి మంచిదనీ అనిపిస్తుంది. ఒక క్షణంలో తాను చెప్పిందానికే మరుక్షణం విరుద్ధంగా ప్రవర్తిస్తూ వుంటాడు.

మొదట్లో పిల్లల్ని కొట్టడం తప్పమకున్నాడు. మోరపాపం అనుకున్నాడు. కొంతమంది తల్లిదండ్రులు పిల్లల్ని ఎట్లా కొట్టగలుగుతున్నారో అతనికి అశ్చర్యం వేసింది. "పసిపిల్లలకు ఏం తెలుస్తుంది? వట్టి అమాయకులు. వాళ్ళను కొట్టి ఏం ప్రయోజనం? హృదయం వున్నవాడెవడు? ఆ పని చెయ్యలేదు అనుకునేవాడు. ఇటీవల పిల్లల్ని కొట్టవలసిందే అనుకుంటున్నాడు... ఇందుకు తన ప్రవృత్తిని సమర్థించుకోవటానికే కారణాలు కూడా పోగువేశాడు. "పిల్లలు మూలలకు లొంగరు. వాళ్ళను ఒక్కడు పద్దతుల్లో పెంచాలంటే భయపెట్టాలి. భయపెట్టటానికి ఒక్కటే మార్గం. దండం ఉపయోగించని తల్లిదండ్రులు పిల్లలకు అవకారం చేసిన వాళ్ళవుతున్నారు. వాళ్ళ ఇష్టం వచ్చినట్టు పెరగనిస్తే ఎందుకూ పనికిరాకుండా పోతారు, గాలివాళ్ళవుతారు, చెట్టు పంకలు మొక్కగా వున్నప్పడే తియ్యగలగాని, ముదిరితే లాభంలేదు" అనిపిస్తూ వుంది అతనికి.

పెద్దల అభిప్రాయాలు కూడా ఇలాగే వున్నట్టు వున్నాయ్. సోషలిజం కావాలనే వాయకులు తమ ప్రత్యర్థుల్ని బాధపెట్టి హింసించి, చంపి తమ సిద్ధాంతాలను అచరణలో పెడుతున్నారు. పెద్దవాళ్ళవిషయంలో ఇది తప్పలేనప్పుడు పిల్లలను హింసించడం తప్పేమి ఉంది? ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ప్రతి బలహీనుణ్ణి బలపంతుడు దండించవచ్చు. భార్యని భర్త దండించవచ్చు, జ్ఞాని అజ్ఞానిని దండించవచ్చు. కాని ఈ దండన వాళ్ళ మంచికే జరగాలని ఎక్కడుంది? తమ స్వార్థంకోసం జరిగితే వాళ్ళు ఏం చెయ్యగలరు? ఇప్పుడు తన కూతురు ఏం చెయ్యగలిగింది.

“పాపా!” పలకరించాడు.

“ఎందుకు నాన్నా?”

“కడులుజున్నా వేమమ్మా?”

“చెయ్యి వాళ్ళేగా వుంది నాన్నా” అని చెప్పింది కూతురు. ఆ చేతి మీదే అతను దెబ్బలు వేసింది.

అతను కొంచెం సేపు చూట్లాడలేకపోయాడు. నెమ్మదిగా చెయ్యి సవరదీస్తూ ఇలా అన్నాడు. “చూడమ్మా! ఆ... చిల్లరవాళ్ళు తగసివాళ్ళు, వాళ్ళు వాళ్ళు మంచివికావు. మనకు తగ్గవాళ్ళతో ఆడుకోవాల్సిగాని, వాళ్ళతో తిరగకూడదమ్మా! చెడ్డ అలవాట్లు వట్టుబడతాయి. మనం ఏమన్నా వాళ్ళకు లెక్క ఉండదు. వాళ్ళేమన్నా మనం పీక్కు చాననలసి వస్తుంది. వాళ్ళతో తిరక్కు....”

“తిరగను నాన్నా”

కానీ తన మంటలు ముగించాడో లేదో, అతనికి వెంటనే ఒక విషయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. మొన్న బార్ని అల్లరి చిల్లరవాళ్ళతో తిరగవద్దని కూతుర్ని మందలిస్తుంటే, తాను “తిరిగితే నేం? వాళ్ళు మాత్రం మనుషులుకాదు!” అందరితోనూ తిరగవలసిందే! అన్నీ తెలుసుకోవలసిందే! చిన్నప్పడే కానుభవం సంపాదించటం, రికరకాల మనస్తత్వాలు తెలుసుకోవటం చాలా మంచిది” అన్నాడు.

ఇందులో ఏది తన అభిప్రాయం? తన కూతురు ఏ విధంగా ప్రవర్తించటం మంచిది? “ఉస్, భగవంతుడా!” అని వేడి ఎక్కిన కణితలు పోతుకున్నాడు.

అతనికి ఆలోచించిన కొద్దీ జాతికీ, కోపానికి చాలా దగ్గర సంబంధం వున్నట్టు కనిపించింది. తన పృథ్వీ మెత్తనిదనటమే తన బాధకూ, ప్రసర్దవకూ కారణం అనుకున్నాడు. శిలా పృథ్వీలు వుంటారు. వాళ్ళకు కోపతాపాలు వుండవు. సంతోష వికారాలూ వుండవు. వాళ్ళకసలు అవేశాలూ, ఉద్రేకాలూ వుండవు. అన్ని పనులూ ఒకేరకంగా చేసుకుంటూ పోతారు.

తను వేరు. ప్రతి ఆవేశానికి వశుడౌతాడు. ఈ ఆవేశం పైకి ఎన్ని సార్లో కనిపించినా, పునాది ఒకటే. తనది మెత్తని పృథ్వీ. జాలిపడేగుణం. ఇతరుల కష్టాలను చూసి ఒర్వలేకపోవటమే తన జాడ్యానికి మూల కారణం.

జానగూడదూ? ఎన్ని సులభమైన మార్గాల్లేవు? ఏద్యుక్తుకి అందుబాటులోకి వచ్చిందిగదా? దానిలోకి చూకటం, ఎవ్వరో ఒకరు జాబ్బుపట్టుకొని పైకి లాగటం, ఉడ్డున వెయ్యటం, ఎటువడిన కాలు అటుగా, ఎటువేసిన చెయ్యి అటుగా ఉంచుకొని వెల్లకిలా పడుకొని, అకాశంపైపు వక్షత్రాలు లెక్క పోడుతున్నట్టు చూస్తూ పుండటం ఎంత ఘోరం! ఎంత అసహ్యం! ఎంత నీచం, చచ్చి తర్వాత ఏమైతేనేం, మేము చూడొచ్చామూ అనుకుంటే చచ్చిసాధిద్దామనేగా ఈ ప్రయత్నం. భర్తల్ని ప్రపంచం ఏవగించుకొనేటట్టు చెయ్యాలవీ, బజార్లు వెళ్తుంటే "వాడే, వాడే" అని ఇతర్లు చెప్పుకునేటట్టు చెయ్యాలవీ - అదేగా ఏళ్ళ అభిలాష? మానవులు ససుపులకు ఎంత దగ్గర్లో వున్నారో అనుక్షణం జ్ఞాపకం చేస్తుంది అడజాతి!

అడవాళ్ళమీద కోపంతో అతనికి ధైర్యం వచ్చింది. తటాలున దానిలోకి తొంగిచూశాడు. బుడిగలు కనిపించాయి. అతని గుండె దడదడ కొట్టుకుంది. నీళ్ళలో జాబ్బుతేలుతున్నట్టు కనిపించింది. అది పిల్లలు వేసిన గడ్డి. గడ్డికి, అడవాళ్ళ జాబ్బుకి అంత దగ్గర సంబంధం ఉందని అతనికి ఎప్పుడూ తోవలేదు.

అతనికి భార్యమీద కోపం వచ్చింది. తన్ను అనవసరంగా ఎంత క్షోభ పెట్టింది. దొడ్లోనుంచి తన భార్య వస్తూవుంది. ఆమె కంటపడేటప్పటికి వాళ్ళు చురచురా మండిపోయింది. తన్నింత కష్ట పెట్టి ఏమీ ఎరిగనట్టు నంగవాచికిమల్లే, అడుగులో అడుగువేసుకుంటూ పోస్తూంది. ఇంట్లోనే ఉంది, చెక్కుచెదరకుండా వుండి తన్నెంత వేదన పెట్టింది. పాప వేరట వస్తూంది.

ఏదురుగా వెళ్ళాడు - "ఏం చేస్తున్నావిక్కడ?" అని అడిగాడు.

ఆమె మూటాడలేదు.

"చెప్పవేం?" అన్నాడు.

"ఏముంది చెప్పటానికి? ఇంట్లోకి వెళ్తున్నాను" అంది. అతన్ని నఖశిఖ పర్యంతం చూస్తూ నిలబడింది.

ఆ చూపులు అతనికి తను వెంచిన కుక్కను క్షుప్తికి తెచ్చినాయి. ఆ కుక్క ఆలాగే చూసేది. చూపుల్లో ఆర్థం వుండేదికాదు. తన్నేదో పరీక్షిస్తున్నట్టు, తన హృదయంలో వున్న రహస్యాలు తెలుసుకోటానికి ప్రయత్నిస్తున్నట్టు చూసేది.

"ఏందుకట్లా చూస్తావు?" అని అడిగాడు. పాప గజగజలాడుతూ తల్లి వెనక నవ్కింది.

అదే మాట్లాడితేడు. తన కుక్క కూడా ఇంతే! కసిరినా తన్ను విడిచిపెట్టేది కాదు. చూపులు మానేదికాదు. “నీ సంగతి నాకు తెలుసుకో” అన్నట్లు చూసేది. కొడితే “కుయ్యో-కుయ్యో” అనేది. మళ్ళీ అట్లాగే చూసేది.

“ఏది కొడతావా?”

“జీవేం కొడతాను?” అంది. ఎందుకంత నిస్పృహ-తన కుక్క అంతే. అతనికి పోక్కు మండింది.

“అయితే నేను కొడతాను” అని చెంపమీద ఛేదేలున కొట్టాడు. పాప కెప్పుడున్నది. కాని అమె అలాగే చూస్తూ విలబడిపోయింది.

అతను కొట్టాడు, తన భార్యను కొట్టాడు. అతని శరీరం భయంతో వణికిపోయింది. ఆయాసం విక్కువై పగడ్చు పుట్టింది తను కొట్టాడు. చుట్టూ పున్న వస్తువులు ఏదీ అతనికి కనపట్టలేదు. అంతా అయోమయం అయింది. లోపల నరాలు చీటేలు చీటేలు విరుగుతున్నట్లు అనిపించింది.

తను భార్యను కొట్టాడు. భార్యమీద చెయ్యి చేసుకున్నాడు. అజార్లో జట్కాలు తిరుగుతూనే వున్నాయి. మనుష్యులు ఎవ్వరి పనులు హక్కుచేసుకుంటూనే వున్నారు. ప్రపంచం యథాప్రకారం నడుస్తూనే వుంది. సూర్యుడు పడమటే అస్తమిస్తాడు. తూర్పునే ఉదయిస్తాడు. తను భార్యని కొట్టడంలో ఈ ప్రపంచానికి ఏమీ సంబంధం లేదా—?

అతనికి సింగిడ్లు ఎత్తినాయి. శరీరం అంతా సూదులు పెట్టి గుచ్చతున్నట్లు ఉంది. అక్కడ వుండలేకపోయాడు.

★ ★ ★

తన కూతురు అడుకుంటూ వడి వీడుస్తూ వుంటుంది. ఆ వీడుపు సహించలేడు. వీడుస్తూ వున్న ఆ పిల్ల మొహం చూడలేడు. లోఫల రంపాలు పెట్టి కోస్తున్నట్టు బాధ వుడుతుంది. కోపం వస్తుంది. వీడుపు చూసేవదికూ కొడతాడు.

కొట్టటానికి కారణం ఏమిటి? యేడుపు సహించలేని తన మెత్తని హృదయమా? కఠినమైన కట్టడమే, చూసేవాడికి తన కఠినత్వమే కనిపిస్తుంది. దాని వెనుక వున్న జాతీ, బాధా కనుపించవు.

తన భార్య రాత్రంటగళ్ళు వనిచేస్తుంది. బబ్బు తెచ్చుకుంటుంది. చేతులారా తెచ్చుకున్నావని చెడామడా తిడుతాడు. ఆ తిట్టటమే విన్నవాళ్ళు "ఎంత కఠినుడు" అనుకుంటారు. కాని తనకు అంతకోపం రావటానికి కారణం తన మెత్తని హృదయమే.

తనకు మెత్తని హృదయం ఉండటం, ఇతరుల కష్టాలు దృఢలేక పోవటం-ఇదే తప్పుయిపోయింది. తన మంచితనమే తనకు శత్రువైంది. తన కుటుంబానికి శత్రువైంది. అతనికి వెంటవే మరిక ప్రశ్న తట్టింది- "మెత్తని హృదయం అంటే ఏమిటి?"

"నరాల బలహీనత" అని ఒక స్నేహితుడు చెప్పాడు. "నరాల్లో పటుత్వం తప్పితే బయట బరిగే ప్రతిచిన్న విషయానికి మానవుడు చలిస్తూ వుంటాడు. దీన్నే మనవాళ్ళు హృదయం అన్నారు. "నరాలు ఎంత బలహీనపడితే అంత మృదుల హృదయం ఆపుతుంది అన్నారు."

ఈ మాటలు అతనికి ఆశ్చర్యం కలిగించినయ్యే. కొంతమంది తను కళ్ళ ఎదుట ఏ అన్యాయం జరిగినా బొటబొట కన్నీరు కారుస్తారు. దీనికి కారణం వాళ్ళ నరాల బలహీనతేనా? మంచితనం కాదా? మరి తను ప్రతి చిన్న విషయానికి ఎంతో బాధపడతాడే! మధపడతాడే! రాత్రంటగళ్ళు నిద్రాపోతారు లేకుండా ఘర్షణపడతాడే! ఈ బాధ, ఈ యాతన, ఈ కోత ఇది నరాల బలహీనతవల్లేనా? తన మెత్తని హృదయం వల్ల కాదా? పోనీ పరిస్థితులకు మించిన తెలివి తేటలు వుండటం వల్లయినా కాదా!

అతనికి కోపం వచ్చింది. "నా నరాలు ఎందుకు పటుత్వం తప్పినయ్యే?" అని కసినా ప్రశ్నించుకున్నాడు.

"అలోచనలవల్ల"

"నాకిన్ని అలోచనలు ఎందుకు రావాల్సి?"

"యే పవీ చెయ్యకుండా కూర్చోవటం వల్ల."

"నాకు ఎందుకు చెయ్యబుద్ధి పుట్టడం లేదు?"

"పరిస్థితులవల్ల"

"ఇక నా బాధ్యత యేమిటి" అని కఠినంగా ప్రశ్నించుకున్నాడు.

"పరిస్థితులు మార్చుకో"

"ఎలా మార్చును? పరిస్థితులపై మార్పుకోవాలంటే ముందు మార్పు కోవాలనే బుద్ధి కలగాలి. ఆలా బుద్ధి కలగాలంటే పరిస్థితులు మారాలి- నేనేం చెయ్యను? దీనికి దారి యేదీ? ఎట్లా బయటపడాలి? ఈ పద్మస్యాహాన్ని చేదించటం ఎట్లా?..."

అతనికి ప్రపంచం యేకమై తన్ను హింసిస్తున్నట్లు అనిపించింది. ప్రపంచం భారమంతా తనొక్కడే మోస్తున్నట్లు అనిపించింది. భావాల బరువుతో పాతాళానికి కుంగిపోతున్నాడు. తన్ను రక్షింపేవాళ్లే లేరు. తన మొదల అలకించేవాళ్లే లేరు, తన్ను అర్థం చేసుకునే వాళ్లేలేరు. అతనికి దుఃఖం వచ్చింది. తన భార్య అంకులో తలపెట్టి పసిపిల్లవాడికి మల్లే యేడవాలనిపించింది. తన భార్యతో తన బాధ, అరాటం, కష్టసుఖాలూ-అన్నీ వెళ్ళబోసుకోవాలనిపించింది. తన ప్రవర్తనకు క్షమాపణ కోరుకోవాలనిపించింది. "నాకూ బాగా బతకాలని ఉంది. నీన్ను సుఖపెట్టాలని ఉంది. కాని చేత కాదటలేదు." అని చెప్పకోవాలనిపించింది. తన హృదయం విప్పి ఆమె ముందు వెడితే శాంతి లభిస్తుందనే ఆశ కలిగింది. ఆ ఆశతో కొంత బలం వచ్చింది.

"హిస్సా" పిలిచాడు.

"యేం నాన్నా?"

"నాప్పిగా ఉందా అమ్మా?"

"అగ్గింది నాన్నా"

"ఇంత వెళ్ళి తగుల్తుందనుకోలేదమ్మా, యదో కోపం వచ్చి..."

"పోసిలే నాన్నా"

"కొంచెం లేవగలవా అమ్మా"

"ఎందుకు లేవలేను నాన్నా?"

"అమ్మతో అన్నం వడ్డించమని చెప్తావా అమ్మా?"

"ఎందుకు వెళ్ళను నాన్నా?"

భోజనం దగ్గర కూర్చొని తన భార్యమీద తనకున్న ప్రేమని బహిర్గతం చెయ్యాలని ప్రయత్నించాడు. కానీ ఎలా మొదలుపెట్టాలో అతనికి తెలియదు, అమె యథాప్రకారం ఎక్కువ మాట్లాడకుండా, వొడ్డించుకుపోతూవుంది. “ఇవ్వాలి బీరకాయ కూర బాగుంది” అన్నాడు తలవంచుకుని భోజనం చేస్తూ.

అమె మాట్లాడలేదు. అమె అటూ ఇటూ తిరగటం అతను గమనిస్తూనే వున్నాడు.

“కొత్తరకంగా వండినట్టు వున్నావే?” అన్నాడు.

అమె మాట్లాడలేదు.

“రోజూ ఇలా వండగూడదూ?” అన్నాడు.

అమె మాట్లాడలేదు.

“మాట్లాడవే” అన్నాడు.

“రోజూ వండినట్టే వండినా” అంది.

అతనికి కష్టం వేసింది. అంత ముక్తసరిగా మాట్లాడకపోతే కాంచేం నవ్వుతూ మాట్లాడితే తన పొమ్మేం పోయిందో! కూరలు బాగున్నాయి అన్నాగదా, కొంచెం సంతోషించగూడదూ! దీని దగ్గరవున్న రోగమే ఇది ప్రతి దానికి తనకేమీ సంబంధం లేనట్టు ప్రవర్తిస్తుంది.

“ఇవ్వాలి ఇస్త్రీ చీర కట్టావే!” అన్నాడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ, అమె మాట్లాడలేదు. పైగా మొహం చిట్టించుకున్నట్టు అనుమానం కలిగింది. మొహం చిట్టించుకున్న వాళ్ళని చూస్తే తనకు కంపరం అని అమెకు తెలుసు. తెలిసికూడా అలాగే వుంటుంది చెయ్యాలని చేస్తుందేమో! అప్పటికి సంభాళించుకొని “వంట్లో బాగుందా ఏమిటి?” అని అడిగాడు.

“బాగాలేకేం? బాగానేవుంది” అంది.

“దురీ అట్లా వున్నావేం?...” అతనికి విసుగు పుడుతూ వుంది.

“ఎట్లా వున్నాను.”

అతనికి కోపం వస్తోంది. అమె ఎప్పుడూ ఇంతే. తాను ఎంత మంచిగా ఉందామన్నా పడనిదీర్చు. తాను ఎంత దగ్గరనా రావటానికి ప్రయత్నిస్తూ వుంటే అంతదూరం అవుతూ వుంటుంది. తను ఎంత బాగావుందాం అనుకున్నాడు! మాట్లాడటానికి అవకాశమే ఇవ్వుడు. పైగా

కడివేడు చప్పీళ్ళు అనూంతంగా నెత్తిమీద గుమ్మరిస్తుంది. ఇప్పుడు తను చేసిన తప్పేముంది! ఎందుకట్లా చిట్టించుకుంటుంది! ఎందుకు అట్లా పెడసరంగా మాట్లాడుతుంది.

"మమ్మీగా వున్నట్టుంటేనూ..."

"నాకేం మమ్మీ? దొగావే వున్నాను, నూమూలుగానే వున్నాను" అంది. అతనికి కోపం వచ్చింది. ఈ అడవాళ్ళతో మంచిగా వుండటానికి ప్రయత్నిస్తే లోకువ అవటంకంటే ఏమీ జరగదు అనుకున్నాడు. మొదట అటును ఇచ్చినందుకు ఇప్పుడు అనుభవిస్తున్నాడు చాలు. మొదట్లో స్వాతంత్ర్యం, సమానత్వం అనుకోని నెత్తిపి ఎక్కించుకోకపోతే ఇట్లా తయారయ్యేదా? అందరికీమల్లనే ఉంది. ఎట్లా నడవమంటే అట్లా నడుస్తూవుండేది. ఏం చెయ్యమంటే అది చేస్తూండేది. మాట వివక్షపోతే మత్తెలు విరగదన్నే పని.

"కొంచెం బీరాయకూర వోడ్చేస్తాను" అంది.

"అక్కర్లేదు."

"బాగుందంటేరిగా!"

"బాగుందని పొట్ట చెక్కిలయ్యేట్టు తినాలా? అది మాకు చేత గాదు. మీ నాన్న చేసేపని- నువ్వు చేసేపని" అని కోపంగా అన్నాడు.

అమెకు ఏమీ అర్థం కాలేదు. కాని అనవసరిగా తన తండ్రి మాట ఎత్తితే కష్టం వేసింది. "ఇప్పుడు ఆయన సంగతి ఎందుకులెండి" అంది.

"నా ఇష్టం, నా ఇష్టం వచ్చినప్పుడల్లా ఎత్తుతాను. మవ్వెవరవు అడ్డు పెట్టటానికి?" అన్నాడు మరింత కోపంగా.

అమెకు అతని కోపకారణం తెలియలేదు. తనేం చేసింది? తను కంటపట్టమే తప్పయిపోయింది. తన బతుకే దుర్భరం అయింది. అతనికి కోపం వచ్చినప్పుడు సదుటలేకుండా వెళ్ళటం అమెకు అలవాటు. ఇప్పుడూ అట్లాగే వెళ్ళిపోయింది.

"ఇక్కడ నుంచోలమే నీకు కష్టమయిందా? ఇంత అన్నం నా మొహానవేస్తే అయిపోయిందా? నాకు అన్నం వడ్డు వేను...తినను" అని దిగ్గరగా అరచి వత్సం గిభాటన వెట్టివేసి లేచాడు.

అమె నిర్విణ్ణురాలయి నిలబడింది.

"మేం అట్లా చూస్తోనేం? వేను దయ్యవ్వా భూతాన్నా? రాక్షసినా?" అని అరిచాడు.

అసమర్థుని అంతం

శ్రీ సతారామారావు ఇంట్లో వున్న ప్రతి వస్తువూ తన్ను ఎక్కిరిస్తున్నట్టు, తన్ను చూచి వికటాత్తుపోసం చేస్తున్నట్టు కనిపించింది. పెళ్ళిలో తనూ, తన భార్య తీయించుకున్న ఫోటో గోడకు వేలాడుతూ వుంది. ఆమె కుర్చీలో కూర్చోని వుంది తను ప్రక్కన నుంచోని వున్నాడు. ఆ రోజు అతనికి బాగా జ్ఞాపకం వుంది. ఆమె నుంచోని వుండగా, కూర్చోడానికి చాలా సిగ్గుపడింది. తన భార్యని కూచోబెట్టి, తాను ఎందుకు నుంచున్నాడు? నుంచున్న తను సంతోషంగానే వున్నాడు గాని, కూర్చున్న తన భార్య చాలా విచారంగా వున్నట్టు కనిపించింది. మూడోక్లాసు టీక్కెట్టుతో పురుషుల బండిలో కూర్చోవలసి వచ్చిన వల్లెటూరివానికి మల్లే, తన అధికారి పరసన కూర్చోవలసి వచ్చిన బంగ్లాలోతుకు మల్లే, పర్కప్ లో పెద్దపులి వీపుమీద నుంచున్న మేకకి మల్లే - ఆమె కుర్చీలో కూర్చుని వుంది.

సురొక ఫోటోలో హార్మోనికం నుందు పెట్టుకుని కూర్చోని వుంది. గడ్డిమూటలు నుందు పెట్టుకుని కూర్చున్న మాలవాళ్ళు అతనికి జ్ఞాపకానికి వచ్చారు. ఇవన్నీ ఒకప్పుడే తన్ను ఎలా ఆకర్షించాయో, ఆమె సర్వస్వం అని - తను ఎలా అనుకోగలిగాడో అతనికి అర్థంకాలేదు. అప్పుడు తనే స్త్రీలో వున్నాడు? తన సంసారం, అధిరుచులు ఎలా వుండేవి? తనను గురించి తనకు తెలుసుకోవాలనిపించింది. తాను రాసుకున్న డైరీ తీసి చదువుకోవటం మొదలుపెట్టాడు. అతనికి అశ్రద్ధం వేసింది. ఏదో, ఎక్కడో జరిగిన నజల చదువుతున్నట్లు అనిపించింది. అందులో వున్న వ్యక్తి కథానాయకుడిగా కనిపించాడూని. సాధారణ మూసపుడిగా కనిపించలేదు. తనేనని తోచనే తోచలేదు. చదువుతూ పేజీలు తిరగవేస్తున్నాడు.

జాత్రై 2 :

అతనూ, అతని భార్య సముద్రం ఒడ్డున కూర్చోని సూర్యాస్తమయూన్ని చూశారు.

అప్పుడు తను తన భార్యని అడిగాడు-- "మొదట్లో నీవు నన్ను ఎప్పుడు ప్రేమించావు?"

ఆమె సిగ్గుపడింది.

"చెప్పి ఇందీ, నాతో చెప్పవూ!" అని బిగ్గరికి తీసుకుంటూ అడిగాడు.

ఆమె తల వాల్చింది.

"ఏదీ, ఇటు చూడు....చెప్ప...."

"ఎప్పుడూ ప్రేమిస్తూనే వున్నాను" అని సిగ్గుతో మొహం చేతుల్లో కప్పకుంది.

ఆ ఆవాలు అతనికి తృప్తినివ్వలేదు-- "అలాకాదు. మరీ మొదట్లో ఓం క్రథమంలో..." అని అడిగాడు.

"పోనీయూరూ" అంది చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

"చెప్ప, నాతో చెప్పటానికి సిగ్గులేకు?"

చివరకు ఆమె చెప్పింది. ఒకరోజు ఆమె గురుకులానికి వెళుతూ వున్నకాలు చంకలో పెట్టుకుని చికచికా నడిచి వెళ్తున్న అతన్ని చూచిందట. చూచి చూట్టంతోనే ప్రేమించిందట!

"అప్పుడు నేను ఏ చొక్కా వేసుకున్నాను?"

"చక్క గుండీల సిల్కులాట్టి వేసుకున్నాను."

తను వేసుకున్న చొక్కాకూడా జ్ఞాపకం వున్నందుకు సంతోషం వేసింది-- "అప్పుడు నీ మనస్సులో ఏమవుతున్నావు?"

ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఓరచూపు చూసింది.

"అయినా నా భర్త అయితే బావుండును" అనుకున్నావు కదూ. దొంగ!" అని చక్కరిగింతలు పెట్టాడు.

జాత్ర 3 :

సాక్షుంకాలం అతనూ అతని భార్య పుష్పవనంలో ఒక పూల చెట్టుకింద కూర్చున్నారు.... చల్లనిగాలి వీస్తూవుంది. ఆమె ముంగురులు గాలికి చెడుదుతూ వున్నాయి.

"నన్ను ఏంచూసి ప్రేమించావు ఇందీ?" అని అడిగాడు.

ఆమెకు చెప్పటం చేతకాలేదు. ఆమె అతన్ని నవ్విని పర్యంతం ప్రేమించింది.

"చెప్ప?"

ఆమె మాట్లాడలేదు.

"మాట్లాడవేం?" అన్నాడు.

"ఏముంది మాట్లాడటానికి?"

అతనికి మండింది. "ఏం ఎక్కింది. "ఏముందా? ఏమీలేదూ! నాతో మాట్లాట్టానికి ఏమీలేదూ? లేకపోతే వరే. ఈ మాటే జ్ఞాపకముంచుకో" అని పరపళ్ళు తాక్కి గబగబా వెళ్ళిపోయాడు.

ఆమె అక్కడే చితికిలబడింది.

అతనికి అంతా అయోమయం అయింది. తను ఎందుకు వెళ్ళాడు? ఏం చేసుకొచ్చాడు? ఏమునుకున్నాడు? ఏం చేశాడు? తన భార్యతో మంచిగా ఉందాం అనుకున్నాడు. తన కష్టసుఖాలన్నీ చెప్పకుండాం అనుకున్నాడు. ఈ విశ్వప్రపంచంలో ఒక్కర్నియినా తన వైపుకి తిప్పుకుండాం అనుకున్నాడు. ఆ పని చెయ్యలేకపోగా పోట్లాడి వచ్చాడు. ఎక్కడ జరిగిందీ పొరపాటు? ఎవర్లో ఉంది తప్పు? అలాగే అలోచిస్తూ వడుకున్నాడు....

గోడమీద బల్లి పొరుతూవుంది. లేచి దాని కడుగుగా నిలబడి అడిగాడు!

"నీకు సుఖంగా ఉందా?"

బల్లి ఆగింది.

"నాకు లేదు" అని బల్లికి చెప్పాడు.

బల్లి కదిలింది.

"నీకు కోపం వస్తుందా?"

బల్లి ఆగింది.

"నాకు వస్తుంది" అని బల్లికి చెప్పాడు.

బల్లి కదిలింది.

"బల్లీ!" అన్నాడు.

బల్లి ఆగింది.

"నీకు బారలున్నాయా?"

బల్లి కదిలింది.

"నాకున్నాయ్" అని బల్లితో చెప్పాడు.

బల్లి ఆగింది.

నీకూ నాకూ సంబంధం వుందోయ్ బల్లి. ఒకప్పుడు నేనూ నీకు మల్లే హాయిగా పురుగుల్ని పట్టుకొని కాలక్షేపము చేశా. ఇప్పటి కీ గతి పట్టింది. కాని నీతో నేనున్నా, నాలో నున్నాన్నావు."

బల్లి కదిలింది.

"బల్లీ?"

బల్లి అగలేదు.

"నోడర్!"

బల్లి పరుగెత్తింది.

వెంటనే పీతారామారావుకి భయం వేసింది.

ఆకలి వేస్తోంది. తన భార్య వచ్చి బతిమాలుతుందనే ఆశ వుంది. కాని ఎంతసేపు చూచినా రాజేదు ఆకలిగా వుంది. ఎప్పుడూ పిలవకుండా ఎల్లా వెళ్ళేటట్టు? తనంతలాను తననన వచ్చే! మళ్ళీ వెళ్ళి ఎల్లా అడిగేటట్టు? తనే వెళ్ళి అడిగితే! తన భార్య ఏమనుకుంటుంది? ఎందుకు ఈ విషయం పరిష్కరిసి తెచ్చి పెట్టుకున్నట్టు?

ఇదివరకయితే ఇంత నిర్లక్ష్యంగా ఊరుకునేదా? వచ్చి బతిమాలేది. "మీరు తినకపోతే, నేనూ తినను" అనేది కళ్ళవెంట నీళ్ళు పెట్టుకునేది. అన్నం తినపించేది కూడా. ఇప్పుడు పూర్తిగా మారిపోయింది. ఏం చేస్తూవుందో!

తను తింటుంటే గద!

మంచివీళ్ళకోసం వెళ్ళినట్టు వెళ్ళాడు వంట ఇంట్లోకి. తను నెట్టి వేసిన పళ్ళెం అట్లానే వుంది! గది అంతా అట్లాగే వుంది. తన భార్య గడపలో కూర్చుని వుంది. ఆమె భోజనం చెయ్యలేదు. రోజనం చేయ్యనందుకు ఆమె మీద కోపం వచ్చింది. తన మీద కసి తీర్చుకోవాలనే భోజనం చెయ్యలేదు. నిండు నెలలుగదా? ఆరోగ్యం సంగతి అమాత్రం తెలియక్కర్లా! అప్పున్నే తెలిస్తే అడది ఎల్లా అయ్యేది? మోగాడిగానే పుట్టేది.

గబగటా వెళ్ళి గ్లాసుతో మంచివీళ్ళు ముంచుకొని తాగాడు. గ్లాసు నోలకపి కొట్టి "మంచివీళ్ళవ్వటం కష్టం అయిందా? మంచివీళ్ళక్కూడా నేను లేచి వంటయింట్లోకి వచ్చి, గ్లాసు తీసుకొని, కుండలో నీళ్ళు ముంచుకుని తాగి, మళ్ళీ ఎక్కడగ్లాసు అక్కడపెట్టి వెళ్ళాలన్నమాట!" అన్నాడు.

అమె ఒక నిట్టూర్పు విడిచి లేచి పాత్రలు సర్దుటం మొదలు పెట్టింది. అతనికి కోపం విక్రమించింది.

"అయితే, నేను ఆన్నం తినకపోయి... ఫంక్షన్ కు వెళ్ళాలా?" అన్నాడు.

"....."

"నేను తినకపోవటమే నీకు మంచిది."

"....."

"అసలు నేను సుఖపడాలని నీకు ఉంటేగా!"

"....."

"నేను చస్తే మరేమంచిది. నిర్భయంగా చచ్చిపోతాను. కష్టం వుండదు. పిల్లల్ని పెట్టుకొని, హాయిగా వుండొచ్చు. అదే నా భయంకరం."

ఈ మాటకొద్దా అమె జవాబు చెప్పకపోయేటప్పటికీ, అతని కన్నుల రేణుకు-

"నేను ఆన్నం తినను."

"....."

"తిననంటే తినను."

అమె మెదలకుండా పాత్రలు సర్దుతున్నది. అతని మాటలు అమెకు తగుల్తున్నట్లేదు, అమె వైఖరి చూస్తే అతనికి భయం వేసింది. అమె ఏమనుకుంటుందో తెలియక ఆదాపడ్డాడు.

"అప్పుడే సర్దుతున్నావేం తిని ఒక్కసారే సర్దుకోరాదా?"

"....."

"ఇది ఫోటోగ్రాఫ్ లో ఒక భాగమే. ఏమిటి?"

"....."

"ఇంకేం, నేను వెళ్తాలే. చాలాగా తను."

"....."

"అవున్నే- అన్నం తంటే, నేను నిన్ను కష్టపెడుతున్నట్లు అందరికీ తెలిసేది ఏమిటి?"

అమె వడ్డనసామాగ్రి సర్దుతున్నది. అమె జవాబు చెప్పితే, లోపలపున్న కుక్క అంతా బయటకు వెళ్ళగొక్కడానికి అతనికి ఆసక్తి వుండేది అతని కం తీరేది. అలా జంక్ ఫోటోగ్రాఫ్ లోకి, కం తీర్చుకోవడానికి చీల్లెక, నిప్పురత్నాలు వదజల్లుతూ లోలోపలే గుండ్రంగా తిరుగుతూ కాళ్ళుటం మొదలుపెట్టింది కోపం.

కాసి ఆమెను ఏం చెయ్యాలో, ఎలా కదిలించాలో దాని దొరకలేదు. ఆమెను అన్ని పాత్రల్లా సర్దుచున్నాడు. అలాగే చూస్తూ మంచున్నాడు. అన్నీ సర్దింతున్నాడత "నేను అన్నం తింటాను" అన్నాడు.

ఆమె చూట్టాడలేదు.

"నీకే చెప్పేది?" అన్నాడు.

ఆమె మెదలకుండా మంచుంది.

"ఒడ్డించవా?" అని అడిగాడు. "అప్పున్నే నువ్వు నాకు ఎందుకు పొడ్డిస్తావు?" అన్నాడు.

ఆ క్షణం అతని కోపం పటాపంచలైంది. తనమీది తనకే జాలి కలిగింది. తమ అడుగుతున్నాడు. ఆమె చూట్టాట్టలే.

తనకు కోపం రావలంలేదు. అభిమానం వచ్చిపోయింది. చూట్టాడ నప్పుడు వెళ్ళిపోగూడదు? పోనీ ఒకప్పుట అన్నం తినకపోతేవేం! బజారు వెళ్ళి కాఫీతాగవచ్చు. అకలి నీర్లుకోబానికి భార్య చేతి అన్నం ఒకటే మార్గం కాదు కదా? అతని మనస్సు ఒక ప్రక్క ఇట్లా ఆలోచిస్తూనే వుంది. అతనికి మాత్రం అక్కడ నుంచి కదలబుద్ధి అవలంలేదు.

"అకలి అప్పుడూ వుంది. నన్ను చూస్తే నీకు జాలివెయ్యటంలేదా?" అన్నాడు. అప్రయత్నంగా కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినై.

ఆమె మాత్రం చూట్టాడలేదు. అతని కోపం, కరుణ, ప్రేమ, శోకం అన్నీ ఆమెకు ఒకే రకంగా కనిపిస్తున్నాయి. రూపం మార్చేనాని దీటన్నిటికీ పునాది ఒకటేనని ఆమె గ్రహించి వుంటుంది. అందుకని అతని ఉద్రేకాలకు విలువ ఇవ్వకపోవటం, ఆమెకు అలవాటు అయినట్టే ఉంది. లేకపోతే అతనితో ఆమె కాసరం చెయ్య గలిగేదే కాదు.

"వడ్డించవ్!" అన్నాడు సీతారామారావు. కంఠం వోణేకింది.

ఆమె మళ్ళీ వడ్డించడం మొదలు పెట్టింది.

"కాళ్ళకి నీళ్ళిస్తావా? నన్నే ముంచుకో మంటావా?" అని అడిగాడు.

ఆమె చెంబుకోసం వత్తావుంది.

"నేనే ముంచుకుంటాలే నీకెందుకాశ్రమ!" అని ఆమెకంటే ముందు వెళ్ళి చెంబు తీసుకొని, గంగాళంకో నీళ్ళు ముంచుకొని, కాళ్ళు కడుక్కొనివచ్చి కూర్చున్నాడు.

ఆమె అన్నం పొడ్డించింది. అతను ఇటుతోసి, అటుతోసి నాలుగు ముద్దలు తిని లేచాడు. అతనికి మళ్ళీ కోపం వస్తూవుంది. ఆమెకు

"కో పీరువంటి మీ ముక్కు."

అతనికి ఆ జవాబు వచ్చింది.

"అంత బాగుంటుందా?" అని అడిగాడు.

"మరే!" కనురెప్పలు ఆర్పింది.

ముంగుడులు పవళించింది.

అతడు అపొయంగా దగ్గరకు తీసుకొని, ముద్దు పెట్టుకున్నాడు
"ఇందీ, వా ఇందీ" అంటూ.

కాశై 4 :

ఒక కింగీలో కృష్ణానదిలో ప్రయాణించేసి, ఒక లంక జేరొగ్గ అక్కడ
పుష్పంతసేపూ అతనికి ప్రపంచంలో ఎవరికీ అందని ఉన్నత స్థాయిలో
తాము పున్నట్టు అనిపించింది.

"మనం అదృష్టవంతులం"

"వేనూ" మొదటి ఆక్షరం పోటీపలికింది.

"నేను మూత్రం కాదూ? మనలాగే నిష్కల్మషంగా, పవిత్రంగా
నిర్మలంగా, అనితంగా ప్రేమించుకునే వాళ్ళ ప్రపంచంలో లేడు" అన్నాడు.

"నిజమేనండీ" అని విట్టూర్పు పడిచింది.

"అండీ అవకు, నేనే నీవు నీవే నేను."

"ఏమనమంటారు మరి?"

"వేరున పిలుపు"

"అబ్బా! మీ వేరు పెద్దదండీ?"

"రామూ అని పిలువూ"

అమె పిన్ని పడింది.

"నేను 'ఇందీ' అని పిలువటంలా?"

"....."

"అయితే నేను ఇందీరా దేవిగారూ అని పిలుస్తాను"

"బొడ్డు-బొడ్డు" అని అతనినాళింది. "చూశారుగదూ?" అని
అలిగింది.

"మరి నేను వేరున పిలిస్తే"

అమె పిలిచింది. అతని పూరణం అసందంతో నిండిపోయింది.

"మళ్ళీ" అన్నాడు.

అమె పిలిచింది- "రామూ!"

"ఇంకొంచెం దిగిరగా!"

అమె పిలిచింది, తన కంఠచ్ఛవికి తానె సిగ్గుపడి అతని వోల్ఫ్ తం దాచుకుంది, అతడు అమె తల నిమిరుస్తూ పరవశత్వం పొందాడు, ఇంత ఆనందం ప్రపంచంలో ఎవ్వరు అనుభవిస్తున్నారు?

అనందో బ్రహ్మ.

జాల్ ర :

అతడు చెప్పాడు:

"మన జీవితం ఎల్లప్పుడూ ఇలాగే జరగాలి"

అమెకు భయం వేసింది.

"మన శరీరాలు వేరయినా, ఆత్మలు ఒక్కటే అన్నాడు."

అమె తలవ్రాసింది అమెకు గురుకులంలో అందరి ఆత్మలూ ఒకటేనని చెప్పారు.

"కాబట్టి మనమధ్య రహస్యాలుండకూడదు" అన్నాడు.

అమెకు భయం వేసింది. ఈ మాట ఎందుకు అంటున్నాడో తెలియక.

అతడు గ్రహించి "ఇప్పుడున్నాయని కాదు, ఎప్పుడూ ఉండకూడదు, ఆరిగే విషయం కాకుండా, మనస్సులో కరిగే భావాలను కూడా ఒకరి కొకరిం చెప్పకుండా— ఎటువంటి భావం అయినాపరే, మనకే ఒకరి మధ్య ఒకరికీ భయం ఎందుకు? అన్ని విషయాలూ నీండు పృథ్వీయాలతో వర్ణించుకుందాం, అప్పుడు మన నిర్మలప్రేమ సర్విశ్చయంగా సాగిపోతుంది" అన్నాడు.

అమె అంగీకరించింది.

☆

☆

☆

ఇక చిరవశేకపోయాడు, వృద్ధయంలో భాకులు కదిలినయే, ఎవరే వ్యక్తి? తనేనా! అప్పుటి అమెనా తన భార్య? ఆ జీవితం తాము గడిపినదేనా! అప్రేమ, ఆ భావాలు తాము వెలిబుచ్చినవేనా! ఆ ఆదర్శాలు ఆ అశయాలు తనవేనా?

తను ఎంత మారిపోయాడు! అనుక్షణం మారుతూ పుండటం వల్ల తనలో వచ్చిన తీవ్రమైన మూర్ఖు తనకు తెలియదు; కాని వెనక్కి తిరిగి చూసుకుంటే, అప్పుటి తనతో ఈనాటి తనను పోల్చి చూసుకుంటే, గుండె గుభేలుపంది. ఒకప్పుడు తనలో అన్ని ఉన్నత భావాలు పుండేవా?

తను లోబడ్డాడు. అమె జయించింది. తను లోబడినట్లు కనపడకుండా పదువు కాపాడుకోవటానికి ఏం చేయాలా అని ఆలోచించాడు. తాను అన్నం తిన్నది తనకోసం కానట్లు అమెకోసం అయినట్లు -

“ఇంతే, నీ పంతులు వెళ్లిందిగా! నీ యిష్టం వాచ్చినట్టే చేశాగా కళ్ళు చమ్మగా పున్నాయా?” అంటూ చెయ్యి కడుక్కుని విసురుగా వెళ్ళిపోయాడు.

అమె పెదవి కదల్చలేదు, యేమి ఆలోచిస్తూ వుందో! అసలు ఆలోచిస్తూ వుందో లేదో తెలియటంలేదు. యంత్రం లాగు పాత్రలు సర్దుతూ వుంది.

4

“వీమిట్రా మళ్ళు చేసింది?” అని తనను తాను ప్రశ్నించుకున్నాడు సీతారామారావు. తను చేసినవని అతనికి బాగుండలేదు. యేదన్నా పని చేసేటప్పుడు తను చేసేవని మంచిది కాదని తనకు తెలుస్తూనే వుంటుంది. కాని మానుకోలేడు. ఒక పక్కన మంచిది కాదని అనుకుంటూనే వుంటాడు. ఒక పక్కన చేస్తూనే వుంటాడు. తను చేస్తూ వుంది మంచిది అనుకోలేడు. తాను మంచిది అనుకుంది చెయ్యలేడు. ఎందుకని? గోమిటే విచిత్రం? దీనికి కారణం ఏమిటి? పదార్థానికి ఆత్మకి చిన్న సంఘర్షణా? తానెవ్వరూ? పదార్థమూ? అత్తా? భిన్న మార్గాల్లో ఆలోచించే రెండువా? చూడగా, ఆత్మకంటే పదార్థమే బలం కలదిగా కనిపిస్తూవుంది. ఆత్మ ఎప్పుడూ మూలమన్న ముసలమ్మలకు మల్లే గొణుగుతూ వుంటుంది. కాని దాని గొణుగుడు వినేదెవరు? పదార్థం తనవని తాను చేసుకుపోతూ వుంది.

అతను ఆలోచిస్తున్నాడు. ఒక పద్ధతిని చిత్రకటం చేతగానివాళ్ళ ఆలోచనకూడా పద్ధతి వుంటుంది. పద్ధతికి కట్టుబడిన ఆలోచనలు వుండవు. ఎందుకంటే ఆలోచనలు పెట్టడానికి, పెరగటానికి ఆ పద్ధతే కారణం. ఇష్టం వాచ్చినట్లు ఆలోచించవచ్చు అనుకుంటారు కొందరు, విరిత అజ్ఞానులు! తమ ఇష్టం తమ చేతుల్లో వుందా? తమ యిష్టానికి మోత్రం ఒక పద్ధతిలేదా?

అతని ఆలోచనలు ఒక బాంట్లోంచి ఒకటి, ఒక బాంట్లోంచి ఒకటి పుట్టుకోస్తున్నై. మేడ మెట్లు ఎక్కినట్లు ఒక మెట్టుమీద నుంచి

ఇంకొక మెట్టుమీదకు ఎక్కుతున్నాడు: ఎందుకు ఎక్కుతూ పురదీ అతనికి అర్థంకాదు. గమ్యస్థానంలేదు. ఎక్కేకొద్దీ ఇంకా మెట్లు కనిపిస్తూనే వున్నాయి. అసెఫోయి, ఎక్కలేక పూదుకోవలసిందేగాని, యెక్కిన వాళ్ళకి ఎక్కినన్ని మెట్లు, కొంతమందికి మెట్లు ఎక్కడమే అడ్డదకరంగా వుంటుంది. వాళ్ళకు గమ్యస్థానం గొడవేలేదు. ఎందుకు ఎక్కుతున్నామో అనే ప్రశ్నేలేదు. సీతారామూకాపు విషయం వేరు. అతనికి ఆయాసంగా ఉంటుంది. కాని అలసట దీర్చుకోటానికి అగలేదు. పైగా ఆయాసం ఎక్కువైవకొద్దీ, ఎక్కువ వేగంగా పరుగెత్త బుద్ధి అవుతుంది.

"ఏమిటా సువ్వు చేసింది?" అద్దంలో తన బొమ్మని ప్రశ్నించాడు సీతారామూకాపు. "ఎందుకురా సువ్వు అట్లా చేసింది?" అని కిటికీలోంచి బయటకు చూస్తూ తన్ను తాను ప్రశ్నించుకున్నాడు. "ఎంత నీచుడవురా సువ్వు?" అని తన్ను చూచుకొని తానే అశ్చర్యపడ్డాడు. "సువ్వు చేసిన పనికి నీ రోగం కుదురుస్తా ఉండు". అని రొమ్ముమీద దిబ్బదబా గుడ్డుకోవటము మొదలుపెట్టాడు - మొదట వంటచేత్తో తర్వాత రెండు చేతుల్తో గుడ్డు, గుడ్డుమీద గుడ్డు, గుడ్డుమీద గుడ్డు. అతనికి ఆకస్మాత్తునా ఇంట్లో అలికిడి అవటంలేదని తెలిసింది. వెంటనే తన బాధ సహించలేక భార్య ఆత్మహత్య చేసుకుందేమో అని భయం కలిగింది. బావి దగ్గరకు వెళ్ళి చూద్దాం అనుకున్నాడు. కాని, అమె ఏదన్నా పని చూసుకుంటూ అప్పుడే పుంలే! తను శాధరాసట్టం చూసి ఏమనుకుంటుంది? తను ఎంత రోకువ అవుతాడు? తన బలహీనత ఆమెకు తెలిస్తే బతకనిస్తుందీ? ఒక్క క్షణం తను కాపురం చెయ్యగలుగుతాడా? తన జీవితానికి గూడు కట్టుకున్న కాకి మల్లే శాంతి పుండదు. ఇలా ఆలోచిస్తూనే లేచి "అందుకు కాదు" అన్నట్లు ఈలవేసుకుంటూ బావి దగ్గరకు వెళ్ళాడు. కానీ బావిలోకి చూట్టానికి భయందేసింది. పక్కనున్న సీతాఫలం చెట్టుని పరీక్షిస్తూ నుంచున్నాడు. అది తన తండ్రి వేసింది. ఆ చెట్టు సర్వకాల సర్వావస్థల్లోనూ కాస్తుంది. ఆ చెట్టున వున్న కామలు ఒక విధంగా లేవు. కొన్ని చిన్నవీ, కొన్ని పెద్దవీ, రకరకాలుగా ఉన్నాయి. మానవ సంతానానికి మల్లే చెట్టుకిపడ్డ పింఛె అంతా పలవడు. కొన్ని రంలిపోతే, కొన్ని ఉడతలు కొట్టేస్తాయి. చెట్లక్కడా గర్భస్రావాలు ఉంటాయేమో!

లేనిపోని నవ్వు తెచ్చుకున్నాడు. కాని, అచ్చటికి బావిలోకి చూట్టానికి ధైర్యం వాల్లేదు. అతనికి అడవిశృమద అసహ్యం వేసింది. ఎట్లాగూ చావడంలేదాళ్ళు బావిలోపడి, కిరసనాయిలు పోసుకుని చావకపోతే, పరిగ్గా

తన పృథ్వీం అంత పవిత్రంగా వుండేదా? తాను అంత మారాడా? అదే పాతాళానికి పోతున్నాడా?

గజగజా వీళ్ళి అద్దంలో తన మొహం చూచుకున్నాడు. అతని గుండెలు పగిలినాయి. నన్ను ఏ భయంకరమైన మూలగు అతని కంఠంలో నుంచి బయటపడింది.

నిజంగా తను మారాడు- భావాలతో పాలు ఆకారం కూడా మారింది. కళ్ళు గుంటలు పడినయ్యాయి. నల్లని గుడ్డుని తెల్లపొర కప్పాలూ వుండి. నుదురుమీద అరలు ఏర్పడినయ్యాయి. పెదములపక్క గీతలు కనిపిస్తున్నాయి. కింది పెదవి బరువు ఎక్కువయ్యి, పట్టుతట్టి, నదులు నదులుగా వుంది. దవడ కిందభాగం ముందుకు పొడుచుకునే వచ్చింది. అతనికి అకస్మాత్తుగా నెమరువేసే శక్తి త్వావకం వచ్చింది. వేదనతో ఉడకి పోయాడు. తన వెళ్ళినాటి ఫోటో చూశాడు. అద్దంలో అప్పటి తన ముఖం చూశాడు. "ఇందులో ఎవర్ని నేను? ఏవర్ని? ఆ సౌమ్యమూర్తిని? ఈ పాతాళాన్ని ఏవర్ని? ఏవర్ని?"

ఈ ప్రశ్నకు జవాబులేదు. సౌమ్యమూర్తి విచారంగా చూసింది, పీశాచం భయపెట్టింది. అతనికి తన శరీరం పెరుగుతున్నట్టు అనిపించింది ఇట్లు యిరుక్కైంది. కత్తులదోనయింది. తన శరీరం పట్టబందేదు. బయటకు వెళ్ళాడు. ఎక్కడకు పోతే ఏం? వెళ్ళకపోతే ఏం? అసలు ఎక్కడికో ఒక చోటికి నెల్లాలవి ఎక్కడుంది? వెళ్ళాలమే కానాలి. ఎక్కడికి అనేది అనవసరం అయిన ప్రశ్న. అలాడు వెళుతున్నాడు. నడుస్తున్న అతనికి అకస్మాత్తుగా తన దుష్టితికి తన స్నేహితులే కారణం అనిపించింది. వాళ్ళంతా తనలాంటివాళ్ళే. జీవిత ప్రవాహంలో కలవరేక, వెనకపడి ఎవరికి వాళ్ళే ఒక చిన్న ప్రపంచంగా, ద్వీపకల్పంగా తయారయి తను పాపాలను తామే ముయ్యలేక బాధపడుతున్న వాళ్ళే!

అతను ఒక్కొక్కళ్ళను గురించి ఆలోచించాడు. ఒకరిపై పడి నడుస్తూనే వున్నాడు. అలోచిస్తూనే వున్నాడు. అతనికి మట్టుకి నడుస్తూన్నట్టు లేదు. అలోచిస్తున్నట్టులేదు.

అతని స్నేహితుల్లో ముఖ్యుడయిన మార్యాంపు ఒకప్పడు కథలూ, వ్యాసాలూ రాస్తూండేవాడు. కొన్ని థరిగి మళ్ళీ అతని దిగురతే వచ్చేవి. యావి గుండ్రంగా వుండటమే దీనికి కారణం అనుకునేవాడు. వాదించేవాడు, నిరూపించేవాడు.

ప్రస్తుతం రాములం మానుకున్నాడు. మన దేశంలో పేరున్న రచయితలు ఇతర దేశ రచయితలనుంచి ఏమేమి కాపీకొట్టి పేరు గడించారో పరిశోధనలు చేస్తున్నాడు. ఏ పుస్తకం బాగుంటున్నా అతను సహించలేడు. పెంటనే ఏ ఇంగ్లీషు పుస్తకం కాపీయో చెప్పిస్తాడు. అలా పుస్తకం పేరు చెప్పటానికి యేదయినా యిబ్బంది కలిగితే "నేను ఎక్స్‌ట్రా చదివినట్లుండి యిది తప్పకుండా కాపీ యే! లేకపోతే మనవాళ్ళు యింత బాగా రాయకేం!" అంటాడు "పోనీ మళ్ళీ బాగా రాసి చూపరాదా!" అంటే "రచనచేస్తే ఉత్తమ రచనే చెయ్యాలి" అంటాడు.

"అలాగే చెయ్యి"

"అది నా పనికాదు. ఈ కుర్చీ బాగా భేకుంటే ఇంతకంటే మంచిది చేసి చూపమనటం కేవలం వెళ్లి. ఆది నా వృత్తికాదు" అని జవాబు చెప్తుతాడు.

ప్రస్తుతం మన సాంస్కృతికం "ఎనాటికి తీపికట్టు వాగంబొట్లా" గా వుండటానికి కారణాలు పోగుచేస్తున్నాడు. ఈ విషయంమీద తాను విసుక్కోకుండా శ్రోతలను విసిగిస్తూ రోజులు తరబడి మాట్లాడుతాడు.

"మన రచనల్లో తెలుగు నుడికారం, తెలుగు జీవితం, తెలుగుతనం, తెలుగు చాతీయత వుట్టిపడుతుండాలి, అప్పుడే మనం ఉత్తమ రచనలు చెయ్యగలుగుతాం..." అంటాడు.

"అంటే ఏమి చెయ్యాలి?"

అతను యేమోత్రం తేడుముకోకుండా జవాబు చెప్తుతాడు! "మనకు కృష్ణమ్మ తల్లి వుండగా యమునా వదిని గురించి వ్రాయటం యెందుకు? మనకు వేమన వుండగా భక్త తుకారాం గురించి వ్రాయటం యెందుకు? మనకు తెలుగు మోక్షులు అనేకమంది వుండగా, శివాజీని గురించి వ్రాయటం ఎందుకు?" అని కరతాళ భ్రమలతోనం ఎదురు చూస్తాడు.

ఇలా గంటల తరబడి మాట్లాడి, చివరకి "ఏమీ భాభంటేదు. విదేశ ప్రభుత్వం పోలేకాని మనం ఉత్తమ రచనలు చెయ్యలేం" అని తేలుస్తాడు. అతనిలోపున్న ముగుణం ఏమిటంటే చనిపోయిన రచయితను పొగుడుతాడు. రచయిత కొప్పుటనం మరణించడంమీద ఆధారపడి వుంటుంది.

రెండో అతను శాశివాహనుడు. మాటల్లో విచిత్రతూ ధడ్లీమీనికి కారప్పోడి ఇతనికి యిష్టం. "నేను సుఖపడను, యిలదులను సుఖపడనిద్యను" అంటాడు. యీ విషయాన్ని గురించి అతనికే కేయం రాశాడు...

"అనురాగం అంబరమైతే
 ఆనందం అర్థవమైతే
 మేం తోకచుక్కగా వస్తాం
 బడలానలమై మండిస్తాం,
 ప్రపంచం మొక నందనవనమై
 జీవితమొక గులాబి ఐతే
 మేం ముళ్ళతొడుగుగా ఉంటాం
 సుస్వప్నం భంగపరుస్తాం
 జీవితమను కేళీగృహములా
 సుఖమే ఒక విరిపాస్పయితే
 మేం కాల సర్పమై వస్తాం
 విషాద విషజ్వాలలు తెస్తాం
 మీ నిద్రా సుఖ సమయంలో
 స్వాప్నిక ప్రశాంతి నిలయంలో
 మేం పీడకలలుగా వస్తాం
 రౌరదృశ్యము చూపిస్తాం
 మీ స్వప్నలోక యాత్రల్లో
 మీ హేమాసవపాత్రల్లో
 కన్నీటి ధార నింపేస్తాం
 మీ బాటను జారుడు చేస్తాం
 పొనకప్పు పుడకగా పొన్పిం.
 టీ కప్పులో ఈగై చస్తాం*
 మీ శాంతిని భగ్నం చేస్తాం
 మీ శాంతిని భగ్నం చేస్తాం"

"ఏమిటి వేషం?" అని అడిగితే జవాబు గేయంలోనే చెప్పేవాడు...

"కాషాయం విషాన్నం
 నీ కోసం కా దీవేశం"

* మిత్రుడు లైరాగికి క్షమాపణతో.

“ఎందుకిల్లా పూరికనే తిరుగుతావు” అని అడిగితే జవాబు ఇలా చెబుతాడు....

“తిరుగుడా మూర్ఖుడా
తిరుగుళ్ళో అరుగుడుందే
అదేగా తోకానికి విరుగుడు!”

ఇతనికి పిల్లలంటే అసహ్యం. కళ్ళబడితేనే ఉలిక్కిబడతాడు. వాళ్ళలో తన ప్రతిబింబం నగ్నంగా కనిపిస్తుందో ఏమో? వాళ్ళకూ తనకు మల్లేనే విచిత్రత అంటే ఇష్టం. తాను యెంతో ఆలోచించి గేయరూపంలో పెట్టుకలిగింది వాళ్ళు ఏ ఆలోచనా లేకుండా మూట్లాడగలరు, “ఎందుకు పసిపిల్లలంటే నీకింత కంటకం?” అని అడిగితే అతను చెప్పతాడు-

“పళ్ళులేని పసిపిల్లలు
కళ్ళులేని కబోదిపళ్ళులు
జగన్మాత విదిలించిన మసీదోగులు...
ఒంటెలికిపోస్తే తంటా లేదంటావా?”

ఈ విచిత్ర వ్యక్తిలో మరి విచిత్రం ఏమిటంటే, యిన్ని చెప్పే ఇతను, జీవితాన్ని ఎంతో నిర్లక్ష్యం చేసే ఇతను అకలికి దాసుడు. అకలిముందు స్నేహితులు అగరు, కవిత్యం అగదు. తన అనార్కిష్ట సద్దాంతం అగదు. ఇడ్లీ మీదకు కారప్పాడో భోజనంలోకి కొబ్బరి పచ్చడో లేకపోతే ఇంత మొహం చేసుకొని కొట్లాడతాడు. ఇక తన జీవితంలో ఈ కారప్పాడి, పచ్చడి తినే భాగ్యం ఇప్పట్లో రాదు అన్నట్లు ప్రవర్తిస్తాడు. తన జీవితంలో సుఖపడే పెద్ద అవకాశం ఆ కాఫీ హోటలు వర్వడూ, ఇంట్లో తన తల్లి పొట్టన పెట్టుకున్నట్లు దాఖపడతాడు.

బాలకృష్ణుడు తండ్రి కొడుకు. ప్రతి చిన్న విషయానికి “మూ నాన్న పున్నాడు చూశారూ....” అంటూ పుంటాడు. వాళ్ళ నాన్న చెప్పని విషయంలేదు ఈ ప్రపంచంలో జరిగేవన్నీ ఇంట్లో కదలకుండా కూర్చుని ముందే చెప్పేస్తూ పుంటాడు. అవన్నీ అతను చెప్పినవి చెప్పినట్లు అక్షరాలా జరుగుతూ పుంటాయి. ఈ సంవత్సరం రోహిణి కార్తెలో ఎండలు ఉండవని ఆయన గత సంవత్సరం రోహిణితే చెప్పాడు. ఇక ముందు పుట్టబోయే పిల్లలకు ముక్కులుండవని ఆయన పది సంవత్సరాల కిందే చెప్పి అట్టిపెట్టాడు. యుద్ధానంతరం కలరా ఎక్కువగా పుంటుందని ఆయన

యుద్ధం రాకముందే చెప్పాడు. "చూడండి! అక్షవాతా బరుగుతున్నాయి" అంటాడు బాలకృష్ణుడు. "మూ నాన్న పున్నాడు చూశారూ, అయిన దివ్యదృష్టి అమోఘం!" అంటాడు.

అతడు తండ్రికి బానిస. తన తండ్రి గొప్పతనానికి దృష్టాంతరాలను పోగుచేస్తూ, ఇతరులకు నిరూపించి చెప్పుతూ జీవితం గడుపుతున్నాడు. "మూ నాన్న పున్నాడు చూశారూ..." అంటాడే గాని తను ఏమన్నది ఎప్పుడూ చెప్పడు. తను ఏమీ అనడు తను ఒకవంతు విమున్నా అన్నా అది ఎప్పుడో వాళ్ళ నాన్న మూట్లాడిన విషయమే అయి ఉంటుంది. వాళ్ళ నాన్న దగ్గరకు అనేకమంది వస్తుంటారు. సలహాలు తీసుకుంటూ వుంటారు. అ సలహాలు అవరణలో పెట్టి గొప్పవాళ్ళవుతారు. ఈ విధంగా గొప్ప వాళ్ళయిన వాళ్ళు అన్ని శాఖల్లోనూ వున్నారు. కాని ఒక్కరూ కృతజ్ఞత చూపరు. మైగా ఎప్పుడయినా తన తండ్రి కలపటం తట్టిస్తే ఎరగనట్లు నటిస్తాడు.

"ఏమిటి కారణం?"

"మూ నాన్న ముందు తను తక్కువతనాన్ని కప్పిపుచ్చుకోవాలి అది వాక ఎత్తు"

"పోనీ! ఎల్లకాలం ఇతర్లను గొప్పవాళ్ళను చేస్తూ కూర్చోకపోతే తనే గొప్పవాడవనూడదూ?"

"అదే మూ నాన్న గొప్పతనం. తన సరిగతి ఎప్పుడూ ఆలోచించడు."

అతని మూటలు దింటూ వుంటే, సీతారామారావుకి ఒక్కొక్కప్పుడు కోపం వస్తుండేది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఈర్ష్య కలుగుతూ వుండేది. ఇతరుల తండ్రిలు శుంఠలు అయినట్లూ, తనకూ తండ్రి అంటే భక్తే కాని బయటకు చెప్పకోవాలికి బాలకృష్ణునికి వున్న ధైర్యం తనకు లేదు. తనకు లేని ధైర్యం అతనికి వున్నందుకు ఈర్ష్య.

"ఒకరోజు బాలకృష్ణుడు మూటాడుతుంటే ఆగలేక "మీ నాన్న గొప్పవాడా, మూ నాన్న గొప్పవాడా?" అని అడిగాడు.

ఆ ప్రశ్నకు బాలకృష్ణుడు నిడుత్తుకుడయ్యాడు. తెరిచిన నోరు ముయ్య కుండా చూస్తూ కూర్చున్నాడు. ఏమీ మూట్లాడలేదు. కాని బయటకు వెళ్ళి "ఆదేమిటోయ్, సీతారామారావు తండ్రిని పొగుడుకుంటాడు" అని ఎరిగిన వాళ్ళందరికీ చెప్పాడు. ఒక్క వెప్పటమే కాదు! అలా తండ్రిని పొగుడుకోవటం వసు అక్షణమనీ, పంస్కారం వున్న వాళ్ళెవరూ ఆ పని చేయ్యరనీ నిరూపించి, అందర్నీ ఏకగ్రీవంగా ఒప్పించాడు.

ఇదరావు మరొక రకం. తన్ను గురించి ఎవరైనా గొప్పగా చెప్పుకుంటుంటే ఏకరువు పెడతాడు. వాళ్ళ అధిప్రాయాలను విలువ రావటానికి ముందు తన్ను పొగుడుతున్న వాళ్ళు ఎంత గొప్పవాళ్ళో నిరూపించి, తరువాత తనని గురించి వాళ్ళిచ్చిన అమూల్యాధిప్రాయాలను బయట పెడతాడు.

ఒకతనికి ప్రపంచంలో ఎవరన్నా పడదు. తనంటే మాత్రం అతడు పడిపోయాడు.

ఒక గొప్పవాడు తను రెండురోజులు కనబడకపోతే ఉద్యోగానికి వెళ్ళుపెట్టి తన్ను వెతుక్కుంటూ వస్తాడు.

మరొకడు అతిగోప్యంగా ఉండవలసిన కుటుంబ వ్యవహారాలు కూడా తనతో చెప్తిస్తాడు. తన దగ్గరకు వచ్చి "ఏమోయ్ నా భార్య సంగతి నాకు అనుమానంగా వుంది ఏం చెప్పుకుంటావు?" అని అడుగుతాడు.

ఇక ఆడవాళ్ళని గురించి అతను కోసే కోరికలు, వేసే అపవాదులు అబ్బోదకరంగా వుంటాయి. చెవులు కోసుకుని వినబుద్ధి అవుతుంది. ఊళ్లో ఆడవాళ్ళంతా తన్ను చూచి అగలేకపోతున్నట్లు మాట్లాడుతాడు.

"అరేమిటోయ్, బబాచ్చ నడవనివ్వరే?" అని అడుగుతాడు.

"వచ్చు వద్దన్నకొద్దీ కట్టు నిరాటువేసి పోతారేమిటోయ్?" అంటాడు.

చేతి ఉంగరం చూపిస్తూ "మనం కొనకేం? నిన్న బబాచ్చుంచి ఇంటికి వెళ్ళేటప్పటికి ఒకామె ప్రత్యక్షం... ఒద్దన్నకొద్దీ వేలికి తగిలించి పోయింది. అబ్బా, రాత్రంతా విద్రలేదోయ్..." అని అవతీస్తాడు.

విచారిగా మొహంపెట్టి, "ఆడవాళ్ళని తగిలించుకోవడం తేలికే. వదిలించుకోవడం బ్రహ్మప్రళయం" అంటాడు.

అతడు మాట్లాడేవన్నీ అబద్ధాలేనని మిగిలినవాళ్ళందరికీ తెలుసు. కానీ, ఆ కథలే అతనితో మళ్ళీమళ్ళీ చెప్పించుకొని అనంత పడుతుండే వాళ్ళు. అపవాదుకున్న ఆకర్షణ ఈ ప్రపంచంలో ఆడదానికి లేదు, అపవాదు ఇచ్చే ఆలోచన మరొకటి ఇవ్వలేదు.

వీళ్ళంతా జ్ఞాపకం వచ్చేటప్పటికీ సీతారామారావుకి కంపం పుట్టింది. ఒకప్పుడు తన స్నేహితులు కూడా తనకు మళ్ళీ జీవిత క్షేమాలను లెక్కచెయ్యక సంఘానికి ఎదురు తిరిగినవాళ్ళేనని, ఎవర్నీ లెక్క చెయ్యని స్వాతంత్ర్య ప్రియులేనని సంతోషించాడు. ఇప్పుడాట్టి మూలం పోగులుగా కనిపిస్తున్నారు వీళ్ళు. ప్రపంచం నిర్లక్ష్యం చేస్తుంటే, మూలంతో

రామయ్యతాత మనుషుడి చేతిలో కత్తి వుంది. కత్తిపేటతో దోప
కాయలూ, కత్తితో పోట్టలూ కోస్తారు. ఆ కత్తి తనకు కావాలి. చెయ్యి
బాపాడు. ఎంత జాపినా అండటంలేదు.

"తాతో! రామయ్యతాతో!"

ఏమిటి రామయ్యతాత అంటున్నాడు? అదేమిటి? మనుషుడి చేతిలో
కత్తి అతని చేతిలోకి ఎట్లు వచ్చింది. పొరుస్తాడా ఏమిటి?

"ఒరి పిచ్చిపెథనా?" అన్నాడు. గిరుక్కున తిరిగి బయటకు పరుగెత్తాడు
సీతారామారావు.

రామయ్యతాత ఒక నిట్టూర్పు విడిచి దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు.
మనుషుడు "కల్లెంలేప గుల్లం" అన్నాడు.

3

సీతారామారావు బజార్న పడ్డాడు. అతనికి బజార్నపడ్డట్లు తెలుసు.
తనకు గిమ్మస్తానం లేనట్లు తెలుసు. బజారు వెళ్ళటం అనవసరం అని తెలుసు.
కాని తన ప్రమేయం లేనట్లుగా కాళ్ళు మోసుకుపోతున్నాయి. "అలోచిస్తున్నది
తలలోవున్న మెదడు, పడుస్తున్నవి కాళ్ళు. మెదడు చెప్పినట్లు చెయ్యాలని
ఎక్కడుంది?" అని అడుగున్నాడు. అతని అపయవాళకు సంపూర్ణ
స్వాతంత్ర్యం ఉచ్చింది. దేవి ఇష్టం దానిదే. ఒక దాని మీద ఒకదానికి
పెత్తనంలేదు. మెదడు చారిన మెదడు ఆలోచిస్తోంది. చేతులు దారిన
చేతులు ఊగుతున్నాయి. కళ్ళదారిన కళ్ళు చూస్తున్నాయి. తన ప్రమేయం
లేకుండా, అజ్ఞానకోసం తన్ను బాధపెట్టకుండా, ప్రతిచిన్న విషయానికి
తన్ను ఆలోచించేటట్లు చెయ్యకుండా వేటి పని అవి చేసుకుపోతుంటే
అతనికి హాయిగా వుంది. పెకీ నూత్రం ఇది వరక్కంటే... గలగిల
నడవటంకంటే - ఎక్కువ మూర్ఛమీ కనబట్టలేదు.

"ఎక్కడికి?" అని అడిగాడొక పరిచయస్తుడు.

"కాళ్ళనడుగు, నాకు తెలుసా ఏమిటి చెప్పటానికి?" అన్నాడు
ఆగకుండా నడుస్తూనే. అతను ఆగుదామని ప్రయత్నించాడు. కాని
కాళ్ళు అతనిమూట వినలేదు. ఒడ్డుకు చేరాలని ప్రయత్నిస్తూ ప్రవాహ
వేగంలో కొట్టుకుపోతున్న వాడికి మల్లే కనిపిస్తున్నాడు.

"ఎక్కడా కనపట్టలేదే!" అని అడిగారు ఒకరు.

“బ్రేకుల్లేపు, నన్నేం చెయ్యమంటావు?” అని ఎదురు అడిగాడు. ఎత్తుమీదనుంచి పల్లానికి దిగే స్కేటలుకు మల్లే వెళ్తున్నాడు. ఎదురుగా వస్తున్న మనిషితో “పోతున్నాను” అని చెప్పాడు అగకుండానే.

రోడ్డు ప్రక్కన పిల్లలు దిల్చింగోడు అడుకుంటున్నారు. ఒక కుర్రాడు “మున్నాంచి” అని కేకవేసాడు.

అతడు సడుస్తూనే “ఎన్నాంచి” అని రోడ్డుమీద నుంచి దిగ్గరగా కేకవేశాడు.

అతని కాలికి నిదో తగిలింది. ఒక్కసారి అగిపోయాడు. చూచాడు మసిబొగ్గు! ఒంటరిగా దిక్కుదివాణం లేకుండా పడివున్న ఆ మసిబొగ్గుని చూస్తే అతనికి జలుసయింది. అటూ ఇటూ తన్నాడు. అది తను ఎటు తంతే అటు వెళ్ళింది. దాని అమాయకత్వానికి అతనికి నవ్వు వచ్చింది. చేత్తో తీసుకొని ఎగిరిపోసి పట్టుకుంటూ నడుస్తున్నాడు. ఎంత ఎత్తుగా గిరాటు వేసినా అది మళ్ళీ తనకే వచ్చిపడుతూ వుంది.

“సిగ్గులేడూ! దీపికంటే భార్యేనయం”. అనుకున్నాడు.

కాని వెంటనే జాలివేసింది. “రేబ్బ తగిలించా?” అని విమిరి “నూలుచ్చే” అని లాలించి ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. పెదిమలతో ముద్దుపెట్టుకుంటే చేతులకు మసి అయింది. వెంటనే పూర్వో వున్న గోడలన్నీ తెల్లగా కనిపించినయ్య. గోడలనిండా మసి బొగ్గుతో బొమ్మలు గియ్యటం మొదలు పెట్టాడు. ఎక్కడ గీచినా కొద్ది మార్పులతో ప్రక్క పుటలో బొమ్మే! అతని చుట్టూ పిల్లగుంపు పోగయింది. వా బొమ్మ రాయమంటే వా బొమ్మ రాయమని వెంటపడ్డారు.

“నేను రాయను”

“ఎందుకనోయ్?”

“పిల్లల బొమ్మల నే రాయకేం? ఎవరి ముక్కుకి సూటిగా వాళ్ళు పొండి. అక్కడే రామయ్యజాత వుంటాడు. వాడికి కుంవెలొంటి తోక వుంటుంది. ఆ తోక నడగండి కుంచె రాస్తుంది.... పొండి... పొండి... ఈ” అని పిల్లల్ని తరిమాడు.

పల్లకోటు నేసుకొని ఒరీ తలపాగా ఒకటి చుట్టుకొని, చేతికర్ర పట్టుకొని ఒక పెద్దమనిషి రీతిగా తవముందు పడిచి వెళ్ళటం చూశాడు.

“ఏయ్ అగు” అన్నాడు.

దాని దృష్టిని ఆకర్షించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. తమ అసమర్థతను
 మూటలో తొడుగుతో కప్పిపుచ్చటానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. జీవితాన్ని
 అనుభవించలేక, జీవితపు లోతులను తడివి చూడలేక, మూటలో
 అత్యవసరం చేసుకుంటున్నారు. మూటల్ని వమ్ముకొని, అమ్ముకొని తృప్తి
 పడుతున్నారు. మూటలు-మూటలు- మూటలు- ఏడవేమి. లేవి మూటలు
 అందులేవి సంభాషణ, విరామంలేవి చర్చటా-వాగ్వివాదాలటా-మూటలో
 ఒకరొకరు గెలవాలనే తాపత్రయం ఇదీ తాము నిత్యం చేస్తున్న పని.
 మైగా వీదో ఒక పని చేస్తున్న వాళ్ళని విమర్శించటం, నిందించటం, వీదో
 ఒక పనిచేసే వాళ్ళలో తప్పులు దొరుకుతాయి. ఏ పని చెయ్యని వాళ్ళలో
 తప్పులేముంటాయి? కాబట్టి తాము తప్పులు చేస్తున్న వాళ్ళకంటే అనేక
 రెట్లు గొప్పవాళ్ళనునుకునేవాళ్ళు.

ఇవన్నీ జ్ఞాపకం పచ్చి రోడ్డుమీద నడుస్తూ వున్న సీతారామారావు
 టపాలున ఆగిపోయి, అరికొలుతో రోడ్డుని శక్తి కొద్దీ ఒక తన్ను తన్ని
 "నా పతనానికి వీళ్ళే కారణం. నా స్వేచ్ఛలే కారణం, సంపత్తురాల
 తరబడి వీళ్ళు తప్ప నాకు ప్రపంచం లేదు. వీళ్ళనిబట్టి నా స్వభావం
 మారిపోయింది. వీళ్ళ మూలంగానే నేను పనికిమారిన వాడివయ్యాను!"
 అని దిగ్గరగా అరిచాడు.

అరవటం మరొక సంగతి జ్ఞాపకం రావటం-రెండూ ఒకేసారి
 జరిగినయే సీతారామారావుకి.

"వాళ్ళ మూలాన నేను చెడిపోయాననుకోవటానికి ఎట్లా వీలు? నా
 మూలానే వాళ్ళు చెడిపోయారేమో? వాళ్ళ స్థితికి రావటానికి నేనె
 కారణం ఏమో?"

వాళ్ళకి ఇన్నేళ్ళుగా నేనే ప్రపంచం అయి, నా సంపర్కం వల్లే వాళ్ళు
 లోకానికి పనికిరాకుండా పోలేదనిపించింది!

ఇంతనుంది జనాభాలో వాళ్ళకి నేనూ, నాకు వాళ్ళూ ఎందుకు
 తటస్థపడాలి? వాళ్ళకి నాకూ ఏమిటి సంబంధం? ఒకరి కొకరికి ఎందుకు
 స్నేహం ఏర్పడింది?

నా అందరికీ ఒకే గుణం వుండి వుండాలి. అంతా ఒక రకం
 గనకే స్నేహం ఏర్పడింది.

ఇక ఒకరివల్ల ఒకరు చెడటం ఏమిటి? చెడే కలిశాం. కలిసే చెడ్డాం"
 అనుకున్నాడు.

దీనికంతా తమ బలహీనత తమ అల్పత్వమే కారణం అవిహించే
టప్పటికి పితారామారావుకి ఎదురుగుండా వస్తున్న పెద్దమనిషిని అగ్గిపెట్టి
వేపంతో అపీ కాలికి మెలికవేసి, పడేసి, మొహం రిక్కారవిహించింది.
వెంటనే మహారణ్యంలోకి వెళ్లి దారులుకొట్టి బతకాలనిపించింది... ఆ
మహారణ్యంలో జీవితం ఎంత స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది...

అర్ధరాత్రి రెండేళ్లబళ్ళు వస్తుంటాయి. ఆ బళ్ళలో మొగవాళ్ళు
ఆడవాళ్ళు, పిల్ల జెల్లలు-కంతా కిక్కిరిసి కూర్చుంటారు. ఎడ్లమెడలకున్న
గంటలు గణగణ గణగణ మోగుతుంటాయి. ఆ బళ్ళ తొట్లలో కూర్చుని,
బళ్ళు తోలుతున్న వాళ్ళ భయం పోగొట్టుకోడానికి అంజనేయ దండకం
పఠిస్తూ వుంటారు!

“శ్రీ అంజనేయం

ప్రసన్నాంజనేయం

ప్రభాదీప్య కాయం

ప్రశస్త ప్రకారం...”

అంటూ వుంటారు ఎలుగెత్తి. బళ్ళలో వున్న ఆడవాళ్ళు భయపడుతూనే
దొంగల కథలూ, దెయ్యాలు కథలూ చెప్పుకుంటూ వుంటారు.
దెయ్యాలు మహా కంఠ్రీవి, ఒక పల్లకి భుజాన పెట్టుకొని “వీగోకం బైగోకం”
అని బోయాలకు మల్లె శబ్దాలు చేసుకుంటూ ప్రయాణికులను మోపం
చేస్తాయి. అంతలో దొంగలతోపు వస్తుంది. ఆ తోపు దొంగలకు
ప్రసేర్ది. ఆ చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలకు ఆ పేరు వింటే పాడల్. బళ్ళలో
వాళ్ళు ప్రాణాలు దిగపట్టుకుని కూర్చుని వుంటారు. ఎడ్లు కూడా
చెవులు రిక్కించి భయం భయంగా ముందుకు అడుగులు వేస్తూంటాయి,
ముందుకు చూడకుండా పక్క పొదలవైపుకి చూస్తూ వడుస్తుంటాయి.
బళ్ళలో వున్న మొగుళ్ళులేవి ఆడవాళ్ళు-

“రాముడేమన్నడే

భద్రాచల రామూడేమన్నాడే”

అని పొడుతూ వుంటారు. అప్పుడు సమయం కోసం పక్క పొదల
చాటున వుండి ఎదురు చూస్తున్న తాము ఒక్కసారి దారిలోకి చూకి...

“ముండల్లారా
మూటలైమ్మన్నాడే”

అంటారు. ఎడ్లు నిలబడిపోతాయి. తొట్లలో కూర్చున్న వాళ్ళ ప్రాణాలు ఎగిరిపోతాయి. అడవాళ్ళు, పిల్లలు “బే” అంటారు. తమ పృథుయాలు మాత్రం కరగవు ఎందుకు కరగాలి? ఒక్కొక్కరిని నిలబెట్టి దోపిడి చేస్తారు, ఎవరయినా ఎదురుతిరిగితే యిష్టం వచ్చినట్లు తన్నొచ్చు. అనే వాళ్ళుండరు. ఎక్కడ తమ గౌరవానికి భంగం వస్తుందో అని భయపడవలసిన పనిలేదు, తాను ఆ మహారణ్యానికి కంటక కిరీట ధారి-ప్రస్తానభేరి!

2

“రోడ్డుమీద నడుస్తున్న సీతారామారావు దిగ్గరగా నవ్వుకున్నాడు. ఈ ఆలోచన అతనికి అమితానందాన్నిచ్చింది. సంఘంలో వున్న కట్టుబాట్లు, నియమాలు, ఆచారాలు, న్యాయశస్త్రాలు-వీమీ లేకుండా వుండటం అతనికి హాయిగా వుంది. ఇంకా ఆలోచించాడు.

నిలువుదోపిడి అయింతర్వాత అతనికి ఒక పని చెయ్యబుద్ధి అయింది. ఆ బళ్ళలో మంచి వయసువున్న పిల్ల ఒకతే వుంటుంది. ఆ పిల్ల అందరికీ మల్లే వుండదు. అతి నిర్మలంగా, కోమలంగా ఉంటుంది. కాని ఆ పిల్ల కూడా భయపడుతూ వొణికిపోతూ, కన్నీరు కారుస్తూ ఉంటుంది. దూరంగా ఒక చెట్టుకింద నిలబడి వుంటుంది. తను ఆమెను చూస్తాడు. దగ్గరకు వెళ్తాడు. ఆమెను ఒకసారి సఖశిఖ పర్యంతం చూస్తాడు. ఆమె రెపరెప కొట్టుకొంటూ వుంటుంది. తన వైఖరిని చూచి మానభంగం అయిందే అనుకుంటుంది. మాన భంగాన్ని గూర్చి అనేక ఊహలు ఊహించుకుంటుంది. అనేక కథలు-తాను విన్నవి-జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటుంది. ఆ ఊహలవల్ల ఆమెకు ఎదురు తిరిగి శరీరం, అందుకు సిద్ధపడుతుంది. నరాలు నడులుతాయి. శరీరం పాకానికి వోస్తుంది. రక్షించమని పట్టుకుంటుంది.

“ఊరుకో” అంటాడు. తను. ఆమెకు ఆ ధ్వని మేఘగర్జనలాగు వినబడుతుంది. ఏ క్షణం ఏమి జరుగుతుందో అని ఆపేక్షగా ఉపేక్షిస్తూ వుంటుంది-పింఛం విప్పకొని.

తను ఏమీ చెయ్యడు. “జాన్” అంటాడు. తన అనుచరులు అంతా చెల్లచాలుకు వెళ్ళిపోతారు. మానభంగాన్ని గురించి అనేక రకాల ఊహలను

ఊహించుకున్న అమెకు భయంతో అనేక దృశ్యాలను కలగన్న ఆ పిల్లకు యేమీ జరక్కపోయేటప్పటికి ఆశాభంగం అవుతుంది. తీవ్రమైన ఆవేదన బయలుదేరుతుంది. డస్సిపోయి కూలబడుతుంది. ఇంత జరిగిన తర్వాత జన్మజన్మలకూ తన్ను మరచి పోగలుగుతుందా. ఆ పిల్ల? మరచిపోలేదు.

అతని అలోచన ఆగిపోయింది. ఎక్కడికి వెళుతున్నాడు తను! చుట్టూ చూశాడు. రామయ్యతాత యిల్లు దగ్గరలో వుంది. అతనికి రామయ్యతాత దగ్గరకు వెళ్ళబుద్ధి అయింది. అతను ఇప్పుడు ఏం చేస్తూ వుంటాడు?

★

★

★

అతను వెళ్ళేటప్పటికి రామయ్యతాత మనుషుడితో అడుకుంటున్నాడు. మనుషుడు వీపుమీద ఎక్కి "గుళ్ళం గుళ్ళం చల్ చల్" అంటున్నాడు.

అంత పెద్దవాడు పసిపిల్ల వాడికి మల్లే ప్రవర్తించటం, తన్నుతాను మరచిపోయి, తన వయస్సు మరచిపోయి తన భావాలు మరచిపోయి తనూ పిల్లవాడికి మల్లే అడుకోవటం అతనికి ఏమీ బాగాలేదు. ప్రపంచం ఇంత క్షోభ పడుతుంటే రామయ్యతాత శాంతంగా కాలం గడపటం అతనికి అసహ్యం వేసింది. ఆ క్షణం రామయ్యతాత అతని కళ్ళకు మరుగుజ్జుగా మట్టిపెడచగా, మర్యాద రామన్నగా కనిపించాడు.

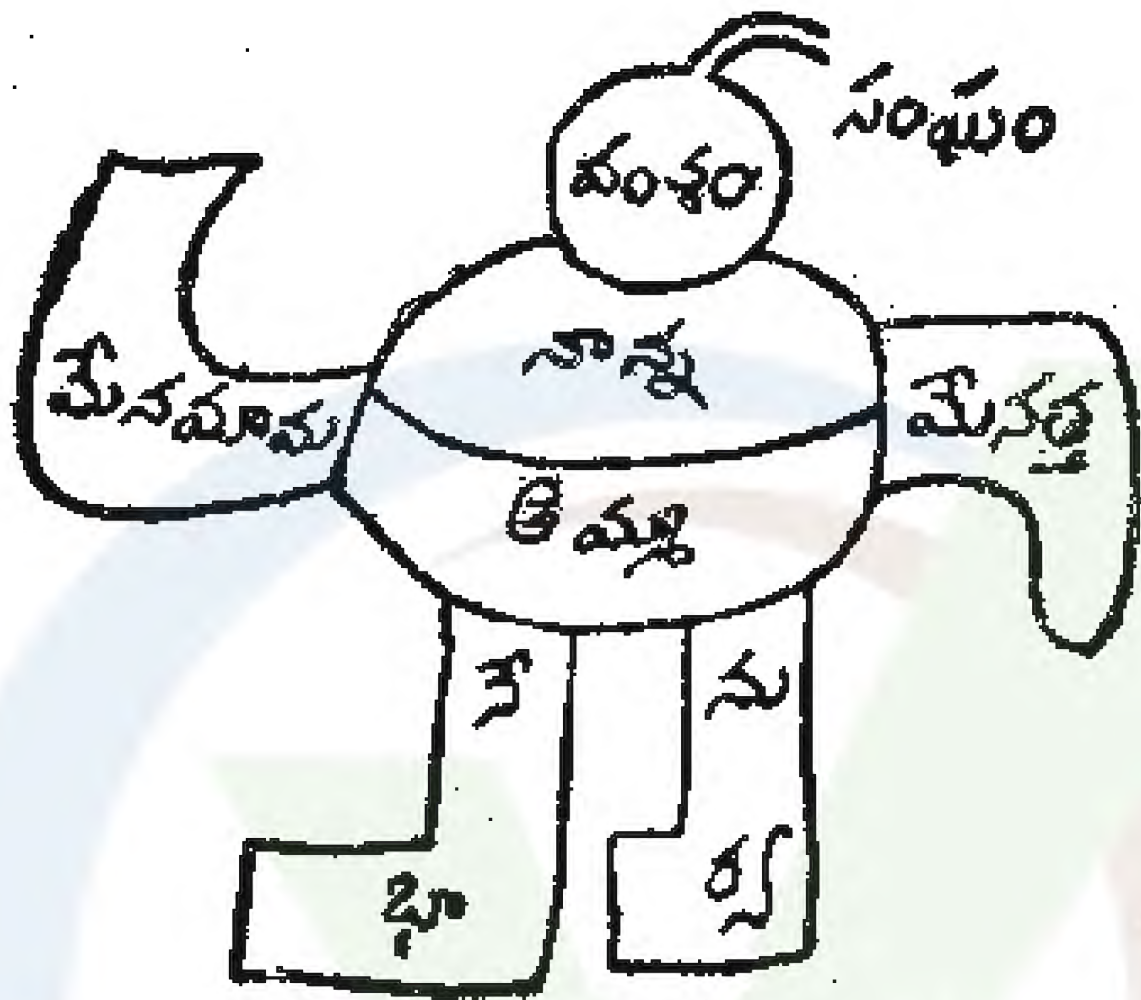
రామయ్యతాత అతన్ని చూచి, పిల్లవాణ్ణి దించి, "ఈ జీవితం వుంది చూశావా..." అని ఉపన్యాసం మొదలు పెట్టాడు.

సీతారామారావుకి నొళ్ళు నుండింది. ఈ గుర్రమా తనకు నీతులు ఉపదేశించేది! జీవితాన్ని గురించి వ్యాఖ్యానం చేసేది! ఈ గుర్రానికి రావత్తుకూడా లేదే, తనకు తోడు ఇంకొకళ్ళకి హితోపదేశం కూడానా!

"ఆ చూశాను, చూడకేం? పిచ్చివాడి రూపం ధరించి ముడ్డిమీద తంతూ వుంది" అన్నాడు.

ఈ మాటకు రామయ్యతాత ఉలిక్కిపడ్డాడు. సీతారామారావుని నిశితంగా పరిశీలిస్తూ, "అందర్నీ తంతూనే వుంది బాబూ! కాని, ఎంత తన్నినా కొంత నుందికి బుద్ధిరాదు" అన్నాడు.

అతనికి అకస్మాత్తుగా తన భార్యను కొట్టినందుకు ఎత్తి పొడుస్తున్నాడనిపించింది. ఇతనికి అప్పుడే ఎల్లా తెలిసింది? తెలిస్తే మాత్రం ఇతనెవ్వరు తన్ను ఎత్తిపొడవటానికి? అతన్ని ఏదో ఒక విధంగా అననూనవరచాలని

అ పెద్దమనిషి కంగారుపడుతూ అగాడు. సీతారామారావు అతని దగ్గరకు వెళ్ళి భుజంమీద చెయ్యేసి "అది సరేగాని నువ్వు ఎందుకు పుట్టావో నీకు తెలుసా?" అని అడిగాడు.

పెద్దమనిషి కంగారు పడ్డాడు.

"నురి ఏం జానుకొని ఈ దాబుపడి" అని చిగ్గరగా నవ్వుటం మొదలు పెట్టాడు సీతారామారావు.

అ పెద్దమనిషి తప్పించుకు వెళ్ళటానికి ప్రయత్నించాడు.

"నువ్వు గంగిరెద్దుకు మల్లే.. చాకలివాని గాడిదకుమల్లే ఇన్ని గుడ్డలు కప్పకున్నావే? మొన్న ఒక చీర అడిగిందని ఎందుకురా నీ భార్యను కొట్టింది? నీ భార్య నాకు చెల్లెలివంటిది గనక అడుగుతున్నాను. అడదాన్ని కొట్టటానికి నీకు చేతులెట్టా వచ్చినాయీరా?" అని అడిగాడు.

అ పెద్దమనిషి విడిలించుకొని వెనక్కి వెనక్కి తిరిగి చూస్తూ వెళ్ళిపోయాడు.

సీతారామారావు ప్రక్కనున్న కాఫీ హోటల్లోకి వెళ్ళాడు. పరిచోరం చేసి, బల్లములందు కూర్చున్న ప్రొఫ్రయిటరు దగ్గరకు వచ్చి "ఎంత?" అని అడిగాడు.

"అయిదణాలు"

"పావలా యిస్తే ఏమవుతుంది?"

అంతలాపు ప్రొఫ్రయిటరూ బెదిరిపోయి చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

"అటు సూర్యుడు యిటు పాడుస్తాడా? మన దేశ ఆర్థిక విధానం తారుమారు అవుతుందా? అడవాళ్ళకు సమాన హక్కులు వస్తాయా? స్వరాజ్యం రాకుండా పోతుందా? ఏమవుతుంది అంటావు?" అని అడిగాడు.

ప్రొఫ్రయిటరు భయపడుతూ కూర్చున్నాడు. ఆ కొట్లో కాలాపున్న వ్యాయుభాది ప్రొఫ్రయిటరుకి జరుగుతున్న అన్యాయం సహించలేక తాగుతూ పున్న కాఫీ అపి "ఇన్వెయ్ మాట్లాడక" అన్నాడు.

సీతారామారావు ఆ వ్యాయువాదిని జాలిగా చూచి, "ఒరేయ్! సువ్వు వ్యాయం చెప్పొచ్చావు గాని, సువ్వు చేసేది అంతా వ్యాయమేనటరా! సువ్వు ఇన్నిసార్లు కాఫీ తాగుతున్నావే-నీ భార్యకు ఒక్కసారన్నా ఊడు ఇడ్లీ తీసుకువెళ్ళావూ? పాపం, వాళ్ళు మాత్రం మమస్యులు కాదట్రా? వాళ్ళు మనతో సమానంగా చూచుకోకపోతే ఎట్లాగురా చెప్ప.... వెప్పరా నా తండ్రి" అని బతిమాలతూ కన్నీరు పెట్టుకొని, "పాపం, అమె కన్నవారినందరీ పరులుకొని సువ్వే దేవుడని అనుకొని, పరపురుషుల్ని దగ్గరకు చేరనివ్వకుండా భిగబట్టుకొని నీతో కాపురంచేస్తూ వుందే, అమెను సువ్విట్లా కష్టపెడితే ఎట్లాగురా? చెప్పరా నా తండ్రి" అని గడ్డం పట్టుకొని బ్రతిమాలాడు. చుట్టూ పోగయినవాళ్ళు తేరుకోకనుండే బయటకు వచ్చి, నుంచునే దిమ్మచీర మంచున్నాడు. అక్కడ నుంచునేబప్పటికి అతనికి ఇంట్లోపురో ఉపవ్యాసం ఇవ్వబుద్ది అయింది. కానీ తెలుగులో పాడాడు.

"హరి హరే ఈ ధరను గుణసతీ

ఆడదెవరో జూడర?

తెరువు జూసే దరినిజేర

వదలను నొందిన దాడది

అత్తమామకు పూజచేసి

బుద్ధి కలిగింది. "రామయ్య తాత-నీడు నీ కూతురు బిడ్డేగా!" అని అడిగాడు.

"అవును బాబూ" అన్నాడు.

"ఒక్కపాటి నీ కూతురు బిడ్డ ముక్కు తుడుపు తాతా, చూడాలని వుంది. నువ్వు ఆ పనిచేస్తే చూచి చచ్చిపోవాలని వుంది" అన్నాడు సీతారామారావు.

రామయ్యతాత అతన్ని పరీక్షగా చూశాడు... ఇట్లా అన్నాడు! "చావడలచిన వాళ్ళకి కోర్కెలు వుంటుం మంచిదికాదు బాబూ! కోర్కెలు వున్నవాడు చావటానికి అర్హుడు కాదు. చావు బ్రతుకులు రెండూ సమాన దృష్టితో చూడగలిగినవాడే యే పన్నెనా చెయ్యగలుగుతాడు. చస్తాను చస్తాను అని బెదిరించి భయపెట్టి సంఘదృష్టిని సానుభూతిని పెంపొందించడలచినవాడు చావలేడు బాబూ!" అన్నాడు.

"నువ్వి నువ్వొందుకు బతుకుతున్నట్టు తాతా? నీకేమి కోర్కెలేవుగా, మనుమడి ముక్కు తుడవటానికా?" అని అడిగాడు. అతనికి ఎందుకనో రామయ్య తాతని చూస్తున్న కొద్దీ కోపం ఎక్కువ అవుతూంది. గిల్లి కణ్ణా పెట్టుకుని కిందపడేసే దొక్కల్లో తన్నాలవిపిస్తోంది... "అయితే తాతా రాములగారు భగవంతుడే అయినప్పటికీ అనేక తప్పులు చెయ్యటానికి కారణం ఏమంటావు? మానవుడుగా వున్నంతకాలం మానవమాత్రుడిలాగే ప్రవర్తించాలని కాదూ నువ్వు చెప్పేది? ఎంత తెలివీ గలవాడైనా పరిస్థితులను సమన్వయం చెయ్యగలగటమే నొప్పవాని లక్షణం. అంతే కాదూ-మొన్న నువ్వు వాకు చెప్పింది?" అని అడిగాడు.

అతను ఏదో విధంగా తగాదా పెట్టుకోడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడని తాత గ్రహించాడు. సంబాషణ పెంచకూడదనుకొని తలవూపాడు.

"ఇక నా భార్యను కొట్టడంలో తప్పుమొంది తాతా! నా భార్యని కొట్టటం తప్పుని నాకు తెలుసు. అమె తప్పుదేరి లేదనీ, నా మనో వికారమే కారణమనీ నాకు తెలుసు. తెలిసినప్పటికీ మానవులు చేసే పనే నేనూ చేశాను. నా ఆలోచనలు నీవు అన్నట్లు పరిస్థితులకు అతీతంగా వుండకుండా చూచుకున్నాను తాతా! తాతా-రాములగారు సీతాదేవిని చితి ఎక్కించటానికి, మహారణ్యాల పాలు చెయ్యటానికి కారణం ఇదేగా తాతా. నేను కూడా అవతార పురుషుణ్ణి కాదుకదా?" అని అడిగాడు.

రామయ్యతాత కొంతసేపు ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఏదో తీవ్రంగా

అలోచిస్తున్నట్లు కనపడ్డాడు. క్షణక్షణానికీ ముఖకవచకలు మారుతున్నాయి. కళ్ళు ఎరుపెక్కినాయి, కనుబొమలు ముడిపడినాయి, కొంతసేపు తిరిగి తర్వాత, సీతారామారావుని గుచ్చి చూస్తూ- "నా మనుమరాతిని కొట్టావా బాబూ?" అని అడిగాడు. అతని గొంతులో సహజంగా వుండే మార్తనం, మాపుంలో సహజంగా వుండే సానుభూతి ఇప్పుడు లేవు.

"అవును తాతా!" అన్నాడు సీతారామారావు. "పెద్దలు కడిచిన దారినే నడిచాను. ఆ శ్రీరామచంద్రమూర్తి వా. ఆదర్శం....." అన్నాడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ. తాత ఉడుకుతున్నాడని, ఇంకా ఉడికించాలని అభిలాష కలిగింది. దెసికీ తొణకని తాతని-కదిలించి, కోపం తెప్పించి, అతని లోని సామాన్య మానవుని లక్షణాలను చూడటం అతనికి ఆ క్షణం అనందాన్నిస్తూ వుంది.

తాత కళ్ళు చింతనిష్క్రమిస్తున్నాయి. "మూర్ఖుడా! శ్రీరామచంద్ర మూర్తితో పోల్చుకుంటున్నావా!" అన్నాడు.

సీతారామారావుకి తాత ఉగ్రనరసింహమూర్తిగా కనిపిస్తాడు. ఇంద్రాకటిమంచీ నిష్క్రతో చెలగాటమాడుతున్నట్లు అప్పుడతనికి కోడప డింది. తాత తను అర్థం చేసుకున్న తాతకాదు. ఇన్నాకూర్చి అయినతో తను కలిసి మెలసి వుంటున్నా, అనేక విషయాలు మాట్లాడుకున్నా, తాతని అర్థం చేసుకోలేదు. తాతలో తాను ఎన్నడూ పూహించి ఎరిగని కొత్త మనషి కనబడేటప్పటికీ అతనికి భయం వేసింది.

"గొప్పవాళ్ళని ఆదర్శంగా పెట్టుకోని, వాళ్ళకిమల్లే ప్రవర్తించడానికి నువ్వు ఎన్నడూ ప్రయత్నించలేదు. మేగా నీ దుర్మారాజను, విదేశీ ప్రవర్తనను, నీ నీచ స్వభావాన్ని సమర్థించుకోడానికి వాళ్ళలో నీ రూపాన్నే చూస్తున్నావు. మహానీయుల్ని నీ స్థితికి గురిజి తృప్తి పడుతున్నావు. రామచంద్రమూర్తి భార్యను కష్టపెట్టిందీ, నీవు నీ భార్యను పొడిపిందింది ఒక్కటేనా నీమదా? రామచంద్రమూర్తి సీతమ్మ తల్లిని ఎందుక చితి ఎక్కించాడు? ఎందుకు మహారణ్యాలకు సంపాడు? ఒక ఆదర్శం కోసం. తన ఆదర్శాన్ని త్యజించటమూ, భార్యను త్యజించటమూ అనే విషయ సమస్య పచ్చినప్పుడు శ్రీరామచంద్రమూర్తి భార్యను త్యజించి ఆదర్శ ప్రాయుడైనాడు. మరి నీవో? ఏ ఆదర్శంతో నీ భార్యను పొడిపిస్తున్నావు? లోక కళ్యాణం కోసమా? శారీరక తృప్తికోసం, పశువాంఛను తీర్చుకోవాలికి, నీ అపమద్భుతను కప్పిపుచ్చుకోవాలికి చేస్తున్నావు.

ఇంకా సిగ్గులేక, నీ దుర్మార్గాన్ని కప్పిపుచ్చుకోవాలికి కారణాలు వెతుకుతున్నావా...మూర్ఖుడా? తను చేసిన తప్పుకి పశ్చాత్తాప పడేవాళ్ళకి ముక్తి వుంది గాని, దాన్ని సమర్థించుకోవాలికి కారణాలు వెతికే నీయెలాకు ముక్తిలేదు. చివరికి నీ చదువు, నీ తెలివి, ఇండుకు - ఈ దుర్మార్గానికి రంగుపూసి లోకాన్ని మోసం చేసి బ్రతికేందుకు - ఉపయోగపడుతూ వున్నాయా? నీ అంతం దగ్గరకు వచ్చింది.

నీ ముత్తాత తాతతో ప్రారంభం అయిన ఈ నాటకం ఆఖరి అంకం వీళ్ళో ప్రారంభం అయింది. ప్రస్తుతం ఆఖరి ఘట్టం జరుగుతూ వుంది. తెర ఏ క్షణం పడినా పడొచ్చు.

నీ వంశం యిట్లా అంతమొందుతుందనీ, ఇంత నీచస్థితికి వస్తుందనీ నేను ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. నీ వంశ చరిత్ర అంతా నేను ఎరుగుదును. నీ తాత, నీ తండ్రి అందర్నీ నేను ఎరుగుదును. అంతా ఒక్కటే రకం. ఒక్కడయినా బుద్ధిగలవాడు పుట్టకపోతాడా అని అశవుడుతూ వుండేది. నేటితో ఆ అశా తరిపోయింది...." అన్నాడు.

"అయితే మేము తెలివితక్కువవాళ్ళం అంటావా తాతా?" అని అడిగాడు సీతారామారావు.

"ఇప్పుడు ఆ విషయం అప్రస్తుతం" అన్నాడు రామయ్య తాత.

"సరే...నువ్వు తెలివిగలవాడవని ఉద్ధరించిన ఉద్ధరింపు ఏమిటో కొంచెం చెప్తావా? నీ తండ్రి ఇచ్చిన ఆస్తి అస్తగిగానే ఉంచి అయివేజు మీద బ్రతుకుతున్నానంటావు. అదేవా? మనుమడికి గుర్రానివ్వె కళ్ళెం కావాలని కోరుకోవటమేనా నీ గొప్పతనం? రామయ్యతాతా! నువ్వు అంటే ఏమిటో అనుకున్నాగాని నువ్వూ చూలంటివాడివే!"

"నోరుముయ్!"

"నేనే లోకాన్ని తాతా, నా నోరు మూత పడదు. ఆచంద్రతారార్కం గణగణ మోగుతూనే వుంటుంది."

"ఇక్కడ నుంచి బయటకు వెళతావా గెంటించమంటావా?"

"అనుకుంటాంగాని గెంటే వాడొకడూ, గెంటించుకునే వాడు పొకడూ వున్నాడో తాతా? గెంటించేవాడే గెంటించుకుంటున్నాడు. గెంటించుకునేవాడే గెంటుతున్నాడు. యీ వేదాంతం యెట్లా వుంది తాతా? చమ్మగా వుందా?"

"నీకేమన్నా పిచ్చెక్కిందా?"

"ఏమిటి తాతా?"

"నీకు పిచ్చా?"

"అ ఏమిటి?"

"నువ్వు పిచ్చివాడివి!"

"నేను పిచ్చివాణ్ణా?"

"అ అవును ముమ్మాటికీ?"

"పిచ్చివాడెవ్వడు?"

"నువ్వే."

"పిచ్చి అంటే ఏమిటి?"

"ఇదే"

"నేను పిచ్చివాణ్ణా తాతా?"

"అవును... ఇవ్వాలే పిచ్చివాడివని నీ భార్యతో పట్టుకు వెట్టిస్తాను. నీ భార్య పిల్లల్ని నీ నుంచి రక్షించటం కంటే ఇక చేసేది ఏమీ లేదు!" అన్నాడు రామయ్యతాత.

తాను పిచ్చివాడా? అనేక విషయాలు ఆలోచించాడుగాని, ఈ విషయం ఎప్పుడూ ఆలోచించలేదు. పిచ్చివాళ్ళు ఏం చేస్తారు? ఇట్లాగే ఆలోచిస్తారా? పిచ్చివాళ్ళు తాము పిచ్చివాళ్ళే కాదో చర్చించుకుంటారా? అసలు పిచ్చి అంటే ఏమిటి? మేం పిచ్చివాళ్ళం కాదు - అని కూడా చెప్పుచుంది అవుతుంది కొందరు పిచ్చివాళ్ళకి.

"పిచ్చి మూటలు చూట్లాడతావే తాతా?"

"వెళ్ళు... బయటకు వెళ్ళు... పద..." అంటున్నాడు తాత.

"నీకేం పిచ్చి తాతా. పిచ్చివాళ్ళకి పిచ్చిగాని?"

రామయ్యతాతని కోపంగా చూట్టానికి ప్రయత్నించాడు. కాని అతని మాటలు నిలవటంలేదు. రామయ్యతాత ఉండ్రాళ్ళు తన పొట్ట నవరించుకుంటున్న వినాయకుడిమల్లే కనిపించాడు.

"ఎరిక ఏది తాతా?" అని అడిగాడు. వినాయకుడి పొట్టతో పొడిస్తే ఎన్ని ఉండ్రాళ్ళు వుంటయ్యా! తాను చిన్నప్పుడు ఒకసారి క్కారీ తరువాళ్ళకు వెళ్ళాడు. తరుమాలిగ అంటే ఏమిటి? కత్తితో రామయ్యతాత పొట్ట రెండుగా కోస్తే!

రామయ్యతాత బయటకు వెడుతున్నాడు.

"ఉండు తాతా...."

ప్రస్తుతించిన దాడది
 ముత్తురాలయి అత్తమానుల
 మాట వినిపిది గాడిది
 కుదురుగా భర్త మూటకు
 ఎదురు వెళ్ళని దాడది
 బెదురు ఎంతయు లేక పురుషుని
 గిడుము చున్నది గాడిది
 నిరతమును సద్గోష్ఠి కారకై
 వెతుకు చుండెడి దాడది
 భర్త గృహమున లేని యెడల
 వరుగులిడునది గాడిది
 కామ క్రోధ లోభ మోహము
 కట్టవేసిన దాడది
 ప్రేమతో విటకాండ గూడను
 తామసెంచును గాడిది
 జన్మ పాపన చేసికొనుటకు
 ద్వానముంచిన దాడది
 తన్మయంబును లొందనేరక
 తనువు మరువదు గాడిది
 ఇంత సద్గుణ మభ్యసించిన కాంతయే భువి నాడది
 సంతసంబున జుట్ల రాను
 దాసుడిది యోచించెర- గాడిదీ!"

పాట పూర్తయ్యేటప్పటికి జనం పోగయ్యారు. వాళ్ళను చూస్తే
 తను ఉపన్యాసం చెబితే వాళ్ళకు పినాలని వుందని అతనికి అనిపించింది.
 పారికథ చెప్పడానూ, జుర్రకథ చెప్పడానూ అది ఆలోచించి ఉపన్యాసం
 మొదలుపెట్టాడు.

"ఒరేయ్, నా మాట వినంత్రా, పిచ్చెత్తొందని కొంతమంది చెప్తారు.
 ఆమాట నమ్మకండి, మనకు అర్థంకాని వాళ్ళందరికీ పిచ్చెత్తొందనుకుంటే
 ఎట్లాగునా.

ఒరేయ్, ఈ ప్రపంచంలో మీరేదో చేద్దామనీ, చేస్తున్నామనీ అనుకుంటారా! ఏముందిరా ఈ ప్రపంచంలో చేయడానికి! ఏమీ లేదురా! నా మూట నమ్మండ్రా తండ్రుల్లారా!

మనము మీ చెబితే నచ్చుతుందో తెలుసుకుని, అది చెప్పి, దాని కోసం పనిచెయ్యమని మనల్ని రేపి, పనిచేయించుకుంటున్నారా అంతేరా, అంతకంటే ఏమీ లేదురా, అంతా పొట్టి బూటకంరా నా తండ్రుల్లారా!

చూడండ్రా, మొదట్లో దేవుడు మనల్ని పుట్టించాడనీ, కాబట్టి వాళ్ళలో ఐక్యం అవటానికి మనం ప్రయత్నించాలనీ చెప్పారా. మనం నమ్మాంరా, నమ్మి అందుకు ప్రయత్నించాం. అప్పుడు వాళ్ళేం చేశారో వివ్వారంటరా, "దేవుడనేవాడు బయట లేడు, మనుషుల్లోనే వున్నాడు. కాబట్టి మానవసేవే మూఢవసేవ. మీరంతా మానవసేవ చేయండి" అని చెప్పారా. మనం ఈ మూట కూడా నమ్మాంరా. నమ్మి మానవ సేవ మొదలుపెట్టాంరా. దేవుణ్ణి నమ్మినవాళ్ళందర్నీ తిట్టాంరా, పాపం నోటికి వచ్చిన తిట్లన్నీ తిట్టాం. మనం పశ్యం తెలుసుకున్నామనీ వాళ్ళు తెలుసుకోలేదనీ అనుకున్నాంరా. కాని ఇట్లా మాచేటప్పటికీ ఏమైందో చూశారీట్రా, "మానవులంతా ఒకటనుకునే సంఘంలో అనేక వర్గాలున్నాయి. ఈ వర్గాల కలహం వల్లే సంఘం అభివృద్ధి చెందుతూ వుంది. కాబట్టి అఖరు వర్గాన్ని వెనకవేసుకుని మిగిలిన వర్గాలతో వర్గ పోరాటం సాగించండి" అన్నారా. మనం యిదీ నమ్మాం, నమ్మి వర్గ పోరాటం సాగించాం, మనుషుల్లో వున్న దేవుడు ఈ దెబ్బతో కనపడకుండా మాయం అయ్యాడురా. పోరాటం పోరాటం పోరాటం-పోరాటం-మనలో మనకే పోరాటం. మనలో మనకే కాట్లాటలు. ఒకరంటే ఒకరికి అనుమానం, ఒకరంటే ఒకరికి ద్వేషం, విరోధం, అరెరే, ఎంత ఘోరం అయిపోయింద్రా నా తండ్రుల్లారా! ఇది ప్రపంచంగా లేదురా, కరాయి కాట్టుగా ఉందిరా.

ఈ దెబ్బతో సంఘసేవ కూడా విగిరిపోయిందిరా. సంఘం ఒక రకంగా పరిణామం చెందుతూ వుండటం! దానికి మనం దోహదం ఇవ్వాలట! ఇంకేముందిరా నా తండ్రుల్లారా. కాల ప్రవాహానికి రాళ్ళూ రప్పలూ అడ్డంలేకుండా బాగుచేయటమేవటరా మనపని.

ఈ సంగతి కొంతమంది కనిపెట్టారా. కనిపెట్టి, మానవునికి జ్ఞానం సంపాదించటం అదర్భం అని చెప్పుతున్నారా. ఏళ్ళు పోతున్నాదం మీద అధారపడమంటారా. "ఎందుకు?" "ఎందుకు?" అని ప్రశ్నించుకోమని

చెప్పతారా. అన్ని "ఎందుకు?" అకు వాళ్ళు జ్ఞానాన్ని బట్టి జవాబు చెప్పతారు. మనకున్న జ్ఞానాన్ని బట్టి మనము నమ్ముతాం.

కాని అఖిరికి "ఎందుకు" జవాబు లేదురా నా తండ్రి.

"జ్ఞానం ఎందుకు?"

జవాబులేదు. లేకపోతే "అనందానికి" అంటారా.

"అనందం ఎందుకు?"

"జవాబు లేదురా నా తండ్రి! ఎక్కడో ఒకచోట ఈ "ఎందుకు" అగవలసిందేరా తండ్రుల్లారా!!

ఒరేయి. లేని ఈ "ఎందుకు" ఎందుకు పుష్టించారో మీకు తెలుసా? ఎందుకో ఒకందుకని చెప్పకపోతే మనం పని చెయ్యమని బాళ్ళ ఉద్దేశంరా. అంతేరా. అంతకంటే ఏమీ లేదురా నా తండ్రి!

తండ్రుల్లారా, ఇవన్నీ అబద్ధాలేరా, అబద్ధాలు చెప్పి మనల్ని మోసం చేసి పనులు చేయించుకుంటారట్రా చీళ్ళు. ఏమీ లేకపోతే మట్టుకు ఎందుకు పని చెయ్యారా? ఏమీ లేనప్పుడు - పని చెయ్యకపోతే మాత్రం ఏంరా? నిజంగా ఏదన్నా వుంటే క్షణం క్షణం ఇట్లా అదర్శం మారటానికి వీలుంటుందంటారా. పైగా అదర్శం ఎప్పుడూ మారుతూనే ఉంటుందట! చూడండ్రా వాళ్ళ ధైర్యం-అదర్శం లేదని ఎంత చమత్కారంగా చెప్పుకున్నారో!

ఒరేయి మనం పుట్టటం నిజం, చావటం నిజం, మధ్యన బ్రతకటం నిజం, పుట్టటం, చావటం మనచేతుల్లో లేదురా, ఇక బ్రతకటం ఒకటేరా మిగిలింది. బతకటానికి మనకు కావలసింది అన్నమే గదరా, మరి దీని కింత గొడవెందుకురా! నలుగురిం కూడబల్కుకొని బతకలేమంటారా? ఈ ప్రపంచంలో ఏమో వుందని మధ్యపెట్టి దావికోసం పోట్లాడుకు చచ్చేటట్లు చేస్తున్నారా. అంతకంటే ఏమీ లేదురా తండ్రుల్లారా, మనం కొన్నాళ్ళు ఇక్కడ బతకాలి, యెవరైనా అంతే, దీనికి కలపోలూ, రక్తపాతాలూ ఎందుకురా. ఎవడు కట్టుకుపోయేది నిమించిరా. బతకండ్రా తండ్రుల్లారా, చచ్చేదాకా బతకండి."

అతడు ఉపన్యాసం ముగించాడు...

"వెళ్ళిపో" అన్నాడు పోలీసు.

"ఎక్కడికి?" అడిగాడు పీతారామారావు.

"వెళ్ళు"

“పెళ్లా--మళ్ళీ వస్తా”

అతడు గబగబా దిమ్మదిగి మళ్ళీ తిరిగటం మొదలు పెట్టాడు. తిరిగి తిరిగి భోగం వాళ్ళ పేటకు వెళ్ళాడు.

4

భోగంవాళ్ళు ప్రత్యేకం ఒకపేట కట్టుకోవటం అతనికి విచిత్రంగా కనుపించింది. ఒకే వృత్తిలో వున్నవాళ్ళకి అంతా ఒకచోట వుండాలనిపిస్తుంది గామాలు - ఏ వృత్తిలోను లేని తనకునుల్లో తన స్నేహితులకినుల్లో ఎందుకవోగాని భోగంవాళ్ళకి, తనకు కొంత పోలిక ఉన్నట్లు కనిపించింది. ఇద్దరూ సంఘానికి పనికిరాకుండా పోయినవాళ్ళే, సంఘంలో వున్న కుళ్ళతో భవంతులు కట్టించుకొని వాళ్ళల్లో నివసిస్తున్నవాళ్ళే. కాని తమని చూస్తే ఎవరికీ జారి కలుగదు సరికదా, ఎగతాళిగా కూడా వుంటుంది.

ఒక భోగంది గుమ్మంలో విలబడి విటునితో మాట్లాడుతున్నది.

“సీతారామారావుకి వాళ్ళు ఏం మాట్లాడుకుంటున్నారో తెలుసుకోవాలనిపించింది. గబాగబా వాళ్ళ దగ్గరకువెళ్ళి, “ఏమిటే వాడితో నీవు మాట్లాడేది?” అని అడిగాడు.

వాళ్ళిద్దరూ ఒకళ్ళ మొహం ఒకళ్ళు చూచుకుంటూ విలబడ్డారు.

“చెప్పజే నాకూ వినాలని వుంది!” అన్నాడు.

“నీ కనసవరం” అంది ఆ పిల్ల.

“అనవసరమా? సంఘంలో ఇద్దరు మాట్లాడుకునే మాటలు, యిద్దరు ప్రవర్తించే ప్రవర్తన, అందరికీ అనవసరమే. తెలుసుకోవలసిన బాధ్యత అందరిమీదా ఉంది. సంఘం అంటే ఏమనుకున్నావు? అది చేసుకోకం చెకో మంచి. అది ఒక పత్తేదాయి. తనలోవుండే, ప్రతి వ్యక్తి సంగతి కనిపెడుతూ ఉంటుంది. తనమాట ప్రకారం ప్రవర్తించిన వాళ్ళను సుఖపెడుతుంది. తన మాట విననివాళ్ళని హింసిస్తుంది - తెలుసా?” అన్నాడు.

ఆ కుర్రవాడు ఈ మాటలు విని భయపడి మెదలకుండా వెళ్ళిపోయాడు.

అతనికి కష్టం వేసింది. “ఎవరయినా ఇంతే. అపత్కాలంలో దప్పుండరు, డబ్బు తీసుకోవటంవల్ల, మీరింత తేలికయ్యారు” అన్నాడు.

“మరి తిండి గడిచేదెట్లా?” అని అడిగిందా పిల్ల.

అతనికి అమెను చూస్తుంటే హృదయం జాతితో, ప్రేమతో నిండి పోయింది. తన ఇంటిముందునుంచి పూర్వో మురికినంతా పోగుచేసుకొని నెమ్మదిగా, నిశ్శబ్దంగా, గర్బితే స్త్రీకిముల్ల పారేకాలుప జ్ఞాపకమొచ్చింది, అమెకు మనస్సులో నమస్కరించుకున్నాడు.

అమె ఇంట్లోకి రమ్మని పిలిచింది.

అతన్ని కూర్చో పెట్టి, తమలపాకు తెచ్చి చుండుపెట్టి తను పక్కనే కూర్చుని చీలకలు చుట్టిస్తూ ఉంది. అతను తీసుకోజోతే "నేను తినిపెస్తా" అని నొక్కొక్కటి వోటి కందించటం మొదలుపెట్టింది.

"నాకు డబ్బంటే వ్యామోహం లేదండీ" అంది.

"తై తై పాపం" అన్నాడు.

"నేనసలు భోగందాన్ని కానండీ."

"మహా పరిశ్రమ వీమిటి - కాంపతీసి?" అని లేవబోయ్యాడు తమ్ము పుమ్మి వెయ్యబోయ్యాడు.

"నేను చెబితే మీకు నవ్వులాటగా ఉంటుందిగదండీ, నేనసలు భోగందాన్ని కాను. నేను చెపితే గొప్పకు చెబుతున్నానని అనుకుంటారు గావ్, నేనసలు బానిసపిల్లని" అంది.

అతను నోరు తెరుచుకుని వింటున్నాడు, తమలపాకులతో ఎర్రబారిన అతని నోరు కాకిపిల్ల నోరుకుమల్ల లక్కచిట్టికిముల్ల పుంది.

"నా తల్లిని ఒక బాపన కుర్రాడు మోసం చేశాడు. పెళ్ళి కాకముందే నేను పుట్టాను. నన్ను నా తల్లి భోగందాన్ని అమ్మేసింది. నేనీ వృత్తిలో ప్రవేశించనని ఎంత పోట్లాడావనుకున్నారు!" అని కన్నీరు పెట్టుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తూ ఉంది.

"ఎందుకని? ఈ వృత్తిలో కష్టం ఏముంది?"

"అదేమిటండీ? మీరుకూడా అట్లా అంటారు? ఇంతకీ మేమంటే అందుకీ అంత చులకన" అని విచారంగా అన్నది.

"నీకు భార్యగా మారాలని వుందా విమ్మిటి?"

"ఎప్పుడూ అదే అనుకుంటా వుంటాను, ఎవరినయినా పెళ్ళి చేసుకొని హాయిగా కాలం గడపాలని వుంటుంది. ఈ వృత్తి చాలా నీచమయ్యిందండీ, నా గుణానికి బొత్తిగా సరిపడదు" అంది.

"ఏం నీ గుణం మంచిదికాదా?"

“అదేమిటండీ!”

“అయితే భార్యగా వుండి నీకు పిల్లల్ని కూడా కవాలని వుందా?”

అమె సిగ్గు అభినయిస్తూ, చీరె జరీ అంచు చేతి వేళ్ళతో సర్దుకుంటూ “ఎంత చెడ్డా మేం మాత్రం అడవాళ్ళం కాదటండీ? ఏ అడదానికుండదండీ అ కోర్కె? మీరల్లా అంటారుగాని మేమూ అందరివంటి వాళ్ళమే....” అంది.

ఈ మాటకు సీతారామారావు ఉలికిపడ్డాడు.

“మేమూ అందరివంటివాళ్ళమే” అనుకోనటంకో, పై మెరుగుల్లో తప్ప ప్రపంచంలో అందరూ ఒకటేనా ఏమిటి? అందుకనే కాటోలు ఉద్రేకం వచ్చినప్పుడు అందరూ ఒకేరకంగా ప్రవర్తిస్తారు. ఆకలి వేసినప్పుడు, కోపం వచ్చినప్పుడు, విచారం కలిగినప్పుడు, ప్రేమ సందర్భాల్లో అంతా ఒకే విధంగా ప్రవర్తిస్తారు. భేదాలు పై పూతలోనే! పూత కరిగిపోతే అంతా ఒకటే సరుకు!

మనస్సులో ఈ ఆలోచనలు చెలరేగుతున్నాయి. కళ్ళతో అమెను తీక్షణంగా చూశాడు. మనస్సులో ఆలోచనలు కట్టుబడినయ్యే. అతని కళ్ళకు అమె - ఒక్కక్షణం సూర్యారావుగా, ఒక్క క్షణం శాతవాహనుడిగా, ఒక్క క్షణం బాలకృష్ణుడుగా, ఒక్క క్షణం శివరావుగా, ఒక్క క్షణం తామగా - కుదుపించింది.

అమె తల చుట్టూ తన స్నేహితుల తలలూ, తనతలలా నిర్మల తిరుగుతున్నాయే. తమ తలల మధ్యన వున్న అమె తల, ఒక్కొక్కప్పుడు పగలబడి నవ్వుతున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు విరిగిబడి విడుస్తున్నది. తన తలతో సూర్యారావు తల ఇట్లా అన్నది:

సూర్యారావు తల: “మనం ఆంధ్రులం. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ నీకం పంచ శిఖలం. మనం ఆంధ్రుల నుడికారం, ఆంధ్రుల సంస్కారం. ఆంధ్రుల ప్రతాపం. విజ్ఞానం, ఆంధ్రుల బండారం మనలో మూర్తీభవించినయ్యే.

ఈమె ఆంధ్రమాత. సాక్షాత్తు ఆంధ్రమాత. మనలో వున్న గుణాలన్నీ ఈమెలో కరుడుకట్టినాయి. ఆంధ్రమాతను పూజించుదాం రండి పువ్వులు తెండి. ఆంధ్రమాతా వీకు తోఫారు”.

శాతవాహనుని తల: “మనం మురికి కాలవలం, ఇది మహా పముద్రం. ఆంధ్రదేశంలో వున్న మురికి కాలవలన్నీ ఎప్పుడో ఈ మహాపముద్రంలో కలవవలసిందే! అందువల్ల ఆంధ్రులందరికీ ఇది పుణ్యతీర్థం. ఈ మురికి

మహాసముద్రంలో జలక్రీడలాడదాం రండి. అంద్ర మహాజనులారా, అంద్ర నుడికార ప్రేయులారా! రండి. తీర్థం పుచ్చుకుపోండి."

బాలకృష్ణుని తల: "ఓ మహాజనులారా.... మా నాన్న పున్నాడు చూశారు, ఆయన చెప్పవే చెప్పాడు...."

మిగిలిన తలలు: "నోరుముయ్యే! ఈ పవిత్ర స్థలములో మీ నాన్న పేరు ఉచ్చరించకు."

బాలకృష్ణుని తల: "నా మాట వినండి. లేకపోతే మీ స్వేపం పదులుకొంటా. నేనే అంద్రమాతనై కూర్చుంటా!"

మిగిలిన తలలు దిదిరి ఊరుకున్నాయి.

బాలకృష్ణుని తల: "మా నాన్న పున్నాడు చూశారు, ఆయన చెప్పవే చెప్పాడు.... కలియుగంలో మురికి మహాసముద్రమే అంద్రమాత అయి కూర్చుంటుందని. ఆయన చెప్పినట్లే జరిగింది. ఈమె అంద్రమాత. ఈ మనమాత అంద్రదేశములో పువ్వు మురికినంతా తన అంకంలోకి తీసుకొని అంద్రనూతగా ఉట్టింది, మురికిపల్ల మొత్తం సంఘం పాడుగాకుండా, దానికి సత్వేక స్థలాన్ని నిర్ణయించారు మన పూర్వులు. శివుడు విషాన్ని తన కంఠంలో వుంచుకుని లోకాన్ని రక్షించినట్లు, ఈమె ఈ మన మాత.... మురికిని తన అంకంలో వుంచుకుని అంద్రదేశాన్ని రక్షిస్తూ వుంది. ఈమెకు నా దస్యవాదాలు."

శివరావు తల: "ఈమెను మూలా అంటున్నామని మీరు శంకిస్తున్నారేమో, అట్లాంటి శంక మీరు పెట్టుకోవద్దు. తల్లయినా, తండ్రయినా, కూతురయినా, భార్య అయినా, సోదరి అయినా, స్నేహితుడయినా... వీరందరినీ ప్రేమించడానికి కారణం సెక్సే! అవలు ఏ వస్తువయినా ప్రేమించే శక్తివిచ్చేది సెక్సే! మానవుల్ని ప్రేమించడానికి, సంఘాన్ని ప్రేమించడానికి, దేశాన్ని ప్రేమించడానికి అన్నిటికీ కారణం సెక్సే. ఇటువంటి పవిత్రమైన వాంఛను మీరు దాచుకోగూడదు, తీర్చుకోకూడక వెనుకంజ వేయకూడదు."

ఈ మాటలు విని

సీతారామారావు "ఓరి భగవంతుడా" అని ఒక్క అరుపు అరిచి బయటకు పరుగెత్తాడు. ఎక్కడా అగకుండా, రోడ్డువెంటడి - ముక్కుకు సూటిగా వెళుతున్నాడు.

ఒక వీనాదివాడు తాగి తూలుతూ ఎదురుగుండా పొస్తున్నాడు. రాగాలు తీస్తున్నాడు. వాడి భార్య రెక్క పట్టుకొని తీసుకు వెళ్తువుంది.

వాడు మధ్యమధ్య పిడిలించుకొని "ఉండవే దోబలే" అంటున్నాడు.

"తానాపట్టా?" అని అడిగాడు సీతారామారావు.

"సెప్పువే... దొరేందో అడుగుతున్నాడు...." అని అన్నాడు పెళ్ళాన్ని.

"నీకేం అయ్యా.... తాగితే....?" అంది రెక్క పట్టుకొని తీసుకువెళురూవే!

సీతారామారావుకి సంఘాన్ని తన్నబుద్ధి అయింది. కానీ ఎట్లా? ఈ సంఘానికి తలెక్కడ? తోక ఎక్కడ? ఉదరం ఎక్కడ? ఎట్లా తన్నేటట్లు?

ఈ రోడ్డు చివరిదాకా నడిచివెళ్ళి మలుపు తిరిగాడు రోడ్డు పక్కనే దేవాలయం వుంది. దానిముందు మీటంగు జరుగుతోంది. జనం తండోపతంబాలుగా వున్నారు. వాళ్ళను చూపేటప్పటికి థిన్నాళ్ళనుంచి తాను వెతుకుతున్న సంఘం - తనకు కనిపడకుండా తప్పించుకున్న సంఘం అదే అనిపించింది. గబగబా జనం మధ్యకు వెళ్ళాడు.

వేదికమీద పరబ్రహ్మ శాస్త్రీ, నాగలింగం, రాంభొట్లు, విశ్వేశ్వర రావు, వైతన్యస్వామి కూర్చుని వున్నారు. వాళ్ళ మెడల్లో బండెడు పూలమాలలున్నాయి. ప్రజలు వాళ్ళను దేవతా ప్రతిమలను చూసినట్లు తస్మయత్వంతో రెప్పవేయకుండా చూస్తున్నారు.

వాళ్ళు ఒక్కొక్కళ్ళూ లేస్తున్నారు. ఉపన్యాసాలిస్తున్నారు. ప్రజల్లో వున్న దారిద్ర్యం పోవాలంటున్నారు. అజ్ఞానం సరించాలి అంటున్నారు. ప్రజలు ఏడుతున్న కష్టాలకు కన్నీరు కారుస్తున్నారు.

వాళ్ళ ఉపన్యాసాలకు ప్రజలు పరవశత్వం పొంది, మూటి మూటికి కరతాళ ధ్వనులు చేస్తున్నారు, 'ఛే'లు కొడుతున్నారు.

సీతారామారావుకి అశ్చర్యం వేసింది. వాళ్ళ మెడల్లో వున్న పూలమాలలు, వాళ్ళ కుర్చీల్లో కూర్చున్న పైఖరీ, ప్రజల కరతాళ ధ్వనులూ, వాళ్ళ ఆనందం - ఇవన్నీ అతన్ని కలవరపరిచాయి. అతనికి కంపరం కలిగించాయి.

వీళ్ళా ప్రజలకు నీతులు చెప్పేది? వీళ్ళు వేస్తున్న దురంతాలు, మోసాలు, అన్యాయాలు ప్రజలు అప్పుడే ఎట్లా మరిచిపోయారు?

తమ ప్రవర్తనను మార్చుకోకుండా ప్రజలకు ధర్మోపన్యాసాలు చెప్పటానికి ఎట్లా సిగ్గులేదు?

అతను తుక తుక ఉడికిపోతున్నాడు. వేడి ఊర్పులు ఏడుస్తున్నాడు.

హృదయంలో నుండి బయటకి రావడానికి ఏదో గలగల తన్నుకుంటూ వుంది.

నాగలింగం ఉపవ్యాసం పూర్తిచేసి కూర్చున్నాడు, కరతాశుద్ధనులు జయజయ ధ్యానాలూ మీన్ను మిట్టినయ్. ఉద్యక్షులు నెమ్మదిగా లేచి పవినయంగా "ఇంతెవరియినా మాట్లాడేవాళ్ళుంటే మాట్లాడవచ్చు" అన్నాడు.

"నేను మాట్లాడతాను" అని జనంలోంచి కేకవేశాడు సీతారామారావు. అ ద్వనికి ప్రజలంతా నిశ్శబ్దపూరితులయ్యారు. ప్రజల దృష్టి అతనివైపుకు ఒక్కసారి మరలించింది.

ఉద్యక్షులు "దయచేయండి" అన్నారు.

సీతారామారావు ప్రజల్ని వెట్టుకుంటూ పళ్ళి వేదిక యొక్కాడు. వేదికమీద వున్నవాళ్ళు ఇతన్ని ఎరిగిన వాళ్లే. సూర్యప్రకాశరావు తనకి దగ్గర బుధువు కూడాను.

అతని అకారం భయంకరంగా వుంది, తూలిపోతూ వుంది. అతన్ని చూచి వేదికమీద వున్న వాళ్ళంతా గాభరాపడి వాళ్ళల్లో వాళ్ళు గుసగుసలాడుకోవటం మొదలుపెట్టారు.

అతను ఇదాన్ని శీక్షణంగా చూస్తూ, "వీళ్ళా మీకు వీతులు వ్రసడేశించేది? వీళ్ళ మాటలు వింటానీకా మీరంతా తహతహలాడేది? వీళ్ళనా మీరు గారవించేది? వీళ్ళల్లో ఒక్కడు ఋజుమార్గాన బ్రతుకుతున్నవాడున్నాడా? వీళ్ళంతా దుర్మార్గులు, ద్రోహాలు, మోసగాళ్ళు, అవిసీతనరులు" అని బిగ్గరగా కేకలు వేశాడు.

ప్రజలు నిశ్చేష్టలై చూస్తూ కూర్చున్నారు. వేదికమీద కూర్చున్న నాయకులు దిక్కు మొఖాలు వేసుకుని ఒకరి మొఖాలు ఒకరు చూచుకుంటున్నారు.

"ఇందులో మీకు వీతులు చెప్పుతగ్గ వాడెవడు? ఈ పరిబ్రహ్మశాస్త్రా? వీడు ఇందాక మీకు శీలాన్ని గురించి అద్భుతమయిన ఉపవ్యాసాన్ని యిచ్చాడు. మీరంతా చప్పట్లు కొట్టారు. వీడు చేసే పనేమిటి? వీడి మరదలికి ఎందుకు పెళ్ళి కాలేదో అడగండి! ఎప్పుడూ మితని యింట్లోనే ఎందుకు వుంటుందో అడగండి? ఈ నాగలింగాన్ని మీరు ఎరుగుదురా? ఎప్పుడూ తనకు టైపెస్టుగా మళయాళ కుర్రదాన్నే ఎందుకు పెట్టుకుంటాడో అడగండి. ఏరైనా సన్నగా స్పృదువుగా వుండే కుర్రవాళ్ళు తప్ప మిగిలిన వాళ్ళు టైపు చెయ్యటానికి పనికిరావా?

ఎవరూ లేనప్పుడు తన టైఫిన్లు తల విమరుతూ కూర్చోవటం ఎందుకు? అడగండి నీడేకే చేనేత పరిశ్రమంటే ఎంత ఇష్టమో! ఈ రాంభొట్లు వాళ్ళమ్మ గొంతుపిసికి అరవేవేలు కాజేశాడు. ఈ విశ్వేశ్వరరావు ఇంత పెద్దవాడుగదా! నీడేకేమయినా బుద్ధి వుందీ! మొన్న ఆభం శుభం తెలియని పదిపంచత్సరాల పిల్లని తాయం పెడతా రమ్మని ఇంట్లోకి పిలిచి యేం చేశాడు? ఒక వెలరోజులు మీరు ఆ విషయము అగుబుగ్గా చెప్పుకుంటేరే, వీళ్ళి ఒహిష్కరించాలని తీర్మానించుకుంటేరే! అప్పుడే మరచిపోయారా! ఇక ఈ సూర్యప్రకాశరావు సంగతీ మీ అందరికీ తెలిపిందే! ధర్మసత్రం డబ్బు పదిపేలు తిన్నాడు వాళ్ళ ఇంటిపక్కన వున్న పాపయ్య ఇల్లు తాకట్టు పెట్టుకోని డబ్బు వడ్డీకి యిచ్చి ప్రస్తుతం అతని భార్యని వశం చేసుకున్నాడు. పాపయ్యకు తెలుసుకొని, తెలిసి ఏంచేస్తాడు? ఏమన్నా అంటే యిల్లు నేలం వేయిస్తానని బెదిరించాడు. ఇప్పుడా పాపయ్యకు పిచ్చెత్తింది. వీళ్ళా మీకు నీతులు చెప్పే ప్రవక్తలు! లోక కళ్యాణార్థం ధర్మోపన్యాసాలు చేసే త్యాగవహూర్తులు! ప్రజలను ఉద్ధరించే నాయక శ్రేష్టులు!”

అతను మాట్లాడుతూ వుంటే ప్రజలు హాళ్య తెరుచుకొని పింటు న్నారు? నేదికమీద ఉన్నవాళ్ళు కుంచుకు కుంచుకుపోతున్నారు. ఎవ్వరికీ ముందుకు రావడానికి ధైర్యం చాలటంలేదు. ఎవరికీ వాళ్ళు తమని గురించి ఏమంటాడో తమ రహస్యాలు విం బయటపెడతాడోనని ప్రాణాలు దిగపెట్టుకు కూర్చున్నారు.

అధ్యక్షుడితో సూర్యప్రకాశరావు “తాగాడు. దింపండి. అట్లా చూస్తారే?” అన్నాడు. కాని అధ్యక్షుడికి ఊపిరి పలవటంలేదు. సీతారామారావు మాట్లాడుతూనే వున్నాడు. ప్రజలలోనుండి “నీ సంగ తేమిటో కూడా కాస్త చెప్పు” అని కేక వేశాడొకడు.

“నా సంగతేదయినా నేను మీకు నీతులు చెప్పడంలేదు. నేను అచరించని సిద్ధాంతాలను మీకు బోధించడంలేదు” అన్నాడు సీతారామారావు.

“మరి ఇండాకటినుంచి ఏడ్చిందేమిటి?” అని యింకొకడు కేక చేశాడు.

“మీకు నీతులు చెప్పేవాళ్ళను చూచి మోసపోవద్దని చెబుతున్నాను. వీళ్ళ కంట ప్రవర్తనను, వీళ్ళ నీచ స్వభావాని మీకు ఎరుకపరుస్తున్నాను.”

“అవ్వీ ఏదీవులే. దిగు!” ప్రజల్లో గోం బయటదేరింది ఈలలు వేయటం, వెకిలి పవ్వులు నవ్వటం, చప్పట్లు కొట్టడం ప్రారంభించారు.

మూరవలసిన అవసరం కలిగింది. అంతకుముందు ఈ ఇష్టం వచ్చిన పనులు చేసుకుంటూ పోతున్న జీవకోటి, యిప్పుడు కొన్ని పనులు మాత్రమే చేయవలసి వచ్చింది. వెంటనే "యెందుకు?" అనే ప్రశ్న ఉదయించింది. ప్రకృతినుంచి తప్పించుకోవడానికి దాన్ని అర్థం చేసుకొని అనుకూలంగా పనిచేయించుకోవడానికి ఆదర్శం, అవసరం, అయింది.

ఈ ఆదర్శం ఏ విధంగా నిర్ణయింపబడిందో తెలుసాబాబూ? చెబుతా వీను.

మూసపులు పదిమంది ఒకచోట చేరి ఒక పద్ధతిగా బ్రతకటం మొదలుపెట్టారు. ఈ పద్ధతే మూసపుని భవిష్యత్తును నిర్ణయించింది. మూసపుడు ఒక ప్రథమంలో మరొకపద్ధతి అవలంబిస్తే పరిణామం మరొక రకంనా. ఉండి ఉండేదేమో? అలా జరగలేదు. అనరణ్యో వున్న పద్ధతి ఎక్కువమందిని బాధపెట్టే స్థితికి వచ్చివచ్చుడు ఆ బాధలు వీరి చేస్తే పోతాయో, ఈ బాధలులేని సంఘం ఎలా వుంటుందో ఊహించుకొని దానికోసం పొలుపడటం మొదలుపెట్టాడు. అభివృద్ధి వెందటానికి ఈ విధంగా మూసపుడికి ఆదర్శం ఒకటి అవసరం అయింది.

మనం సౌలభ్యం కోసం మూసపి పరిణామం దశలుగా పర్మిస్తున్నాం గాని ఇవి సులక్కులుకావు. మనం ఒక ఆదర్శం సాధించటానికి చేసే ప్రయత్నంలో పొందే జ్ఞానాన్నిబట్టి మన ఆదర్శం అనుక్షణం పరిణామం చెందుతూనే వుంటుంది. ఈ పరిణామం ఒక ప్రవాహం వంటిది బాబూ! దీనికి కొండలు, గుట్టలు అనేకం అడ్డురావచ్చు. ఈ అడ్డంకులను తొలగించుకోవడానికి అది ఒక్కొక్కసారి ప్రబల ప్రయత్నం చెయ్యవలసిన అవసరం కలిగవచ్చు. అది ఒకసారి ముందంగా ఒకసారి ఉభయంగా ప్రవహించవచ్చు. కాని అది ఎడతెరపిలేని ప్రవాహం.

మూసావా బాబూ! మూసపుడు తాత్కాలికంగా తను పడుతున్న బాధలను విహరించుకోవడానికై ఈ పరిణామానికి దోహదం చేస్తున్నాడు. అందుకుగాను ఈ పరిణామానికి దోహదం యిచ్చే గుణాలను బలపత్యరం చేసుకొని, ఈ పరిణామానికి అవకాశం చేసే గుణాలను అణగదొక్కు కుంటున్నాడు, అరికడుతున్నాడు. ఇప్పటికీ ప్రయత్న పూర్వకంగా జరుగుతూ వుంది. ఈ పని చెయ్యటం ఇప్పటికీ విధివిధానంగా కూడా వుండొచ్చు. కాని ఇప్పటికీ వుండనలసిన అవసరం లేదు. మూసపుడి విధంగా అభివృద్ధి చెందుతూపోతే ఒకప్పటి సంఘానికి దోహదం యిచ్చే పనులే వ్యక్తికి

అనందాన్ని, తృప్తిని యిచ్చే స్థితి వస్తుంది. ఇప్పుడు మానవుడు ఆ పనులు తప్ప మరొక పనులు చెయ్యలేడు. అప్పుడు "ఎందుకు?" అనే ప్రశ్నకు తావులేదు. ఎందుకనే ప్రశ్న మానవునిచేత మించిపనులు చేయించటానికి, సహాయకంగా వుండటానికి వుట్టింది. మానవునికి మంచి పనులు చెయ్యటమే స్వభావం అయినప్పుడు ఈ "ఎందుకు?" యొక్క అవసరం క్షీణిస్తుంది, లేకుండా పోతుంది.

బాబూ! ఒక్క సంగతి ఆలోచించు. ఇప్పుడు నీలాంటివాడూ, నాలాంటివాడూ దొంగతనం చెయ్యడు, వ్యభిచారం చెయ్యడు, అబద్ధలాడడు ఎందుకు? సంఘం హింసిస్తుందనా? కష్టాలు వస్తాయనా? కాదు. ఒకప్పుడు సంఘం బెదిరించి, భయపెట్టి మానవుణ్ణి ఈ పనులు చెయ్యకుండా చేసిననూలు వాస్తవమే. కాని ఇప్పుటికిది మన స్వభావం అయింది. మనం ఆ పనులు చెయ్యం. ఎందుకు? మనం గడించిన సంస్కారానికి ఆ పనులు మఖం యివ్వవు. పైగా విపరీతమైన మానసిక బాధను కలిగిస్తాయి.

మానవుని కొన్ని సులాలనూ, వాంఛలనూ మార్చలేమని నేనూ వొప్పుకుంటాను, కాని ఆ వాంఛలు అవాదినుంచి ఏ విధంగా తీరుతున్నయో ఆ విధంగానే తీరాలంటే మాత్రం నేను వొప్పుకోను. మానవుని కోర్కెలను ఉదాత్త పరచటంవల్ల సురొక రకంగా మనకు తృప్తి కలుగుతూ వుంది. శ్రీ వ్యామోహాన్ని దేశంమీదకు తీసువచ్చి విశ్వమానవ ప్రేమగా మార్చవచ్చు. ఈ విధంగా ఉదాత్తం చేసే శక్తి మానవుడికి వుండటమే సంఘ పరిణామానికి సహాయం చెయ్యటంలోనే అనందం పొందగలుగుతున్నాడు. అదే అతని స్వభావం అవుతుంది ఏవాటికైనా.

అక్కటికి ప్రక్కటిని మానవుడు లోలరచుకో గలుగుతాడు. ప్రక్కటి, మానవుడికి సంఘర్షణ వుండదు. మానవునిలో విరుద్ధ శక్తుల ఘర్షణ వుండదు.

బాబూ! నువ్వు "మానవుడు పరిస్థితులకు బానిస" అనుకుంటున్నావు. అందుకనే "నాదేముంది?" నేనలా చెయ్యక తప్పిందికాదు. పరిస్థితులు భావాలను కలిగిస్తున్నాయ్ - భావాలు పనులు చేస్తున్నాయ్. ఇక నాదేముంది?" అని మాటిమాటికి అంటూ వుండేవాడివి. అలాకాదు బాబూ! ఒకప్పుడు అంతేగాని, మానవుడు క్రమక్రమేగా ప్రక్కటి శృంగారాలనుంచి బయట పడుతున్నాడు. ప్రక్కటి నియమాలను అర్థం

వుంటే అతనికి కసి ఎక్కువ అయింది. "మీరంతా ఒట్టి పిరికి వేధవలు, రారేం? నుంచున్నారేం.... రండి...." అని అరిచాడు.

"తన్నండి చూస్తారే? నాడు దుర్మార్గుడు - భార్యనూ, పిల్లలనూ బాది బాది పచ్చాడు. చూస్తూ ఊరుకుంటే ఏమయినా చేస్తాడు" అని జనంలోంచి ఎవ్వరో కేకవేశారు. ఆ గొంతు అతనికి బాగా పరిచయం అయిన గొంతుగా అనిపించింది. అటు చూశాడు. రామయ్య తాత..... జనాన్ని నెట్టుకుంటూ ముందుకు వస్తున్నాడు. జనం అతన్ని అనుసరిస్తూ ఉంది -

"రామయ్య తాత, నువ్వా! రా.... నీ సంగతి ఒక్కటే ఇక మిగిలి వుంది. ఈ రామయ్య తాత ఉన్నాడు చూశారూ ఇంత ముసలివాడా....?"

"పడెయ్యండి.... పట్టుకోండి...." అని కేకవేశాడు రామయ్య తాత. చైతన్యస్వామికి ధైర్యం వచ్చింది. సీతారామారావు నుంచున్న బల్ల పడదోశాడు. బల్లతోపాటు సీతారామారావు కింద పడ్డాడు జనం విరుచుకు మీద పడింది.

"తన్నండి"

"కట్టిపడవెయ్యండి"

"ఏం వదిరాడా"

"పెద్దల్ని తిడతాడా పట్టిక్కులో పట్టుకుని."

"పిచ్చగాదురా! వాళ్లకి వ్యక్తిగత తగాదాలున్నాయి. కపి తీర్చుకోవడానికి వాళ్లని అవమానించటానికి ఇంతపని చేశాడు."

నోటికి వచ్చిన బూతులు కూశాడు. తలొక తన్నూ తన్నారు. సీతారామారావుకి కదిలే ఓపికలేదు, అలాగే మాట్లాడకుండా పడివున్నాడు. రామయ్యతాత దగ్గరకు వచ్చి పలకరించాడు.

"బాబూ - ఇప్పుడు ఎట్లా వుంది?"

"బాగానే ఉంది తాతా! నీ మనవడికి ఒక పహాయం చెయ్యవ్వా?"

"ఏమిటి బాబూ?"

"నీ మనుమరాలితో నన్ను క్షమించమని చెప్ప తాతా!"

"అదెప్పుడో క్షమించి వుంటుంది బాబూ"

"తాతా - ఇంకా నేను చేసిన తప్పేమిటో నాకు తెలియటంలేదు - యింతమంది చెయ్యని పాపం నేనేం చేశాను తాతా? నాకేమి తెలియటంలేదు తాతా--"

"బాబూ! నీతో.... మాట్లాడి మాట్లాడి మొహం మొత్తించి."

"ఫరవాలేదు బాబూ, ఆ గన్నేరు చెట్టు క్రిందకు వెళ్తారా. తీరిగ్గా మాట్లాడుకుందాం."

5

అది గన్నేరు చెట్టు. రాత్రుళ్ళు నిద్రపోతుంది. అందుకని దాన్ని నిద్రగన్నేరు అంటారు. దాని ప్రక్కన చిన్న వంతెన వుంది. ఆ వంతెనకు ఎదురుగా పిల్లలబడి దానికి కొంచెం దూరంగా ఒక ఆశ్రమం వున్నది.

ఆ గన్నేరు చెట్టుక్రింద కూర్చున్నారు రామయ్యతాతా, సీతారామా రావూను. సీతారామారావు ఆ వంతెనమీద నుంచి వెళుతున్న మనుషుల్ని, బళ్ళనీ చూస్తున్నాడు. సూటు వేసుకుని ఒకటక నడుస్తూ, ఒక ఉద్యోగి వెళ్ళాడు. పంచె ఎగగట్టి గంధం బోట్టు పెట్టుకొని ఏవో మంత్రాలు గొణుక్కుంటూ ఒక పురోహిత బ్రాహ్మణుడు వెళ్ళాడు. గోచి పెట్టుకొని ఒక ఎరికలవాడు పండులను "టుర్....టుర్" అని తోలుకుంటూ వెళ్ళాడు. ఒక కారు వెళ్ళింది. ఒక జిప్కా బండి వెళ్ళింది. ఒక రెండెడ్ల బండి వెళ్ళింది.

వీటిని చూస్తూంటే సీతారామారావుకి ప్రపంచ స్వభావం ఇన్నాళ్లనుంచీ దేనికోసం తాను వెళుతున్నాడో అది అర్థమయినట్లు అనిపించింది. అతను దశలకు దాటి ఆధ్యాత్మిక వాదంలోకి, ఆధ్యాత్మిక వాదాన్ని దాటి భౌతిక వాదంలోకి - సంఘం అభివృద్ధి చెందుతూ వుంది అనుకున్నాడు. అది నిజమే, కాని సంఘంలో ఈ మూడు దశలకు చెందినవారూ ఉంటున్నారు. ఒక వాదం మరొక వాదాన్ని రూపుమాపటంలేదు. వివిధ దశలకు సంబంధించిన కార్లు, గుర్రాలూ, ఎడ్లబళ్ళూ అన్నీ సంఘంలో వుంటూనే వున్నాయి. అన్నిటి అవసరం ఉంటూనే ఉంది. వేటి పని అవి చేసుకుపోతూనే వున్నాయి. ఒకటి వచ్చి రెండో దాని అవసరం లేకుండా చెయ్యటంగాని, వామరూపాలు లేకుండా చెయ్యటంగానీ లేదు - జరగటం లేదు. మానవసంఘం ఎన్ని దశలు దాటినా, ఎంత పరిణామం చెందినా, అన్ని దశలకు సంబంధించిన లక్షణాలూ ఎప్పటికప్పుడు సంఘంలో ఉంటూనే ఉన్నాయి. ఈ అన్ని లక్షణాలనూ కలుపుకునే - సంఘం వృద్ధిచెందుతూ వుంది.

అయితే ఒక దశనుంచి మరొక దశకు రావటం అంటే ఏమిటి?

ఈ ప్రశ్నకు అతనికి వెంటనే జవాబు దొరకలేదు. కాని తనకేదో నూతన దృష్టి ఏర్పడుతూ వున్నట్లు అనిపించింది. కాని ఆలోచించ బుద్ధి పుట్టలేదు. అలాగే చూస్తూ కూర్చున్నాడు రామయ్యతాత.

నిమిషాలు గడిచిపోతున్నాయి. రామయ్యతాత సీతారామరావుని తేరిపార జూచి మెల్లగా మాటలు మొదలుపెట్టాడు.

“జ్ఞానం కావలసిందే బాబూ! జ్ఞానం లేకపోతే అభివృద్ధి వుండదు. మానవుడు ప్రకృతిలో భాగమే అవటంవల్ల జ్ఞానమే లేకపోతే ప్రకృతికి దాసుడుగానే ఉండేవాడు. ప్రకృతినుంచి మానవుణ్ణి వేరుచేసింది జ్ఞానమే. ఈ జ్ఞానంవల్లే మానవుడు ప్రకృతిని విడిగా చూడగలుగుతున్నాడు. ప్రకృతి స్వభావాన్ని అర్థంచేసుకొని, దాన్ని లోబరచుకోగలుగుతున్నాడు. తన భవిష్యత్తుకి తానే కర్త అవుతున్నాడు. కాని జ్ఞానానికి రెండువైపులా పరుసు వుంది. జ్ఞానభాండారాన్ని ఎప్పటికప్పుడు నింపుకుంటూ వుంటేనే అది మానవుని అభివృద్ధికి ఉపయోగపడుతుంది. దానికి నిత్య నైవేద్యం అవసరం. లేకపోతే ఎదురుతిరిగి, తన్ను సృష్టించిన మానవ జాతినే సర్వనాశనం చేస్తుంది.

నీ దుర్గుణాలే ఇదే కారణం బాబూ! నీకు జ్ఞానం వుంది. ఇటీవల ప్రచారంలోకి వచ్చిన సిద్ధాంతాన్ని అర్థం చేసుకున్నావు. కాని ఇప్పుడు పరిస్థితులు మారినాయి. ఆ సిద్ధాంతం ప్రచారంలోకి వచ్చిన తర్వాత అనేక కొత్త విషయాలు అనుభవంలోకి వస్తున్నాయి. అప్పుడు నీకున్న జ్ఞానం నూతన సమస్యల్ని పరిష్కరించడానికి సహాయపడటంలేదు. నీలో నిజమైన మానవత్వం, సక్రమమైన సంస్కారం వుంటే, నువ్వేమి చేసి వుండేవాడివో తెలుసా? నీ జ్ఞాన భండారాన్ని కొత్త విషయాలతో నింపేవాడివి. ఇప్పటికున్న జ్ఞానంతో, సమస్యల వొత్తిడితో, కొత్త మార్గాన్ని అన్వేషించేవాడివి. సబక్షణంగా అభివృద్ధి చెంది లోక కల్యాణార్థం పాటుపడేవాడివి.

కాని నువ్వలా చెయ్యలేదు. అలా చెయ్యక, నీకున్న జ్ఞానంతో ఈనాటి సమస్యలు పరిష్కారం కావని తేల్చి, అనాది నుంచీ వస్తున్న సిద్ధాంతాలన్నీ వివిధంగా తప్పు నిరూపించి ఈ ప్రపంచంలో చేసేది ఏమీ లేదు! అని తేల్చావు!

నువ్వేమన్నా అనుకోగానీ, ఇందులో నువ్వు కొత్తగా కనిపెట్టింది అద్భుతంగా నిరూపించింది ఏమీలేదు బాబూ. పాత సిద్ధాంతాలన్నీ ఒకదాని తర్వాత ఒకటి అసంపూర్ణం అని తెలుసుకునే గదా ఎప్పటికప్పుడు

మనం కొత్త సిద్ధాంతాన్నీ కొత్త జ్ఞానాన్నీ తెచ్చుకుంటూ వుంది. ఇక మువ్వు పాత సిద్ధాంతాలని, తప్పు అని యిజువు చెయ్యగలగటంలో ఆశ్చర్యంగానీ, గొప్పగానీ ఏముంది? అదేవిధంగా అనుభవం వల్ల ఇప్పుడున్న జ్ఞానం కూడా అసంపూర్ణం అని తెలుసుకునే స్థితికి రావడంలో కూడా ఆశ్చర్యం ఏమీలేదు. మానవుడికి ఆ స్థితి కలగడం మంచిది కూడా. కాని ఈ స్థితి కొత్త మార్గాలను అన్వేషించడానికి, కొత్త విషయాలను తెలుసుకోవటానికి ప్రోత్సాహం ఇవ్వాలి. అలాకాక ఆ జ్ఞానాన్ని తన్ను తాను నాశనం చేసుకోవటానికి ఉపయోగించే వ్యక్తి మానవుడు కాదు - పరమ కిరాతకుడు, ఘోర రాక్షసుడు.

బాబూ! ఇప్పుడు నీ మనస్సుని కలవరపెడుతున్న సంశయం ఏమిటో నాకు తెలుసు. "తాతా! నాకు జ్ఞానం వుందని అంగీకరించావుగదా! మరి నేను ముందుకుపోక వెనక్కి రావడానికి కారణం ఏమిటి?" అని అడగదలచుకున్నావు, చెబుతాను బాబూ. దానికి కూడా కారణం చెబుతాను.

జ్ఞానం ఒకటే మానవుని అభివృద్ధికి సహాయపడదు. దాన్ని సంఘ శ్రేయస్సుకు ఉపయోగపడేటట్టు చేసే మనస్తత్వం కూడా ఉండాలి. కత్తి వుంది, దాన్ని ఉపయోగించే ఉత్తమ సంస్కారం గలవాని చేతిలో పడితే, సంఘ శ్రేయస్సుకి ఉపయోగపడుతుంది. లేకపోతే సర్వనాశనానికి ఉపయోగపడుతుంది. అదికారం వుంది, అదీ అంతే. జ్ఞానం కూడా అంతే!

నీకీ విషమావస్థే వచ్చింది. ఈ విషమావస్థలోపడే ఇన్నాళ్ళూ మువ్వు దారీ తన్ను లేకుండా కొట్టుకుంటున్నావు. నీవు కొద్దో గొప్పో జ్ఞానాన్ని సంపాదించావు, కాని జీవితపు లోతులు అనుభవంలోకి రాలేదు. జీవిత ప్రవాహం వొడ్డున నిలబడి పుస్తకజ్ఞానంతోనే తృప్తి పొందడం వల్ల జ్ఞానానికి తగిన మనస్తత్వం నీకు యేర్పడలేదు. అందువల్లే జ్ఞాన సముపార్జన దానంతట అదే నీకు ఆనందాన్ని తృప్తిని ఇవ్వలేకపోయింది. జ్ఞాన సముపార్జనతోపాటు నీ ఆనందం కాక మరొక ఆధారం నీకు కావలసి వచ్చింది. దానికోసం వెతికావు.... వెతికావు.... అపార్నిశలూ వెతికావు. నీకు అవసరమైన ఆధారం దొరికింది. నీకంటే తక్కువ జ్ఞానం కలవాళ్ళకు పట్టుగొమ్మలుగా పనికి వచ్చినవి నీకు పనికిరాలేదు. నీకు ఊతం ఇవ్వలేదు. నీ పట్టు తప్పింది. నీ జీవితానికే ఆధారం లేకుండాపోయింది. నీ పతనం ప్రారంభం అయింది. అడుగు తగిలే వరకూ వెళ్ళావు.

చేసుకొని, తన అభివృద్ధికి ఉపయోగించుకోవటం ద్వారా ప్రకృతిని జయించి తన స్వతంత్రత చూపుతున్నాడు.

ప్రకృతి శక్తుల్ని పూర్తిగా అర్థం చేసుకున్నాక ప్రకృతికి, మానవునికి సంఘర్షణ వుండదు. సాంఘిక పరిణామమే మానవునికి అనందం మిచ్చే మనస్తత్వం అతనికి కలిగినాక సంఘానికి, మానవునికి సంఘర్షణ వుండదు. మానవునిలో చిరుద్ద శక్తుల సంఘర్షణ వుండదు. మానవుడు పరిపూర్ణ మానవుడవుతాడు.

బాబూ! ఈ దృష్టితో ఆలోచించు. సంగతులన్నీ నీకు తెలిసినవే కాని, దృష్టి మాత్రం లేదం. వ్యక్తిగత దృష్టిపల్ల విరుద్ధ శక్తులు ప్రకోపించటం; మానవకోటి వాతసం జననం తప్ప, మరొకటి ఉరుగదు. సాంఘిక దృష్టి అలవరించుకొని ముందుకు చూడు - సంఘాన్ని ముక్కులుగా చూడక మొత్తంగా చూడటం నేర్చుకో.

సంఘంలో భిన్న వర్గాలున్నమాట నిజమే బాబూ! ఈ వర్గాల పోరాటం పరిణామానికి దోహదం ఇస్తున్నమాట నిజమే! కాని ఈ వర్గాలు ఒకదానికొకటి సంబంధంలేని ముక్కులుగా కాక, ఒకదాని మీద ఒకటి ఆధారపడి వుంటున్నాయ్. నీటి కలయికే సంఘం అనే మాట మాత్రం మరచిపోకు. బాబూ! ఇప్పుడు నువ్వు తరువాత మెట్టుకు వచ్చినది సీతీకి వచ్చావు. ధైర్యంగా ముందుకు వెళ్ళు. నువ్వు సుఖపడు నీ కుటుంబాన్ని సుఖపెట్టు" అని ముగించారు రామయ్యతాత.

సీతారామారావు మూల్కాడలేడు. ఒక్క క్షణం రామయ్య తాతపి ఎగిరినా చూచి, తన దృష్టిని వంతెన వైపుకు తిప్పుడు. వంతెన మీదనుంచి వెళుతున్న వొక మాలవాడు ఎదురుగా వస్తున్న ఆశ్రమవాసుల్ని చూచి దూరంగా వెళ్ళి నిలబడ్డాడు. ఎదురుగా వస్తున్న ఇద్దరు విద్యార్థులు ఆశ్రమ వాసుల్ని హాళన చేశారు, ఆశ్రమ వాసులు తమ స్వంత గుణాన్ని వొదిలి తమ చేతుల్లో పున్న డండాలు పైకెత్తారు, విద్యార్థులు చకచకా నవ్వుతూ పారిపోయారు.

సీతారామారావు అలాగే చూస్తూ కూర్చున్నాడు. కాలక్రమేణా ఆ ప్రదేశం నిర్మానుష్యం అయింది. వంతెన బావురుమంటూ వుంది. అర్ధవంద్రాకారంగా వుంది. అంతటేని సారవిగంటాగు వుంది.

రామయ్యతాత సీతారామారావుని చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

నిశ్శబ్దం .. నిశ్శబ్దం అంతటేని నిశ్శబ్దం. రామయ్యతాతకి అంతటేని

ఆ విశ్వబ్రహ్మలో సీతారామారావు వొక భాగం అయినట్లుగా సశ్వబ్రహ్మే ఆపుతున్నట్లు కనుపించాడు.

“ఇక వెళదాం బాబూ ఇంటికి” అన్నాడు.

సీతారామారావు నెమ్మదిగా రామయ్యతాత వైపుకి తిరిగి విచిత్రంగా చూచి తలవంచుకుని “నువ్వు వెళ్లు తాతా” అన్నాడు.

“ఇద్దరం వెళదాం బాబూ”

“నన్నొక్కడ కావేపు ఉండనివ్వు తాతా! ప్రపంచంలో ఏన్న ఈ విశ్వబ్రాహ్మంత నాలోకి తీసుకోనివ్వు.”

రామయ్యతాత ఏమనుకున్నాడో, నెమ్మదిగా నడిచి వెళ్ళాడు.

సీతారామారావు వంతెనవైపుకి తిరిగి మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. మూర్ఛిభవించిన విశ్వబ్రహ్మలా కూర్చున్నాడు. అర్థచంద్రాకారాన్నీ అంత తని సారంగాన్నీ చూస్తున్నాడు. ఆతని కళ్ళనెంట కన్నీటి చుక్కలు రాలుతున్నాయో.

ఉండి ఉండి అకస్మాత్తుగా “మిథ్య, మిథ్య, అంతా మిథ్య!” అని తన విశ్వాసాన్ని విలబెట్టుకోడానికి అరిచాడు. “మిథ్య గనుకనే ఎటులిట్ట చెప్పటానికైనా వీలవుతుంది” అని తన్నావించిన సశ్వబ్రహ్మ బద్ధఅమోఘట్టు అరిచాడు.

[6]

చీకటి పడింది. తుమ్మువీడుకీ వినాదివాళ్ళ గుడిసెలో భేదం కనబడ్డంతేదు. అన్నీ కొన్నిమైళ్ళ దూరంగా వున్న కొండల పొత్తికి మళ్ళీ కనిపిస్తున్నాయి. కారుమట్టాలను మళ్ళీ వున్నాయి.... సీతారామారావు కాళ్ళెక్కుకుంటూ స్మశానం దగ్గరకు వచ్చాడు. ఒక్కసారి వృశావాస్వి పొరజాశాడు. దూరంగా ఒక చితి మండుతున్నది. అతడు ఒక నిట్టూర్పు విడిచి అక్కడే కూర్చున్నాడు.

పొద్దున్నుంచి వున్న ఆరాటం, ఆవేదనా తగ్గినయ్యే. ఆ చీకటి, ఆ స్మశానం, దూరంగా మండుతున్న చితి -- అతనికి మరణాంతిని చేకూర్చినాయి. తానన్నాళ్ళూ ఆరాటపడింది, వెతకింది ఈ స్మశానం కోసమే కాబోలు అనుకున్నాడు. ఆ చితిని అదేక దృష్టితో చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఒక వ్యక్తి అతని దగ్గరకు వచ్చి “నేను చేసింది తప్పా!” అని అడిగాడు.

పోనీ ఉంతటితోనయినా అలావా? లేదు ప్రపంచంలో మేమీ లేదని చెప్పే నీక్కూడా నీ పతనాన్ని సమర్థించుకోవాలి కారణాలు కావలసి వచ్చినయ్యే. కారణాలు ఊహించావు. వెనక బరిగిందంతా తప్పు! ముందుకు ఆలోచించావు, జరిగబోయేదాంట్లో కూడా మూసవుడు కోరదగినది మేమీ లేదని తేల్చివేశావు.

జ్ఞానానికి తగిన మనస్తత్వం లేకపోవడం పల్ల ఇంత దారుణమైన సంఘర్షణ, పతనం, దీర్ఘత్వం జరుగుతుంది గనుకనే, సంఘాన్ని మెట్టు తర్వాత మెట్టు పైకి తీసుకువెళుతున్నాం, పరిణామం కప్పడాట్లు వెయ్యదు అని చెప్పుతున్నాం.

మూసవుడు తనకున్న జ్ఞానాన్ని బట్టి ముందుకు చూడగలడు. ఈనాటి సంఘంలోవున్న మంచి, ఈనాటి సంఘంలో వున్న చెడుని నిర్మూలించే మంచి కలిసి, వచ్చే సంఘం యేర్పడుతూ వుంది. దాన్నిబట్టే తరువాత యేం జరుగబోయేదీ కూడా ఊహించవచ్చు. కానీ ఈ ఊహలు యథాతథంగా జరగవు. ప్రకృతి శక్తుల్నీ, సంఘంలో వున్న శక్తుల్నీ, మూసవునిలో వున్న శక్తుల్నీ మనం ఇంకా పూర్తిగా మన ఆధీనంలోకి తెచ్చుకోలేదు. మనకున్న అనుభవాన్నిబట్టి, మనకున్న జ్ఞానాన్నిబట్టి ఒక అదర్శాన్ని పెట్టుకొని దాన్ని పొందడానికి కృషి చేస్తున్నాం. ఈ కృషిలో మనం అనుకోని అడ్డంకులు అనేకం వస్తయ్యే. మనకు తెలియని విషయాలు తెలుస్తాయి. వీటితో ఎప్పటికప్పుడు మన జ్ఞానకోశాన్ని నింపుకుంటాం. ఈ విధంగా క్షణక్షణ జ్ఞానం మారుతూ వుండటంవల్ల ఎల్లప్పుడూ మన ఆదర్శం కూడా, కాద్లో గొప్పో మారుతూనే వుంటుంది. కాబట్టి ఎంతో ముందుకు ఊహించి, నిర్మిస్తే ఇలా జరుగుతుందని తేల్చుకొని దాన్నిబట్టి మన జీవితాలను నిర్ణయించుకోవడం అర్థంలేనిపని.

ఈ విధంగా ఊహించడం నీ ప్రత్యేకత కాదు. అనేకమంది ఊహించగలరు. ఊహించారు. ఊహిస్తున్నారు. సంఘ పరిణామాన్ని గురించి వాకుండ్ ఊహలు నాకున్నాయ్. కానీ ఈ వూహలన్నింటినీ సంఘంమీద రుద్దడానికి నేను అంగీకరించను. ఎందుకో తెలుసా బాబూ!

మూసన మనస్తత్వం పరిపక్వ దశకు రానప్పుడు ఎటువంటి ఉత్తమ దీక్షమైనా వెలితిలలే చేస్తుంది. రోగాన్నిబట్టి గది బుడదాన్ని నిర్ణయించ వలసింది. అందుకని ఈ సంఘంలో వున్న మూసవుడికి ఆనేక దశలు దాటింతర్వాత సంఘం ఎలా వుంటుందో చెప్పటం, అసత్యం చెప్పటమేకాక అతని మనస్సుని చొదర వందర చెప్పటం అవుతుంది. ఈనాటి

సమస్యలమీద బుద్ధి నిలపకుండా చేస్తుంది. కాబట్టి వచ్చే దశను గురించే చెప్పుతున్నాం. ఆ దశ ఎలా వచ్చేది చెప్పుతున్నాం. అబద్ధం చెప్పుతున్నామని ముప్పు పిచారపడవలసిన అవసరంలేదు. అప్పటికది నిజమే. అనుభవంవల్ల ఈ జ్ఞానం అసంపూర్ణం అని తెలుసుకున్నప్పుడు మరికొన్ని విషయాలను కలుపుకుంటున్నాము అంతేబాబూ - అంతే. అంతకంటే ఏంలేదు.... ఇప్పుడు వెనక్కి తిరిగి చూచి జరిగిందంతా మోసం అని, నీచార్థం కలిపించటం నీ మనస్తత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది అంతే - బాబూ - అంతే!"

రామయ్యతాత అగాడు సీతాంఘ్రిరావుని వరేక్కుగా చూశాడు. అతడు ఇంకా ఏంటెనవైపే చూస్తున్నాడు. జనం వెంటెనమీద, అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నారు. తనమూపు మరల్చకుండానే ప్రశ్నించాడు సీతారామారావు "ఎందుకో? దేనికోసం ఈ మన ప్రయత్నం అంటా?"

"చెప్పతా బాబూ, చెబుతా" అన్నాడు. రామయ్యతాత వెప్పటం మొదలుపెట్టాడు.

"ఏమిటి? ఎందుకు? అనే ప్రశ్నలు ఎలా పుట్టివయ్యా ఎందుకు పుట్టివయ్యా తెలుసుకుంటేగాని పరైన జవాబులు దొరకవు బాబూ, అందుకని మొదటినుంచి మొదలు పెడతాను.

మానవుడు ఆలోచించడం మొదలుపెట్టినప్పుడు ఈ ప్రశ్నలు పుట్టివయ్యాయి. ప్రకృతి వర్షల్ని అర్థం చేసుకోవడానికి పహాయపడనాయి.

అనేకసార్లు నీవు చెప్పినట్లు ప్రాణం నిర్మిమిత్తంగా పుట్టింది. ఒక ప్రయోజనాన్ని సాధించాలని కాణేడు. ప్రకృతికూడా అంతే. ప్రకృతి వుంది. దానికి కొన్ని నియమాలన్నాయి. ఆ నియమాలనుబట్టి నడుస్తూ వుంది. అంతేకాని దానికొక ఆదర్శం లేదు. ఏ ఆదర్శాన్ని సాధించడానికీ అది పరిణామం చెందలేదు. ఇటువంటి ప్రకృతిలో మానవుడు బ్రతకవలసి వచ్చింది. ప్రకృతి చేపలకు తట్టుకోలేని జీవాలు సగించినాయి. తట్టుకో గలిగినవి వృద్ధి చెందినాయి. అంటే ఇలా బ్రతికితే అపాయం లేకుండా ఎక్కువరోజులు బ్రతకగలం అనిగాక, ఏ అలోచనా లేకుండా, బ్రతికినవ్వాళ్ళు బ్రతికినాయి.

ఇటువంటి జీవకోటిలోకి జ్ఞానం వచ్చింది. "ఇలా ఎందుకు జరుగుతూ వుంది? ఇలా ఎందుకు జరుగుతూ వుంది?" అనే ప్రశ్నలు బయలుదేరినాయి. ఈ ప్రశ్నలు ప్రకృతిని అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపకరించినాయి. ప్రకృతి స్వభావం అర్థం చేసుకోవడం మొదలుపెట్టగానే జీవకోటి స్వభావం

సీతారామారావు ఉలిక్కిపడ్డారు. ఆ వ్యక్తిని చూశాడు. అతడు అరవైరేళ్ళ ముసలివాడుగా కనుపిస్తున్నాడు. శరీరం కుప్పిరించి వుంది.

"ఏం నాయనా, నేను చేసింది తప్పు?"

"ఏది తప్పు? ఎవరు చెప్పగలడు? ఎవరి మనస్సు వాళ్ళకే సాక్షి" అన్నాడు సీతారామారావు.

"అదిగదా-బాబూ, సత్యం చెప్పావు. మారేళ్ళ వర్తిల్లు! పరిస్థితులు తెలియనివాళ్ళు ఏమైనా అంటారు. తప్పు అంటారు. దుర్మార్గుడు అంటారు. ఘోరపాపం అంటారు. దేవితనా మనుష్యులు ముందు బతకాలిగా బాబూ! నీతి, ధర్మశాస్త్రం అన్నీ - బతికే వీలున్న వాళ్ళకే. బతకటమే కష్టమైన వాళ్ళకే బతకటమే నీతి. బతకటమే ధర్మం, బతకటమే శాస్త్రం."

"అట్లాగే కనిపిస్తూ వుంది. బతకాలి అనుకోవటం, మనుష్యులకు తప్పించుకోలేని వ్యవసరం అయింది. "ఏందుకు బతకాలి?" అనే ప్రశ్న వేసుకొనే ధైర్యం ఇంకా మనుష్యులకు అలవడలేదు..." అన్నాడు సీతారామారావు.

"మరి ఆ అవసరం కీరడానికి ప్రయత్నిస్తే తప్పేముంది?"

"లేనట్టే వుంది. అంతా ఆ పనులు చేస్తూనే ఉన్నారు. అబద్ధాలు అడుతూనే వున్నారు. మోసాలు చేసినవాళ్ళు చేస్తూనే వున్నారు. ఇతరులను హింసించేవాళ్ళు హింసిస్తూనే ఉన్నారు. ఎవరి బ్రతుకు తెరువుని వాళ్ళు నిర్దాక్షిణ్యంగా చూసుకుంటూనే వున్నారు..." అన్నాడు.

"ఇక నే జేసిన పాపమేమిటి బాబూ? తిండికి కష్టం అయింది. ఎన్నాళ్ళ డొక్కలు నూడ్చుకొని చలివల యేడుస్తూ కూర్చున్నామో ఎవడికి తెలుసు? ఒకరోజు కూతురు పది రూపాయలు తెచ్చి చేతిలో పెట్టింది. "ఎక్కడివి?" అని అడిగాను. అది చెప్పింది. నా దగ్గర ఏమీ దామలేదు బాబూ - అంతా చెప్పింది. నాకు కోపం వచ్చింది. ఎలా కొట్టాననుకున్నావు? ఎముకలు విరిగిపోయాయి. కానీ ఏం లాభం? మళ్ళీ మర్నాటి నుంచి యథాప్రకారం అయింది మా బ్రతుకు. నేను చూస్తూ ఉంటున్నాను. అదే సంపాదించి కుటుంబం పోషించింది. ఇప్పుడు దాని తమ్ముడు అది సంపాదించే డబ్బుతో చదువు పూర్తి చేసుకున్నాడు. ఉద్యోగంలో ప్రవేశిస్తున్నాడు. ఇంతకంటే ఏం కావాలి బాబూ! బతికిన హాలుగురోజులు అది సుఖపడింది. మమ్మల్ని సుఖపెట్టింది. దాని దానిన

అదిపోయింది. అదిగో బాబూ! మట్టిలో కలిసిపోతూ వుంది. మారేళ్ళు పర్తిల్లు" అని దీనించి వెళ్ళిపోయాడు.

సీతారామారావు ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. రకరకాల ఆలోచనలు చెలరేగినవే. తలచిన కొద్దీ అతనికి ప్రపంచం క్రొత్తగా కన్పిస్తూ వుంది. ఇటీవల తన అనుభవంలోకి వచ్చిన ప్రపంచం అతనికి వింతగా వుంది. కానీ, ప్రస్తుతం బాధపడే ఓకక కూడా లేకుండా వుంది. అలాగే నిర్ణీత ప్రతిఘటాగ మార్చున్నాడు.

కోలాహలంగా వున్న ప్రపంచాన్నీ, ప్రశాంతంగా వున్న స్మశానాన్నీ పోల్చి చూసుకుంటే, అతని మనస్సు చల్లబడింది. తనకు సరిపోయిన చోటుకి, తన మాతృదేశానికి, తన స్వగృహానికి వచ్చినట్లు అనిపించింది. ఇక్కడ ప్రపంచంలోపున్న భేదాల్లేవు. కీరులాటలు లేవు. పాచ్చుత్తుళ్లేవు. సంఘాల్లేవు. మోసాలు కుట్రలు తాపత్రయాలు లేవు. ఇక్కడ అంతా ఒక్కటే, కూలివాళ్ళు, పొవుకార్లు, అడవాళ్ళు - మొగివాళ్ళు, పిల్లలు, పెద్దలు, నీతిపరులు, అనీతిపరులు - అంతా ఒక్కటే. స్మశానానికి పాక్షిక బుద్ధి లేదు. అందరూ సమానంగా చూస్తుంది. తన తండ్రి, తన మేనత్త ఇక్కడే వున్నారు. తన తల్లి ఇక్కడే వుంది. రామయ్యతాత తొణక్కుండా కబుర్లు చెబుతాడు గానీ, తనకు అస్తమానం నీతులు ఉపదేశిస్తాడు గానీ, అయిన ఇక్కడకు రావలసినవాడే. తన్ను... మోసం చేసి అస్త్రీ సంపాదించిన మేనమామకు మాత్రం తప్పేదేముంది! అస్త్రీని దదలి చేతులు తాడించుకుంటూ ఇక్కడకు రావలసిందే. యిక ఎందుకు చీకటి అరాటం?

మేం తెలివిగలవాళ్ళం అనీ భవవంతులమనీ కొందరు చిత్రపీకలుం దీదవాళ్ళం అనీ, మందబుద్ధులం అనీ కొందరు విచారపట్టం ఎందుకు?

ఇలా ఆలోచించుకుంటూ వుండేప్పటికీ స్మశానం చాలా అకర్షణవంతంగా కనిపించింది. ప్రపంచంలో వున్న కష్టాలనూ సుఖాలనూ అప్పటికే భరించే మాతృదేవిలాగు, భూదేవిలాగు కనిపించింది.

రూరంగా నుండుతున్న చితి ప్రపంచాన్ని దగ్ధం చెయ్యటానికా అన్నట్లు మంటల రూపంలో గుప్తమని పెకిలేవి ఆర్భాటం చేసింది, టపటపా ధ్వని చేసింది. ఆ చితి తన్ను ఆహ్వానిస్తూ వుందనుకున్నాడు. దగ్ధరకు రమ్మని తన్ను పిలుస్తూ వుందనుకున్నాడు. తనకేదో రహస్యం చెప్పటానికి వుబలాటపడుతూ వుంది, పాపం ఆ చితికి కాళ్ళు లేవు తన దగ్ధరకు రావటానికి, నోరులేదు తన్ను బతిమాలటానికి! అగ్ని శిఖలను తనవైపుకు

పంపుతూ వుంది. మళ్ళీ ఉపసంహరించుకుంటూ వుంది. ఆటుపోటుతో బాధపడుతున్న సముద్రపు అలలు జుప్జుకి వచ్చినాయి. చేత్తో పిలుస్తూ పున్నట్టవిడిచిందతనికి. నెమ్మదిగా లేచి దగ్గరకు వచ్చాడు. చూడగా చూడగా ఆ చితి. ముసలివాని కూతురు రూపం ధరించినట్లుగా వుంది. చిటచిటలాడింది, బడబడ వ్యవచేసింది. ఆమె ఏదో మాట్లాడుతున్నదను కున్నాడు. “సుఖంగా నా బతుకు వెళ్ళిమాటిపోయింది. ఈ ప్రపంచంలో మిగిలేది సుఖమూ, దుఃఖమే. సుఖించినవాళ్ళూ, దుఃఖించినవాళ్ళూ అంకా మట్టి కానలసిందే. ఎందుకు దుఃఖపడాలి? దేనికోసం?” అని అడిగింది.

ఆతడు కళ్ళు తెరుచుకొని ఏంటూ కూర్చున్నాడు. “ఇదిగో-నా యీ పక్క సమాధిలో, సత్సర్వవర్తన ఆదర్శంగా పెట్టుకోవడంవల్ల, తిండికి గడవక, కోర్కెలు తీరక, కుర్చికుళ్ళి చచ్చిపోయిన పుణ్యాత్మురాలు ఉంది. ఆమె ప్రవర్తన ఆమెను ఏం సుఖ పెట్టింది? ఆమె పడిన బాధలూ సహించిన కష్టాలూ ఎవర్ని ఉద్ధరించమని?” అని అడిగింది.

పక్కమన్న సమాధి ఆ మూలలకు వెళ్ళి వెళ్ళి వీడుస్తున్నట్టు కదిలింది.

ఆతడు స్మశానాన్ని మరొకమారు పారచూచాడు. స్మశానమంతా కడులుతున్నట్టు కనిపించింది. చిట్టలు కడులుతున్నాయి. చీకటి పూసింది. తన తండ్రిని ఎక్కడ సమాధి చేసిందీ అతనికి తెలుసు. నెమ్మదిగా మిగిలిన చిట్టలను తవ్వకుంటూ అక్కడికి వెళ్ళాడు. అక్కడ యేమీలేదు - చిట్ట పొరించుకుపోయి నేలమట్టమైవుంది. జిల్లేడు మొక్కలు చిట్టంగా పెరిగివున్నాయి. అతనికి యీ జిల్లేడు మొక్కలకు తన తండ్రి ఎరువయ్యాడనిపించింది. తాను ఆదర్శంగా వుంచుకున్న తన తండ్రి, అనేక ఘనకార్యాలకు కారణభూతుడైన తన తండ్రి - ప్రస్తుతం యీ జిల్లేడు మొక్కలకు ఎరువుగా వుండి చాలీ పోషణకు ఆధారంగా వున్నాడు. ఎంత ప్రాణం లేకపోతే మట్టుకు ఇటువంటి పనికి పూనుకుంటాడా తన తండ్రి? అతనికి తండ్రిమీద కోపమొచ్చింది. తన పుట్టుకకు తన తండ్రి కారణం. ఈ జిల్లేడు మొక్కల పుట్టుకకూ తన తండ్రి కారణం! బతికివున్నంత కాలమూ తన్ను పోషించాడు. మరణించి ఈ జిల్లేడు మొక్కలను పోషిస్తున్నాడు. అయిన రక్షింలో అయిన ఆలోచనల్లో యేదో చెడు వుండి వుండకపోతే జిల్లేడు మొక్కలకు కారణభూతుడవుతాడా? అయినలో నుంచి జిల్లేడు మొక్కలకు బదులు గులాబీ మొక్కలు పుట్టుగూడదూ? మల్లెపాదలు పెరిగగూడదూ? తనకు బదులు వొక గొప్పవ్వుకి కొడుకు కాకూడదూ?

ఉన్న మొక్కల్లో పెద్ద మొక్క కదిలింది. తన్ను పటకరించింది. "అన్నాయ్!" అంది. అతడు ఉలిక్కిపడ్డాడు. ఆ మొక్కపీడ కదలి కదలి చితి వేడివల్ల పుబికి పుబికి తన తండ్రి తనను క్షారంగా చూస్తున్నాడు. గుడ్డు ఉరుముతూ, పండ్లు కొరుకుతూ యిలా అన్నాడు "ఇదట్రా నువ్వు చేసిన పని? నీమీద ఎంతో అశ పెట్టుకున్నావే! చివరకు నువ్వు చేసిన పని యిదా? నా గౌరవాన్నీ నా వంశ ప్రతిష్ఠనూ నా కుటుంబ భావ్యత్వాన్నీ టుగ్గిపాలు చేశావు" అన్నాడు.

అతనికి కోపమెచ్చింది. "డబ్బు అయిపోయింది నాన్నా - నన్నేం చెయ్యమంటావ్?" అన్నాడు.

"డబ్బు డబ్బు డబ్బు ఎప్పుడూ డబ్బే! నేను నువ్వు పుట్టినప్పుడే అనుకున్నాను. నీకు నీ మేనమామ పోలిక వచ్చిందని. డబ్బు లేకపోతే మూత్రమేమిరా? చెడి బతికావా బతికి చెడ్డావా? అన్నాడు పెద్దలు. తరతరాల నుండి మేం కాపాడిన ఆచారాలను వమ్ముచేశావు నేనెంత చెప్పినా నీకు నీ తల్లి ఆచర్యమయింది" అన్నాడు.

తల్లి పేరెత్తెటప్పటికీ కోపమెక్కువయింది. తండ్రిమీద అంతకుముందు అతనికి పున్న గౌరవమూ అభిమానమూ అన్నీ ఆ వొక్కమూటతో విగిరిపోయినాయి. పొదియం మీదనుంచి ఒక పెద్ద బరువు తొలిగిపోయి నట్టయింది. "ఏమిటి నువ్వు నూటాడేది? నీలో నీ వంశం పోగుచేసి కాపాడిన పాంప్రదాయాలు ఏమిటి? ఏమిటి నీ వంశానికి పున్న గౌరవం నా తల్లి వంశానికి లేని గౌరవం? ఎవరికి వ్రండే గౌరవం వాళ్ళకుంది. నీ వంశ గౌరవం అనే గానుగలో ఎంత నుంది పిప్పి అయ్యారో, అపులున్నారో నువ్వు ఎప్పుడయినా ఆలోచించావా? నీ వంశం నీ పాంప్రదాయాలే నన్నీ స్థితికి తీసుకొచ్చినాయి. పోతున్నాను - పాతాళానికి పోతున్నాను. ఈ అగాధానికి అంతున్నట్టు లేదు. ఇది వరకు ఎన్ని కష్టాలు వచ్చినా నిన్ను తృప్తిపరుస్తున్నాగదా - నీ ఆత్మకు శాంతిని చేకూరుస్తున్నా గదా అని పంతోషపడేవాళ్ళే. ఇప్పుడు నువ్వు కూడా వమ్మ నిందించటానికి పూనుకున్నావా? నా స్థితికి నేనేనా కారణం? నువ్వుకాదా?" అని అడిగాడు. "నేనేనా?" అని ఆశ్చర్యపడ్డాడు తండ్రి.

"అం నువ్వే ముమ్మాటికీ నువ్వే నీ గుణాలు నాకు కొన్ని పంక్రమించినాయి. నీ చేతులలో, నీ అభిరుచులకు అనుకూలంగా నీ ఇష్టప్రకారం పెంచావు, నా ముట్టూపున్న వాతావరణం నువ్వు నిర్మించిన వాతావరణమే. ఇక నా యిష్టమనేది ఎక్కడ వచ్చింది? నీ

ఇష్టం వచ్చినట్టే పెరిగి పెద్దవాళ్ళాయ్యాను. నీ ఇష్టమొచ్చిన పువ్వుల
పూచించాను. నీ ఇష్టానికి వ్యతిరేకంగా, నీ పంపూరానికి భిన్నంగా
ఎవరయినా జతుకుతుంటే వాళ్ళు ధుర్మార్గులనీ, నీడులనీ, అవినీతిపరులనీ
నాకు నూరిపోశావు. నా తల్లిని నాకు కాకుండా చేశావు. ఇప్పుడు నీ
కృషి ఫలితాన్ని చూచి నీవే భయపడుతున్నావా? చెదిరిపోతున్నావా?
నింద నామీద మోపుతున్నదా?" అన్నాడు.

కొడుకుని చూచి భయపడ్డాడు తండ్రి. అతనికి ఏమీ తోచలేదు. తన
పంపంలో పుట్టిన ఒకడు, తన తండ్రికి ఎదురు తిరిగి తన పంశాన్ని
నిందించేవాడుగా తయారు అవుతాడని జన్మలోనయినా అనుకొని ఉండడు.
అలాగే నిర్ధారతపడి చూస్తున్నాడు. అతని కొడుకు నీడ కనిపించింది.
అదే తన కొడుకు అనుకున్నాడు అది కదిలింది. నీడారుగా నిలబడ్డది.
ఘొట్టాడింది? "ఒట్టిది. అన్నీ అందరూ చెపుతున్నాడు. ఆతను
చేతులారా చేసుకున్నాడు. తన తప్పును నీమీద పెట్టి తప్పించుకోవడానికి
ప్రయత్నిస్తున్నాడు. అతను మొదటినుంచి అంతే! తన తప్పును ఇతరులకు
అంటగట్టడం, తన బలహీనతలకు ఇతరులను హింసించడం - మధ్య
మధ్యించివచ్చి నుంచి అతను చేస్తున్న పనే ఇది. ఇందులో నీ బాధ్యత
ఏమిలేదు" అంది. సీతారామారావు, మాట్లాడుతున్న తన నీడను చూస్తూ
- నిర్విణ్ణుడై నిలబడ్డాడు.

తండ్రి మొహం విప్పారింది. "నిజంగా నా బిడ్డవు నీవురా నాయనా!"
అని తన కొడుకు నీడను కౌగలించుకొని "వాడు నిజంగా నా కొడుకు
అనుకొని భ్రమపడ్డాను. ఎంత వేదన పెట్టాడు! వాడి మాటలు నా
హృదయాన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా తరిగివేయ" అన్నాడు.

"వాడు అంతే వాన్నా. వాడికొక ఆదర్శం లేదు. తీవ్రతానికి ఒక
ఆదర్శం పెట్టుకోనివాడు, దేన్నో ఒకదాన్ని నమ్మి పనిచెయ్యనివాడు,
చివరికి అంతే!" అంది నీడ.

సీతారామారావుకి కోపం వచ్చింది. ఒక అడుగు ముందుకు వేసి
"ఎవరు మధ్య" అడిగాడు. "నీ తండ్రి కొడుకుని." "మరి వేసూ?"

"నా నీడవి." "ఆ!"

"మరేమనుకున్నావు? హృదయంలేని ఆకారానివి. ఆకారంలేని
అస్తివంజరానివి!" అంది నీడ.

సీతారామారావుకి ఊపివాట్టండేదు. తండ్రి ముఖంలోకి చూస్తూ
"వాన్నా.... వేసు నీ కొడుకుని.... చూడు" అన్నాడు.

"పో... పో..." అని గర్జించాడు తండ్రి. "ఇంకా నన్ను మోపం చేద్దాం అనుకున్నావా? నా కొడుకుని నేను గుర్తుపట్టలేనా! నా చేతులారా పెంచావే! వాణ్ణి నేను ఎరగనూ?... నీనా నా కొడుకువి! అబ్బో! బాబూ! పీడక పీడకలాగా వున్నాడు!" అని నీడతో చెప్పి బిగ్గరగా నవ్వాడు. నవ్వుతూనే తన నీడను తీసుకొని అద్భుత్యం అయ్యాడు.

సీతారామారావు కూలబడ్డాడు. అతనికేమీ అర్థమవటంలేదు. తల పేలిపోతూ వుంది.

"బాబూ!" అని పిలిచింది వక్కనున్న సమాధి. ఉలిక్కిపడి చూశాడు. పిలిచేది తన. తల్లీ. అందులో సందేహం లేదు. "నువ్వు మారావు నాయనా!" అంది.

"నేను మారానా అమ్మా? నా మూర్ఖు నీకు అనందాన్నిస్తూ వుందా? నేను నిన్ను సంతోష పెట్టగలిగేనా అమ్మ?"

"అవును నాయనా. నువ్వు మారావున్నావ్!" అంది తల్లి. ఆమె అనందాశ్రువులు కాయస్తూ వుందని అతను ఊహించాడు. "అమ్మా! నేను ఈ విశ్వ ప్రపంచంలో ఒక ప్రాణికి - అందులో తల్లికి సంతోషాన్నివ్వగలిగాను, నాకింకేం కావాలి?"

"నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది నాయనా!" అంది తల్లి.

"అమ్మా... అమ్మా... అమ్మా..." అని సమాధి పొదాల ధగ్గరపడి దోరున విచ్చాడు. "మరి లాభంలేదమ్మా? ఆలస్యం అయిపోయిందమ్మా."

అలా పడి ఏంత పేపు ఏడ్చాడో గానీ, తలపైకెత్తి చూపేటప్పటికి చితి అరిపోతూ వుంది. చికటి దట్టం అవుతూ వుంది. స్వశానం యథారూపం ధరించుతూ ఉంది. నల్ల కుక్క ఒకటి అతని కాలు వాళుతూ ఉంది. అతడు కదలకుండా ఆ కుక్కను చూస్తూ నెల్లకేలా పడుకున్నాడు. చూడగా చూడగా ఆ కుక్క ఆకారం తన ఆకారంగానే కనిపించింది.

తన ఆకారంగా తనకు ఎదురుగా నిలబడింది.

తన ఆకారాన్ని చూసుకునేటప్పటికి అతనికి భయం వేసింది. మొహం ముడతలు పడివుంది. జబ్బు పండి రెల్లుదుబ్బులాగుంది. కళ్ళు చింతనిప్పుల్లా ఉన్నాయి. శరీరం అప్లంఘితంలాగుంది. ఒరిగిపోయి ఉంది. ఊగులాడుతూ పడుస్తూ ఉంది. నుంచోలేక కూర్చోని, కడుపు చేత్తో పట్టుకుని దగ్గుతూ ఉంది.

సీతారామారావుకి తనే దగ్గుతున్నట్టు బాధ కలిగింది. ఆ ఆకారం దగ్గి దగ్గి, తోక తొక్కిన పాడుల్లే లేచి, సీతారామారావుకి ఎదురుగా నిలబడి "సా జీవితం భగ్నం అవటానికి కారణం నువ్వే - మూర్ఖుడా! బంగారం పంటి జీవితాన్ని బుద్ధిలేని అలోచనలతో నరిపి నరిపి నాశనం చేశావు. నన్నీ పైకికి తీసుకువచ్చింది ఎవరు? నీ తెలివితక్కువతనం, నీ అపరాధం, నీ మౌఢ్యం" అని అరిచింది.

దగ్గుతెర వచ్చింది. కుక్క మంచంలో కూలబడింది. లుంగలు పడి దగ్గుతూ ఉంది.

తన భార్య ముసలిదయింది. తన ఆకారం పడే బాధని గమనించకుండా మనుషులకు చొక్కాలు కుడుతుం ఉంది. తన కొడుకు నొచ్చాడు. పెద్దనాడయ్యాడు. దీవిగా ఉన్నాడు. పొచ్చెవరూ కుక్కీమంచంలో తన ఆకారం పడుతున్న బాధలు గమనిస్తున్నట్టు లేదు.

"బాబూ, మంచిసీళ్ళు!" అని అడిగింది తన ఆకారం.

"ముంచుకు తాగు!" అన్నాడు కొడుకు.

"కన్న తండ్రివే..." అంది ఆకారం.

"తండ్రి... ఉద్ధరించావు కదూ కుటుంబాన్ని... పర్వ మంగిళం చేసి" అని చీదరించుకున్నాడు. భార్య కొడుకుని వారించలేదు. చూట్లాడకుండా మంచిసీళ్ళు తెచ్చి ఇచ్చింది.

తన ఆకారం మంచిసీళ్ళు అంగజోతుండగా మళ్ళీ దగ్గుతెర వచ్చింది. గ్లాసు వాదిలి మంచంలోబడి గిలగిల తన్నుకుంటూ వుంది. నెత్తురు కక్కుతుం ఉంది. అంతా వెన్నురే! తన ఆకారం పడే బాధని సహించలేకపోయాడు.

తనే దగ్గుతున్నట్టు, తనే నెత్తురు కక్కుతున్నట్టు, తన సరాలే లుంగలుపడి, జివ్వని లాగుతున్నట్టు అనిపించింది అతనికి.

తన ఆకారం మళ్ళీ లేచింది, లేచి మంచంపట్టే పట్టుకొని కూర్చుంది. తన్నే చూస్తూ వుంది. ఆ చూపులు అతన్ని మరచురా కాబస్తున్నాయి. లోపల అగ్నిజ్వాలలు విజృంభించినయ్యే.

"మళ్ళీ కూర్చున్నావే... పడుకో... నీకు వెయ్యలేక మా నరాలు తెగుతున్నాయి" అన్నాడు కొడుకు.

తన భార్య మనుమల్నీ ఎత్తుకొని కొడుక్కు అందించింది. కొడుకు చేతులలోకి తీసుకొని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. పసివాడి చేష్టలకు తల్లి కొడుకులు పరవకులయ్యారు.

తన ఆకారం మళ్ళీ దగ్గుతూ వుంది. "చూశావా నువ్వు చేసినపని నన్ను, వా భార్యకూ పిల్లలకూ కాకుండా చేశావు. ఆ పసివాడిని వా కిమ్మరు. ఎందుకో తెలుసా? నేను చెడగొడతాననీ, పనికిమాలిన మాటలనీ చెప్పి చిన్నతనంలోనే వాడి మనస్సు పొడుచేస్తాననీ, వాళ్ళ భయం... పరమ చండాలుడా! ఇంతచేసి ఇంకో సిగ్గుపడకుండా, కించ పడకుండా బతుకుతున్నావా? ఎందుకు బతుకుతున్నావు? ఇంకా ఎవర్ని వాశవం చెయ్యటానికి? ఎవ్వరి జీవితాలను హితమార్చటానికి?" అని మంచంమీద నుంచి పొర్రాత్తుగా లేచి, మీదకు దివ్వున దూకింది.

అది విషం కక్కుతూ వుంది. కళ్ళు జ్యోతుల్లా మెరుకుతున్నాయి. కళ్ళల్లోంచి కళ్ళులు కదారులు వచ్చి తన్ను ముక్కులుగా చేస్తున్నాయి. తను సహాయం కోసం భార్యనీ తన కొడుకునీ ప్రార్థించాడు. వాళ్ళు తన మొర ఆలవించలేదు.... తన భార్య కొడుకుకి బోజనం పట్టించి ఎదురుగా కూర్చోని కబుర్లు చెపుతూ వుంది. కొడుకు నవ్వుకుంటున్నాడు.

అతనికి కోపం వచ్చింది. తనకు సహాయం చేసేవాళ్ళు లేరు. తన్ను తాళి తరిచే వాళ్ళు లేరు, తనకు పానుభూతి చూపేవాళ్ళు కూడా లేరు. తన్ను తానే రక్షించుకుంటాడు. తానే ఎదుర్కొంటాడు. తనే పోట్లాడుతాడు. తన అకారాన్నుంచి తన్ను తాను రక్షించుకోలేదా? తన అకారాన్ని తాను జయించలేదా? తాను పోట్లాడలేదా?

తన ఆకారం తనమీదకు దూకింది, ఎముకల కాళ్ళతో డాక్కిల్లో తన్నుతూ వుంది. గుప్పెళ్ళు బిగబట్టి మొహంమీద గుడ్డుతూ వుంది. కోరిలతో పీకుతూ వుంది. విమ్మకత్తులవంటి గోళ్ళతో పళ్ళు పీకుతూ వుంది. రక్తం కండలూ ఎముకలూ మేనులూ - స్మశానం అంతా బీభత్సం అయింది. రాబందులు ఎగురుతున్నాయ్, నక్కలు అరుస్తున్నాయ్.

పీతారామారావు పళ్ళు బిగించాడు. పెడికిలి బిగపట్టాడు. మిగిలివున్న శక్తివంతా కేంద్రీకరించాడు. అమోఘంగా నిలబడ్డాడు. తన ఆకారం మీదకు ఉరికాడు. రెండు చేతులతో గొంతు పట్టుకున్నాడు, నొక్కాడు. పసికాడు. తన శక్తి కొద్దీ పసికాడు. తన ఆకారం నెత్తురు కక్కుతూవుంది. మెడ నులిమూడు, తన ఆకారం కళ్ళు నెత్తురుగుడ్లుగా పూడిపడినాయి. తన అకారాన్ని నామరూపాలు లేకుండా చేస్తున్నాడు. అతనికి కపి ఎక్కువయింది. అతనిలో వున్న రాక్షసత్వం ప్రకోపించింది. మెడ కోడి మెడ నిరిచినట్లు విరిచాడు. ఒక పన్నుని భయంకరం అయిన ఎలుగుతో కూలబడ్డాడు, తన్ను హత్యచేసుకున్నాడు.

తెల్లవారి స్మశానంలో ఎవ్వరో చచ్చిపడివున్నారని ఈరంతా అగుబ్బగా చెప్పుకున్నారు. జనం తండ్రిపతండాలుగా స్మశానం చుట్టూ పోగయ్యింది. శవం పడివున్నచోట వెత్తురు గడ్డకట్టుకోసి వుంది. శవానికి కాళ్ళులేవు, నొంటినిండా చెబ్బలే. ఒళ్ళంతా బాగా బద్దలుగా వీలివుంది. మెడ మెలితిరిగి వుంది. అయిదారుగురు లలపడి యుద్ధం చేసినట్లు స్మశానం అంతా కపాపిసా తొక్కుబడి వుంది.

“ఎవరో పొడిచి చంపారు” అనుకున్నారు అంతా.

రామయ్యతాత హాచ్చి చెప్పేవరకూ ఆ శవం సీతారామారావుదని బాగా ఎరిగిన నాథ్య కూడా గుర్తుపట్టలేకపోయారు.

★ ★ ★

www.vaidaradiionline.com

